

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS ● JANUÁR ● LEDEN ● STYCZEŃ 1983 (ČÍSLO 296) CENA 8 ZL

ŠTASTNÝ
NOVÝ ROK
SZCZĘŚLI-
WEGO NO-
WEGO RO-
KU ☆ С НОВЫМ ГОДОМ
♥ HAPPY NEW YEAR
♣ GLÜCK
LICHES NE
UJAHR
BONNE AN
NÉE ŠTASTNÝ NO-
VY ROK
SZCZĘŚLI-
WEGO NO-
WEGO RO-
KU С НОВЫМ ГОДОМ
НА ППЫ NEW
YEAR GL

Mikoláš Aleš: Masopustní průvod, 1900

● Politické byro ÚV PSDS podroběně zhodnotilo aktuální vnitrostátnickou situaci. Jak konstatuje vydané komuníkem, strana přes snížení počtu členů projevuje postupně rostoucí aktivitu, upevňuje ideově politickou a organizační jednotu. Většina stranických organizací znova získává schopnost účinně jednat a obnovuje svažky s pracujícími, především s dělnickou třídou.

● V souběhu s pozastavením výjimečného stavu státní rada se obrátila na generálního prokurátora PLR a hlavního vojenského prokurátora, aby co nejrychleji zahájili opatření pro širší využití práva milosti vůči osobám, které spáchaly činy ohrožující bezpečnost a veřejný pořádek v době, kdy platily předpisy výjimečného stavu. V lednu t.r. bylo za trestné činy s politickou motivací v Polsku prozatím zatčeno nebo odsouzeno k trestům odnětí svobody v různém řízení celkem asi 1500 osob. Projednává se asi 200 žádostí o milost. Tyto údaje uvedl tiskový mluvčí vlády Jerzy Urban na konferenci se zahraničními novináři.

● 10. plenární zasedání ÚV SLS jednalo o problémech mladého pokolení. Jak udržet mladé lidi na venkově, jak udělat k vesnice přijemné místo práce, odpočinku, jak přiblížit venkovu kulturu a jak pomoci vesnické mládeži ve společenském vzdělání? Usnesení vyjádřilo stanovisko SLS ke všem téma otázkám. SLS bude podporovat všechny iniciativy usnadňující vesnické mládeži životní a profesionální start.

● Na dvoudenním zasedání Sejm PRL projednal a schválil „umírněnou“ variantu tříletého plánu a předběžné směrnice na léta 1986–90. Hlavním předpokladem schváleného plánu je překonání hospodářské krize, postupné obnovení rovnováhy na vnitřním trhu a rovnováhy státního rozpočtu a zahájení procesu rozvoje národního hospodářství a přestavby jeho struktury. Tento plán se opírá o reálné možnosti státu a poskytuje možnost realizace všech základních společenských cílů.

● Díky loňskému létu byla cukrová řepa sladší než obvykle, což umožnilo překonat dosavadní rekord ve výrobě cukru. Poprvé bylo v kampani vyrobeno 1800 tisíc tun. Přiděly cukru však nebudu zrušeny. Ministr zemědělství Wojciecki to v televizním programu odůvodnil nutností

zvýšit vývoz cukru a obavami před rozvojem nezákoně výroby samohonu.

● V Polsku žije již řadu let asi 6 tisíc řeckých uprchlíků, kteří opustili svou vlast v důsledku řecké války. Prozatím řecké orgány nesouhlasily s jejich návratem. Nyní v nich probudila naději zpráva o tom, že řecký ministerský předseda Andreas Papandreou v novoročním projevu prohlásil, že v roce 1983 všichni političtí uprchlíci se mohou vrátit do Řecka. Polští Řeckové — jak piše Gazeta Robotnicza — čekají na vydání příslušného zákona, který by stanovil právní zásady jejich návratu.

● Pokračují přípravy na první polskou výzkumnou výpravu do oblasti tajemného Bermudského trojúhelníku. Základ výpravy budou tvořit osoby s „nadpřirozenými“ schopnostmi — parapsychologové, hypnotizéři, radiesteti, bioenergoterapeuti apod. Výprava je financována ze soukromých prostředků a s finanční pomocí, kterou nabídlo několik státu Střední a Jižní Ameriky a američtí Poláci.

● Od ledna t.r. dvouletý příděl devíz na cesty do socialistických států činí 20 tisíc zlatých včetně 25 proc. turistického poplatku. V rámci této částky jsou různé limity do různých zemí. Příděl devíz do Československa byl zvýšen, činí nyní 3000 korun, které lze vyměnit najednou nebo po časti během dvou let za celkovou částku 16 385 zlatých.

● V roce 1983 bude ukončena znovuvýstavba královského zámku ve Varšavě, která trvala 12 let.

● Ministři zahraničního obchodu SSSR Nikolaj Patoličev a PLR Tadeusz Nestorowicz podepsali v Moskvě protokol o vzájemných obchodních obrazech v roce 1983. SSSR poskytl Polsku úvěr na výhodných podmínkách a odložil splátky zadlužení do roku 1985.

● Pákistánsko-indické jednání v Dillí skončilo neúspěchem. Nebylo se uzavřít globální porozumění mezi oběma státy.

● Od 1. ledna t.r. dánští rybáři nesmějí překročit hranice 120 milí širokého pásma příbřežních vod Velké Británie a rybolov do vzdálosti 200 milí je omezen. Dánsko předložilo proti tomuto rozhodnutí ostrý protest.

1/83 ● V ČÍSLÉ:

Pořehospodárstvo a výživa — 3

Oravec — 6

Večer v Zelově — 8

Richtár z povolania — 10

Jubileum KSČAS — 16

Odbojáři, Krásne dni,

Krajania na Slezsku — 24—25

*Priestory
našej
slovenčiny
str. 12-13*

PRON — HNUTÍ OTEVŘENÉ PRO VŠECHNY

Vlastenecké hnutí národní obrody má za sebou půl roku činnosti. Zrodilo se ve složité a těžké politické a společenskohospodářské situaci. Je to autentické společenské hnutí, otevřené pro všechny, vytvářející novou příležitost k překonání ovzduší frustrace a rozporů mezi různými společenskými skupinami a podmínky pro porozumění — přes rozdílné názory — ve věcech, jež jsou pro Polsko nejdůležitější. Stává se stále aktivnějším mluvčím veřejného mínění a zároveň získává stále širší možnosti utvářet toto mínění ve prospěch spolupráce společnosti s orgány státní moci při realizaci vytyčených úkolů a rozširování účasti občanů ve společenskopolitickém a hospodářském životě země.

Není to jen teorie. Již celý rok se prověruje v práci tisíců článků OKON a PRON. Život tu ostatně předbíhá teorii a utváří určité zásady práce, které se přijaly a získávají stále širší společenskou podporu. Jedním z důkazů této podpory je skutečnost, že toto hnutí sdružuje stále více občanů a k účasti v jeho pracích se přihlásilo téměř 60 různých společenských organizací, institucí a sdružení. Dodejme, že již 5. plenárum ÚV KSČAS z 25. dubna 1982 se vyjádřilo pro myšlenku fronty národní dohody a předsednictvo ústředního výboru Společnosti, rozšířené o aktiv obvodních výborů na svém zasedání 27. listopadu 1982 se vyslovilo pro účast v pracích PRON a OKON.

Cílem dnešní etapy je přechod od prozatím charakteru ke stabilizaci struktur hnutí, jehož program a profil nebyl a nemůže být předem stanoven předpisy. Pokračují různé práce a živá diskuse v komisích, které povolalo prozatím vedení PRON, a konsultace s vedoucími státními orgány. Připravený návrh programového dokumentu a jiné návrhy mají být předmětem diskuse před kongresem PRON, který se bude pravděpodobně konat v první polovině května t.r.

Papež Jan Pavel II. svolal na den 2. února t.r. konzistor, na níž bylo jmenováno 18 nových kardinálů. Do hodnosti kardinála byl povýšen rovněž arcibiskup hnězdenšký a varšavský, primas Polska Józef Glemp.

DNE 20. PROSINCE 1982 ZEMŘEL V ZEJVĚ ve věku 96 let Artur Rubinstein, vynikající klavírista, jeden z největších umělců XX. století, který se nikdy nepřestal cítit Polákem. Urna s jeho pozůstatky byla pohřbena ve Švýcarsku ve Versoix. Rubinstein si přál, aby jeho popel byl rozsypán v jednom z jeruzalémských parků, ale izraelské úřady nevydaly povolení na převoz urny do Izraele, protože židovské náboženství zakazuje pálení zemřelých.

NA „BÁLU MISTRŮ“ v Hotelu Europejském ve Varšavě byly vyhlášeny výsledky plebiscitu listu „Przegląd Sportowy“ na 10 nejpopulárnějších polských sportovců roku 1982. První místo obsadil Zbigniew Boniek, druhé Lucyna Langer-Kalek a třetí Stefan Leletko. Podle našich tipů byl na druhém místě Ryszard Świerad, ostatní místa bez změn. Trenérem roku se stal Antoni Piechniczek a Českým sportovcem roku Waldemar Marszałek. (CAF-Frelek)

TY OTÁZKY SE TÝKAJÍ KAŽDÉHO Z NÁS

Výsledky zemědělské výroby a potravinářské hospodářství země — to jsou otázky, které se bez nadsázkou týkají každého z nás. Průměrných jedlích chleba i zemědělců, které zajímá především stabilní zemědělská politika, zásobování průmyslovým zbožím a odstranění existujících rozdílů mezi městem a venkovem v osvětě, kultuře, zdravotní péči a sociálním zabezpečením.

Plně pochopitelný je tedy všeobecný zájem o výsledky společného plenárního zasedání ÚV PSDS a ÚV SLS, které se konalo ve dnech 21. a 22. ledna t.r. ve Varšavě. Dodejme, že to bylo první společné plenární zasedání na této úrovni v dějinách spolupráce obou stran. Svolání společného zasedání bylo diktováno potřebou ocenit realizaci zemědělské politiky vytyčené před dvěma léty, jakož i vytyčení takových směrů v činnosti obou stran v zemědělské politice, které by zajistily soběstačnost ve výživě obyvatelstva.

V prosinci 1980, kdy byl určen program rozvoje zemědělství, obsažený ve směrnicích politického byra ÚV PSDS a předsednictva

ÚV SLS, nebylo ještě možné předvídat tak hlubokou společenskohospodářskou krizi, která později postihla celou zemi a jejíž následky dodnes pocítujeme. Připomeňme rovněž, že v minulých letech byl kláden důraz hlavně na rozvoj průmyslu. Snížily se in-

vestiční náklady v zemědělství, nedostatečné bylo zásobení venkova zemědělskými stroji, stavebními materiály, hnojivy a prostředky na ochranu rostlin. Dováželi jsme stále více krmiv a obilí. Dodnes přes všechny výzvy a operativní programy pracuje pro

potřeby výživy pouze několik procent průmyslového potenciálu. Přes pokrok na venkově a zvýšení dodávek výrobních prostředků byly v posledních letech krize vážně narušeny ekonomické svazky a normální zbožní výměna mezi městem a venkovem, a tím i materiální podmínky obyvatelstva. To vše bylo obsaženo v referátech a diskusi na společném zasedání.

Zasedání předsedal první tajemník ÚV PSDS armádní generál Wojciech Jaruzelski a předseda ÚV SLS Roman Malinowski (CAF — Langda).

UZNESENIE SPOLOČNÉHO PLENÁRNEHO ZASADANIA ÚV PZRS A HV ZĽS

Spoľočné plenárne zasadanie ÚV PZRS a HV ZĽS sa skončilo schválením spoločného uznesenia O úlohách PZRS a ZĽS v rozvoji vidieka a poľnohospodárstva a dosahovaní samostačnosti vo výžive krajiny. Tu sú hlavné tézy tohto uznesenia:

Cieľom spoľočnej činnosti PZRS a ZĽS v oblasti poľnohospodárstva je dosiahnutie plnej samostačnosti vo výžive, ako aj civilizačného a spoločenského pokroku na vidiek.

● Cestou k dosiahnutiu tohto cieľa je:

— trvalá a stabilná poľnohospodárska politika;

— zvýšenie podielu národného hospodárstva v pozdvihovaní produktivity poľnohospodárstva;

— zlepšenie ekonomickej a výrobných podmienok poľnohospodárstva;

— ďalšia výstavba a modernizácia poľnohospodársko-potravinárskeho spracovateľského priemyslu;

— zdokonalenie vidieckeho trhu;

— rozvoj rolnickej osvetly a zovšeobecnenie rolnickeho pokroku;

— zlepšenie sociálno-existenčných podmienok obyvateľov vidieka;

— aktivizácia všetkých článkov vidieckej samosprávy;

— značné obmedzenie patologických javov na vidiek u a v oblasti obsluhy poľnohospodárstva;

— prinávratenie priamych zväzkov medzi mestom a vidiekom.

● Rovnoprávnosť všetkých sektorov a trvalosť súkromných gospodarstiev bude potvrdená patričným záZNAMOM v Ústave PZR.

● Vláda spracuje harmonogram realizácie rozhodnutí spoločného plenárneho zasadnutia a Politického byro ÚV PZRS a predsedníctva HV ZĽS budú obdobne hodnotiť ich plnenie.

● Podobné harmonogramy spracujú všetky zložky a instance PZRS a ZĽS (celý text uznesenia a diskusiu uverejnila denná tlač).

Z PREJAVU R. MALINOWSKÉHO

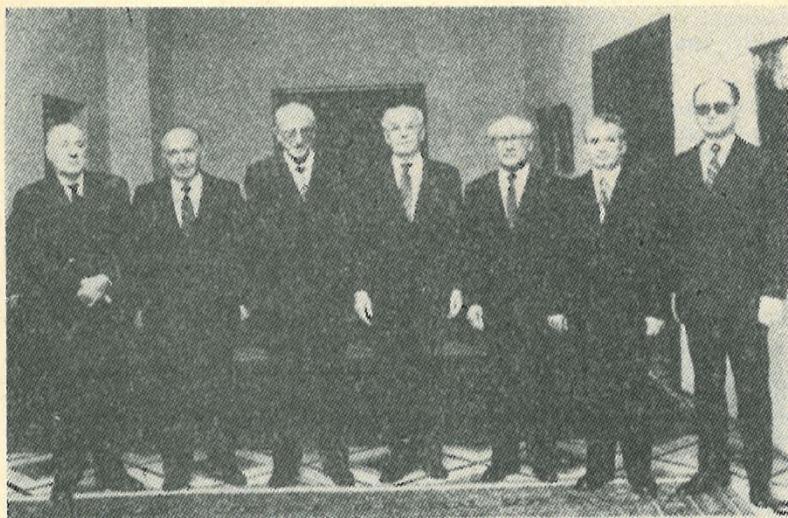
Rezov poľnohospodárstva vyžaduje stabilné, trvalé a perspektívne zásady poľnohospodárskej politiky. Toho sa dožaduje a očakáva vidiek a poľnohospodárstvo, všetky jeho sektory.

Poľnohospodárstvo neznáša časté zmeny, dočasnosť a neistotu. Musí byť zaručená trvalosť zásad poľnohospodárskej politiky. Rovnoprávny prístup k všetkým sektorom poľnohospodárstva, zásady stanovenia cien, príjmov, kontraktácie a výkupu poľnohospodárskych produktov, daní a iné musia byť podľa možnosti trvalé, stabilné. Individuálne hospodáriaci rolníci, štátne a družstevné hospodárstva musia mať istotu, že ich námaha a náklady nevyjdú nazmar pre narušovanie zásad, na základe ktorých prijali určité rozhodnutia a podujatia. Je to v záujme spoločnosti a zlepšenia výživy národa. Za takúto poľnohospodársku politiku sa suhlasne z uzneseniami IX. mimoriadneho zjazdu PZRS a VIII. kongresu ZĽS vyjadrielo v uznesení XI. plenárne zasadanie ÚV PZRS a HV ZĽS. Nemeniteľnosť takejto poľnohospodárskej politiky budeme dodržiavať.

Z PREJAVU W. JARUZELSKÉHO

Pocit zodpovednosti za osudy krajiny nás nútí pripomenúť, že neexistuje pre nás oddych. Čas, v ktorom žijeme, musí byť vyplnený až po okraj bojom a fažkou, namáhavou prácou. Zachránili sme socialistický štát a národné hospodárstvo pred hrozou rozpadu. Prispelo k tomu aj veľké úsilie poľských robotníkov a rolníkov. Bez ich práce, bez pocitu zodpovednosti za bezpečnosť, suverénny osud štátu by to nebolo možné. S námahou obrodzujeme rodny dom. Spejeme k porozumeniu, k spojeniu vlasteneckých síl národa. Rozsiruje sa okruh Poliakov, ktorí si podávajú ruky. Budú tomu slúžiť — ako sa mi zdá — rokovania a výsledky prvého spoločného plenárneho zasadania ÚV PZRS a HV ZĽS.

Dovolím si vyjadriť naše presvedčenie, že toto plenárne zasadanie si získa historický význam nielen preto, že je prvé, ale predevšetkým preto, že uznesenia schválené na nôm budú s celou svedomitosťou realizované. Robotníci, rolníci, celá spoločnosť očakávajú od nás výsledky činnosti, činy, efekty. Tieto očakávania nesmieme sklamátať.

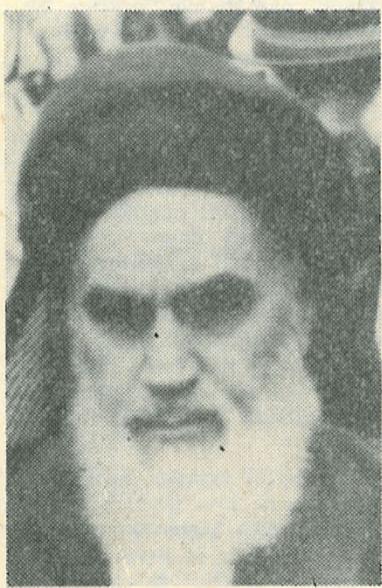

Vedoucí delegaci, které se zúčastnily zasedání politického poradního výboru členských zemí Varšavské smlouvy. Zleva soudruzi János Kádár, Todor Živkov, Jurij Andropov, Gustáv Husák, Erich Honecker, Nicolae Ceaușescu, Wojciech Jaruzelski.

NOVÝ VELKÝ MÍROVÝ NÁVRH

V Praze se dne 4. a 5. ledna t.r. konalo zasedání politického poradního výboru členských států Varšavské smlouvy. Účastníci zasedání posoudili stav v Evropě ve světle současné složité mezinárodní situace. Na závěr zasedání jednomyslně přijali Politickou deklaraci, která přináší nový velký mírový návrh: uzavřit smlouvu o vzájemném nepoužití vojenské síly a zachování mírových vztahů mezi členskými státy Varšavské smlouvy a NATO, otevřenou pro všechny ostatní státy. Deklarace, která bude rozšířena Organizací spojených národů jako oficiální dokument, se stala středem zájmu světové veřejnosti. První oficiální výpověď prezidenta Reagana byla velmi opatrná, bez obvyklých ostrých formulací. Rovněž členské státy NATO uznávají, že pražská deklarace je zajímavou iniciativou, kterou je třeba podrobně prostudovat, i když jejich stanovisko je velmi opatrné a zdrženlivé. Právem však můžeme říci, že výsled-

ky pražského zasedání byly všechny přijaty jako nová mírová iniciativa socialistických zemí, které mají dostatek sil, aby čelit významné hrozobě imperialismu, ale zároveň mají dostatek dobré vůle a odhodlání postupovat krok za krokem ke zlepšení mezinárodního politického ovzduší. Nyní je řada na Zapadě, aby dokázal, že chce konstruktivně jednat. Příležitostí k tomu je pět aktuálních mezinárodních zasedání: sovětsko-americké jednání o redukcí eurostrategických zbraní (od 27. ledna v Ženevě), diskuse států NATO a Varšavské smlouvy o redukcí konvenčních zbraní ve střední Evropě (téhož dne ve Vídni), Výbor pro odzbrojení OSN (1. února v Ženevě), nové kolo sovětsko-amerických jednání o redukci strategických zbraní (od 2. února v Ženevě) a konečně od 8. února na konferenci v Madridu znova zasedají představitelé 35 států — signatáři Závěrečného aktu KEBS.

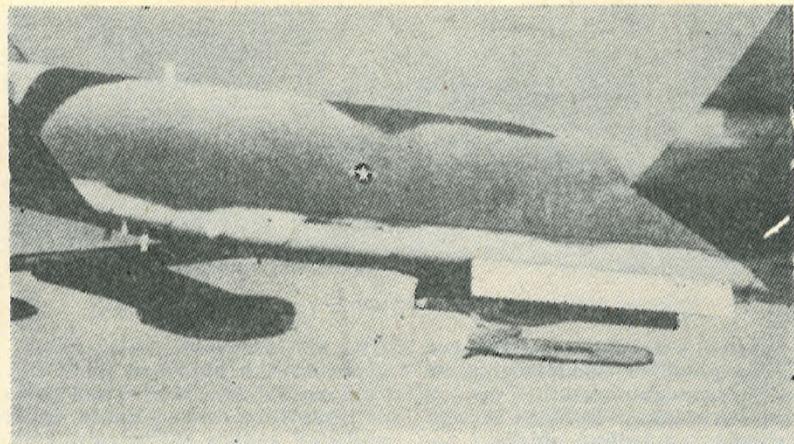
RUHOLLAH MENDI CHOMEINI, od 1. února 1979 svrchovaný vládce a náboženský vůdce islámské republiky Iránu nad Perským zálivem, kde se kříží jazyky velkých mocností. Je to

první současný teokratický stát na světě. Chomeinimu je 82 let, je rolnickým synem, absolventem tří teologických vysokých škol a má titul Ajatollaha, což značí „odraz Alláha“.

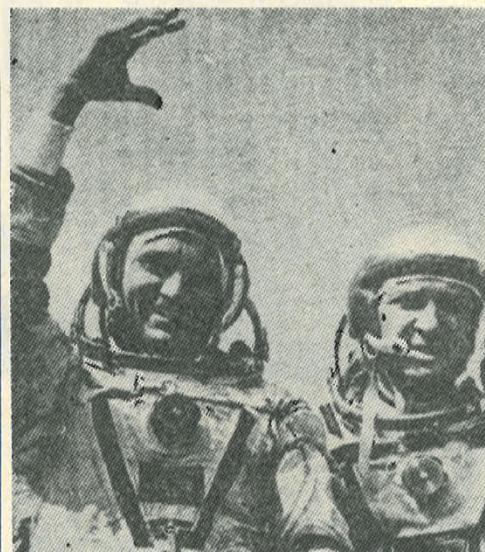
Během války s Irákem, která trvá již přes dva roky, se projevil jako nesmolouvavý nepřítel iráckého režimu, který chce bojovat až do naprostého vítězství nad Irákem prezidenta Hussainem. Zatím však nic nesvědčí o tom, že by tyto výhrůžky mohly splnit, ačkoliv se boje přesunuly na irácké území.

Nedávno se v Iránu konal světový kongres s účasti 140 islámských duchovních ze 40 zemí, na něž se Chomeini obrátil s výzvou, aby pokračovali v úsilí o zavedení „pravdivé islámské vlády“ v jejich zemích.

Minulý měsíc se v Iránu konaly volby do Shromáždění expertů, které má povolat nového náboženského vůdce Iránu. Mohlo by to přinést určité uklidnění v této zemi a tím i v této choulostivé části světa.

PRVÁ ESKADRA. 16 bombardérov s dalekým doletom typu B-52 (na snímke) z leteckej jednotky v Griffic (štát New York) vybavili jadrovými strelami Cruise so samočinným navádzaním. Týmto spôsobom kombové letectvo USA získalo vlastne prvú eskadru vybavenú strelami, ktorých dolet dosahuje 2400 km a presnosť zásahu 30—60 m. Každá zo strel (rakiet) je vybavená hlavicou, ktorej sila dosahuje 300 kiloton, teda 15-krát silnejšou ako bomba, ktorá spadla na Hirošimu. V roku 1985 prestavajú tak až 96 najnovších strojov typu B-52, že každý z nich bude môcť vziať na palubu až 20 strel tohto typu.

NAJDĽHŠÍ KOZMICKÝ LET v dejinách sa skončil úspešne. Na našej snímke sovietski kozmonauti Anatolij Berezovoj (zľava) a Valentin Lebedev, ktorí na palube orbitálnej stanice krúžili okolo Zeme 211 dní.

ZIMA NEZAMĚSTNANÝCH. Od roku 1954 se snad nestalo, aby v NSR bylo tolik lidí bez práce jako této zimy. „Der Spiegel“ odhaduje, že ide o 2 038 146 osob. Soudí, se, že v nejbližších měsících jejich počet dosáhne 2,5 milionu. Propouštění z práce ohrozí výrobci domácích potřeb a potravinářský průmysl. Dokonce i tak známé firmy jako Mannesmann Demag, Krupp Stahl AG, mají v úmyslu omezit zaměstnanost. Stále horší jsou vyhlídky na zastavení růstu počtu nezaměstnaných tradičními způsoby. Není zkrácená pracovní doba pro všechny způsobem na krizi nezaměstnanosti? — ptá se týdeník. Na snímku: „Práce pro všechny“ — nápis na transparentu v demonstraci proti nezaměstnanosti v Hamburku.

MANAGUA. Konalo sa tuná zasadanie koordinačnej kancelárie hnutia nezáčastnených štátov, ktorého sa zúčastnili delegáti a pozorovatelia zo 116 krajín. V deklarácií schválenej na záver odsúdili politiku Spojených štátov na medzinárodnej aréne a predovšetkým v Strednej Amerike. (snímka: CAF-UPI).

V ALŽIRSKU sa skončilo 16. zasadanie Palestinskéj národnej rady. Jego účastníci zvolili za predsedu Výkonného výboru Organizácie pre oslobodenie Palestíny opäťovne Jásira Arafata (na snímke) a súčasne schválili politickú rezolúciu, ktorá obsahuje akčný program palestínskeho hnutia odporu na ďalšie obdobie. Zdôrazňuje sa v nej nevyhnutnosť vystupňovať politický a vojenský boj za uskutočnenie nedohľadateľných práv palestínskych Arabov na utvorenie vlastného nezávisleho štátu pod vedením OOP. Mohol by vzniknúť na západnom brehu Jordánu a v oblasti Gazy a utvoriť federáciu s Jordánskom. Dôležitým momentom zasadania PNR je ďalšia konsolidácia palestínskeho hnutia a snaha upevnenia národnej jednoty ako podmienky dosiahnutia konečného víťazstva.

MISS SVETA 1982 se stala Mariasela Alvarez Lebronová, dvaadvacetiletá studentka architektury z Dominikany. Korunu jí predává její predchudkyně. Kromě koruny a žezla nová kráľovna krásy dostala šek na 8 tisíc dolarov a smlouvu na práci ako manekýnka (snímek CAF-AP)

OBETE POKROKU. Eskimákov, Hotentottov, Pygmejov a obyvateľov iných plemien je dnes ok. 200 mil. Najpočetnejšiu meninu na zemi — ako sa ich nazýva — očakáva záhuba. Ničí ich civilizácia — tvrdí doktor Norman Myers, odborník pre otázky životného prostredia z Nairobi. Priemyselné koncerny, plantážníci a chovatelia dobytku ich oberejú o pôdu. Kychnutie jedného z „nositeľov civilizácie“ môže zbaviť života cele plemeno, pretože väčšina z nich nie je vôbec odolná na infekcie, ktoré sú u nás bežné. Masajom sa dáva obliekať nohavice, lebo vraj týmto spôsobom si získajú účtu moderného sveta. Dajakov na Borneu sa nútí pracovať 8 hodín denne, nosiť texasky a pod., čo odporuje ich stáročinným zvykom. V poriadi Amazonky v Brazílii žije dnes menej ako 50 tis. Indiánov. V roku 1900 ich bolo milión a pred niekoľkými storočiami —

mi — 2 až 6 mil. To sú následky dobrodení 20. storočia, čiže nevitaného pokroku. Preto čoraz viac faktov poukazuje na to, že do 21. storočia vekočíme už bez „najväčšej menšiny“. Na snímke Masají v národnom parku Ambosel (Keňa),

70. NAROZENINY GUSTÁVA HUSÁKA. V týchto dňoch si československý lid i príatelé socialistického Československa na celom svete pripomínajú významné životné jubileum generálneho tajemníka ÚV KSČ a prezidenta ČSSR Gustáva Husáka. Soudruh Gustáv Husák hľuboce ovlivnil a svými činami určil nejen vývoj Komunistické strany Československa, ale i osudy československej spoločnosti, českého a slovenského národa a jejich spoločného štátu. Za tyto zásluhy mu bol udelen titul hrdina Československej republiky a Řád Klementa Gottwalda za budování socialistické vlasti.

Nemén výrazný je i jeho podiel na zmänoch; jež charakterizujú vývoj mezinárodního komunistického a revolučného hnutia a hnutia za pokrok a mír ve světě. I to je právem velmi ocenované. Prezidium Nejvyššího sovětu SSSR mu udělilo titul hrdiny Sovětského svazu, Lenintův řád a medaili Zlatá hvězda. Nejvyšší představitel KSSS a SSSR v blahopřejném dopisu piše: „V naší zemi Vás dobré známe jako upřímného přítele Sovětského svazu, přesvědčeného a důsledného internacionálistu, neúnavného bojovníka za prohlubování věstranné spolupráce mezi Sovětským svazem a bratrským Československem. Hluboce si vážíme Vaši činnosti v zájmu upevnění socialistického společenství, semknutosti mezinárodního komunistického hnutia a v zájmu míru na celém světě.“

Státní rada PLR udělila Gustávu Husákovi Řád za zásluhy o

PLR. Ocenila tak jeho vynikající zásluhy o rozvoj vztahů mezi PLR a ČSSR i velký přínos k přátelství, spolupráci a jednotě zemí socialistického společenství. V blahopřejném dopisu prvního tajemníka ÚV PSDS a předsedy rady ministrů Wojciecha Jaruzelského a předsedy státní rady PRL Henryka Jabłońskiego čteme mj.: „Polští komunisté, celý náš národ cení ve Vaši osobě vynikajícího politika a státníka, internacionálistu a upřímného mluvčího stálého rozvoje bratrských vztahů a věstranné spolupráce mezi našimi stranami, státy a národy.“

Rovněž představitelé dalších bratrských stran a zemí zaslali jubilantovi blahopřejné dopisy.

KÁHIRA. Neúprosné pôsobenie času sa dotklo aj tajomnej sfingy. Egyptskí vedci začali komplexnú renováciu týchto vyše štyritisročných sôch. Dúfajú, že sa im podarí zastaviť proces erózie ich vápencových podstavcov (snímka: CAF-AP).

ORAVEC

ZÁCHRANCA STREDNEJ EURÓPY PRED CHOLEROU

V dvadsiatych rokoch minulého storočia sa v mestách v okoli Kaspického mora vyskytla ázijská cholera a miľovými krokmi sa šírila na západ od mesta k mestu, od dediny k dedine. Vtedajšia lekárska veda si nevedela s touto chorobou poradiť, vedela však, že nákaza sa šíri vodou a že ju vyvolávajú prane-patrné bytostky, ktoré dostali názov „animolety“ — zvieratká. V najväčšej duševnej tiesni a v strachu — kde sa vzal tu sa vzal nápad brániť sa proti nákaze pitím vína s prídavkom dechtu.

Viedenské štátne orgány v najväčšej nádze vyslali do vtedajšieho cárskeho Ruska lekára, ktorý bol Slovantom, aby tam študoval a poznal, ako premáhajú túto chorobu v štáte, kde vlastne vrcholila. Bol ním mladý doktor medicíny Pavol Olexik, rodák z Kline pri Zubrohlave na Orave. V tom čase bol sekundárom všeobecnej nemocnice vo Viedni. Olexik bol v Rusku 9 mesiacov a po návrate domov uplatňoval skúsenosti, ktoré získal ako vládny

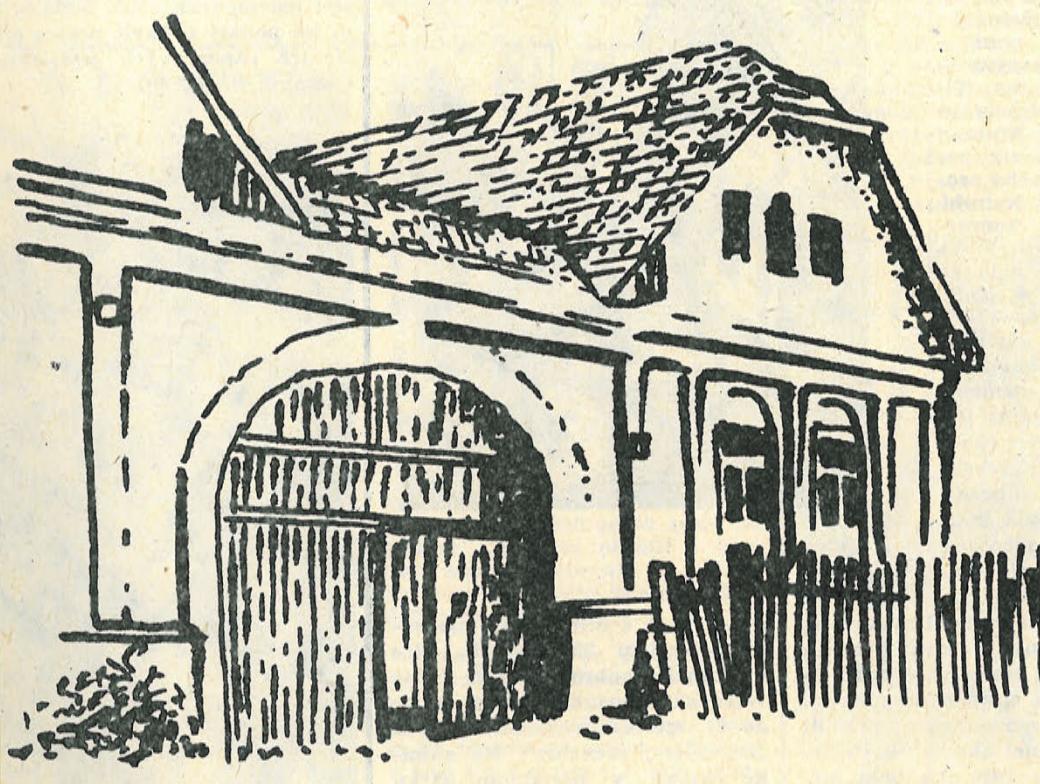
expert. Zaviedol prísnu karanténu s vojenskou asistenciou, čím sa obmedzil pohyb zo zamorenených území. Dokladom na to je veľa, spomienme iba jeden zo životopisu Juraja Slotu, neskoršieho spoluzakladateľa Matice slovenskej, keď chcel prejsť z bratislavskej župy do trenčianskej stolice, aby navštívil svoju ľažko chorú matku.

Okrem prísnej karantény hlásal Olexik potrebu duševnej odolnosti proti tejto chorobe — zbavenie sa strachu, pred ňou. Ďalej požadoval čistotu pribytkov, vetranie, aby do bytu mal prístup čerstvý vzduch a slnko.

V Dolnom Rakúsku, na Morave a v Slezsku, ako aj v západoslovenských stolicach, kde sa vplyv Olexika viač uplatnil, prebehla v roku 1831 epidémia cholery ľahko.

Med. Dr. Pavol Olexik, záchrana strednej Európy pred cholerou v roku 1831, dostał povolenie, aby viedol protipandemickú ochranu aj v rokoch 1832, 1833, 1855 a najmä za prusko-rakúskej vojny v roku 1866.

Kresba rodného domu dr. Olexika v Kline (okres Dolný Kubín).

KTO BOL DR. PAVOL OLEXÍK?

MUDr. Pavol Olexik sa narodil 6. januára 1801 v Kline (okres Dolný Kubín) v rodine plátenkára. Podľa rodinnej tradície boli jeho predkovia zakladateľmi tejto kopaničiarskej obce, boli dedičnými ríchťami a mali značný rozhlásenie, ktorý získali na svojich cestách za predajom plátna. Niet divu, že jeden zo synov sa dostal na štúdiá. Po absolvovaní gymnázia a filozofického inštitútu bol v roku 1820 imatrikulovaný na viedenskej univerzite, kde študoval medicínu. Tam zložil prvé rigíznu skúšku 26. júla 1825, druhú 9. januára 1826 a 6. mája 1826 obhájil svoju doktorskú dizertáciu „O očných chorobách.“ Na doktora lekárstva ho promoval profesor L.R. Jaquin 16. mája 1826.

S prvým obdobím jeho životnej kariéry sme sa už oboznámili. V septembri 1832 ho vymenovali za fyzika (úradného lekára) všetkých brnianskych zaopatrovacích sociálnych ústavov, ktoré sa čoskoro potom jeho zásluhou zlúčili do jedného krajinského zaopatrovacieho ústavu a neskôr ho preorganizovali na nemocnicu u sv. Anny, dnešnú fakultnú nemocnicu. Tam bol Olexik primárom a istý čas aj riaditeľom. Bol slabej telesnej konštrukcie, v roku 1842 prekonal brušný týfus a o päť rokov neskôr škvornitý týfus. Ako lekár pracoval až do svojej smrti. Zomrel v Brne 10. októbra 1878. O jeho humánnosti svedčí, že svoj majetok poručil na založenie fondu pre „pomätencov,“ pre tých najväčších úbožiačov, aby si po prepustení z liečenia v ústave choromyseľných mohli založiť existenciu.

Vo vedeckom svete má Olexik dôležité postavenie. Nezvliečujeme, keď povieme, že stál nielen pri koliske gentíky, ale bol aj jej výrazným činiteľom. Bol totiž dobrým priateľom Gregora Mendla (1822–1884), pre ktorého utvoril zázemie a prostredie, aby mohol dokončiť svoje pokusy a presadiť všeobecné závery.

Tu sa musíme na chvíľu zastaviť a osvetliť skutočnosť, prečo genetika vznikla v Brne, vtedy ešte provinčnom meste bez univerzity. V Brne bol už na začiatku minulého storočia rozvinutý textilný priemysel, ktorý potreboval jemnú vlnu. Tá sa dovážala zo Španielska, kde ju produkovali ovce plemena meriniek. Napoleonské embargo však dovoz tejto vlny prekazilo, takže zostávala len jedna cesta: začať križiť domáce plemená s nepatrými stádami meriniek, ktoré u nás chovali. Počúvali sa o to členovia spolku šlachtiteľov oviec, ktorý bol odvetvím Moravskoslezskej spoločnosti pre zvelebování orby, prírodnouznanstvá a vlastivedy, teda akási akadémia. Táto spoločnosť vznikla zlúčením moravskej a silezskej poľnohospodárskej spoločnosti, spoločnosti zaobrájajúcej sa botanikou a spoločnosti zaobrájajúcej sa fyzikou. V roku 1814 vznikol pri spoločnosti samostatný meteorologický spolok, spolok šlachtiteľov oviec a v roku 1816 ovocimársko-vinohradnícky a záhradnícky spolok.

Na valnom zhromaždení spolku šlachtiteľov oviec v roku 1836 sa konštatovalo, že sa sice poznajú metódy úspešného šlachtenia, nevie sa však, čo sa dedí a ako sa dedí. Toto konštatovanie vyslovil predstavený kláštora učených v Starom Brne, Napp, vtedajší reprezentant poľnohospodárskej vedy na Morave. Z titulu svojej funkcie cítil morálnu povinnosť prispeť k tomuto riešeniu. Odpoveď na túto otázku dal po 30 rokoch člen jeho konventu Gregor Mendel. Ten prevzal názor brnianskeho profesora poľnohospodárstva F. Diebla (1770–1859), že hlavnou formou šlachtenia je križenie (v protiklade s oficiálnou učebnicou Trautmannovou, ktorá všetko pripisovala nadprirodzenej plodivej sile) a viedenského profesora fiziologie rastlín F. Ungera (1800–1870), že každý fiziologický jav

treba vysvetľovať materiálne jednoducho fyzikálnou alebo chemickou poučkou. Ako modelovú rastlinu vybral si Mendel hrach, o ktorom logicky predpokladal, že ide o jednoduchú formu, čo aj pri štúdiu Gärtnerovho spisu o bastardizácii (križení) rastlín poznačil na okraj knihy.

Predstavený Napp poskytol Mendlovi všetky materiálne podmienky na pokusy (roziahly skleník, uvoľnil pracovníkov pre variáčno-štatistiký rozbor rozsiahlych pokusov a pod.) i morálnu podporu. Napriek tomu, keď Mendel v roku 1865 prednášal o výsledkoch pokusov s križením hrachu, nestrelal sa s takým ohlasom, aký si zaslúhovala jeho práca. V tom čase mu najväčšiu oporu poskytol dr. P. Olexík.

Olexika a Mendla spájali spoločné záujmy o meteorológiu a šlachtanie záhradných rastlín. Dr. Olexík od r. 1844 uverejňoval svoje meteorologické pozorovania v brniarskych novinách. Okrem toho od roku 1850 každý rok organizoval v rámci Ovocinárskovino-hradnickeho a záhradnickeho spolku výstavy okrasných rastlín, a to v čase okolo 1. mája. Ak bola veľká úroda ovocia a hrozna, usporadúval na jesenn aj výstavu týchto produktov. Keď mu spomínaná Moravskoslezská spoločnosť pre zveľaďovanie orby, prírodoznalectva a vlastivedy v roku 1865 udělila striebornú medailu ako ocenenie zásluh, bolo to pri príležitosti už 20. výstavy.

Okolo Olexíka sa združilo okrem výstavovateľov vyše 30 moravských a slovenských šlachtiteľov. V tejto spoločnosti nechýbal ani Mendel, ktorý bol takto psychicky podporovaný do ďalšej výskumnej činnosti. Na výstavách šlo sprvu o oboznamovanie sa s okrasnými rastlinami nových foriem a farebných odieňov kvetov, ktoré sa zakupovali z zahraničí. Keďže to bolo veľmi nákladné, začali nadšenci sami kvetiny križiť a tak utvárať nové kultivary novošlachtentím. Sám dr. Olexík sa vyznal v križení týchto druhov okrasných rastlín: srdečka (Dicentra), azalka indická, azalka žltá, rododendron stromčekový, kamélia, hyacint, tulipán, narcis, weigelia, skimnia, taceta, ardízia, brečtan, taivolník, lalia, cheirant, kortadéria pampová, plamienok a niektoré iné popínavé rastliny, ba aj konifery.

Na výstavach sa stalo zvykom, že sa vypisovali ceny za vyšľachtenie nových foriem záhradných rastlín a ovocných drevín. Dr. Olexík získaval pravidelne cenu za nové kultivary.

Dr. Olexík bol dlhé roky členom výboru a podpredsedom Ovocinárskovino-hradnickeho a záhradnickeho spolku. Jeho zásluhou sa v 60. rokoch minulého storočia obnovili ovocinárske a vinohradnicke kurzy pre adeptov učiteľských ústavov aj „v slovanskej reči“. Okrem toho zaviedol celoročný výcvik „štěpárov“ v spolkovej záhrade. Sám spolu s Mendelom ako skúšobní komisári urobili veľa pre rozvoj týchto odvetví.

Dr. Olexík bol medzi šlachtiteľmi veľmi obľúbený. Jeho menom nazvali mnohé novošlachtene. Napr. lednický záhradník E. Pohle nazval svoju novinku Rhododendron arboreum Olexikii“ a brniarsky záhradník J. Molisch Pelargonium odier Dr. Olexík.

Ešte po rokoch v r. 1966 holandská firma J.J. Grullmans a synovia v Lisse, u ktorej dr. Olexík objednával pre členov spolku cibuľoviny, usporiadala v Genetickom oddelení Moravského múzea Mendelianum výstavu tulipánov a ponúkla sa nazvať svoje výrazné novošlachtene menom význačného člena našich národních. Meno Mendel bolo vylúčené, pretože existuje celá botanická skupina nazývaná Mendlove tulipány (križenie Tulipa suaveolens x Tulipa armeniana). Vtedy si však na dr. Olexíka nikto z kompetentných činitelov nespomeral, a tak nový kultivar dostal meno „Leoš Janáček“, ktorý tiež pôsobil v starobielskom kláštore učených.

Ktorý z dnešných šlachtiteľov spláti dlh priekopníkovi šlachtene okrasných rastlín u nás — dr. Pavlovi Olexíkovi?

Prof. MILOSLAV VÁVRA

Barokní věž pražské Lorety s hodinami a zvonkovou hrou z roku 1694. (Foto Václav Fanta, Orbis).

Pražská zvonková hra

Pražská Loreta je skutečnou perlou českého baroka. Jejím tvůrcem byl vynikající barokní architekt K.I. Dienzenhofer (1689—1751). Na věži každou hodinu zvonky vyhrávají libeznou melodii.

Dvacet sedm loretánských zvonků, vážiacich dohromady 1500 kg, bylo na objednávku bohatého pražského měšťana odilito v Amsterodamu v roce 1694. O rok později se poprvé ozvala jejich melodie. Tak dlouho totiž trvalo praž-

skému hodináři, než je sestavil a nalaďil.

Hra tohoto malebného hudebního nástroje však vyžaduje dodnes těžkou fyzickou námahu. Každý den je třeba zvednout čtyři železná závaží o celkové váze 400 kg. Hraje se buď prostřednictvím složitého hodinového mechanismu nebo s pomocí klaviatury, umístěné ve zvláštní místnosti v loretánské věži. Melodie může mít rozsah dvou oktaf a mechanismus může hrát několik písňových variantů. ADÉLA KRATĚNOVÁ (Orbis)

Na veselici nechyběl ani pečený beran, kterého krajaní pečlivě otáčeli nad ohněm.

„ČESKÝ VEČER“ V ZELOVĚ

V Zelově se dne 4.prosince t.r. konala slavnost, kterou bychom mohli nazvat „český večer“, poněvadž byla uspořádána v souvislosti s dvěma významnými výročími zelovských Čechů: 180.výročím příchodu Čechů do Zelova a 25.výročím vzniku zelovské skupiny KSČaS. Význam oslav zdůraznili svou přítomností českoslovenští hosté, konsul československého velvyslanectví v PLR ARNOŠT HAMPL a ředitel Československého kulturního střediska ve Varšavě OLDŘICH KARAS. Vystoupil soubor Závodního klubu pracujících Soběslav.

Díky náčelníkovi města EDMUNDOWI BARASIŃSKÉMU, který pro nás pronajal kino Lotos, a Československému kulturnímu a informačnímu středisku, které zapůjčilo filmy, se odpoledne bezplatně promítaly dva české filmy v původním znění — pro děti a pro dospělé. Večer vystoupil v naplněném sále kina Lotos soubor Soběslav, který zpíval staré české písničky.

Jistě i našim čtenářům se začnou sbíhat slyny, když se podívají, jak našim krajanům Pospíšilovi a Kimerovi i té milé divence chutnaly pečené klobásy

V půl desáté večer se hosté setkali s krajanými v klubovně Společnosti. Večer uplynul v srdečném ovzduší. Po přátelských přípítích za úspěchy a spolupráci a rozhovoru o životě našich krajanů začal druhý večer českých písniček v našem vlastním kruhu. Bylo milým překvapením, že krajané znali většinu písniček, které soubor zpíval, a sami jsme překvapili hosty několika písničkami, které ještě neslyšeli. Hosté a krajané se rozehli pozdě večer s milým dojemem, který v nich zanechal naše setkání.

ZENON JERSÁK

Fotografie z českého večera bohužel nemáme, ale na žádost našich krajanů ještě jednou připomínáme, jak to bylo 5.září, kdy městské orgány a obvodní výbor Společnosti za účasti početných hostů začínaly lidovou veselici oslavovat 35.výročí KSČaS. Dnes vám chceme slavnost ukázat trochu jinak, méně oficiálně.

Příští setkání u Velké vaty v Zelově v neděli 2.IX.1983.

Na oslavách pracovali všichni, i zelovský první tajemník strany Józef Tosík, jak vidíme na snímku, zatímco kameraman Československé televize Jiří Hruška a dopisovatel Rastislav Bajer se radí o tom, jak nejlépe slavnost zvěčnit na filmovém pásku.

Muzikanti z hasičské dechovky netrpělivě čekají, až se beran upeče.

Snímky ADAM CHALUPEC.

Jan Noha

JEDEN DRUHÉMU

Člověk člověku světlem by měl být,
snem který zdá se,
rukou, která vede.

Člověk v člověku věrně by měl žít
a učit srdce zpívat živou píseň,
mlčí-li snad či zpívat nedovede.

Člověk člověku sluncem je i stínem.
Každý má v sobě
tichý, teplý kout,
kam přijít můžeš po daleké cestě
stisknout si ruce,
snít a spočinout.

Člověk člověku časem by měl být,
v kterém se dočká
všechno, co si přál.
Člověk v člověku srdce by měl mít,
v němž toho najde,
koho miloval.

Člověk člověku v životě je vším.
Nejvíce láskou,
kterou nechce zpět.
Žijeme dny své s jejím tajemstvím,
které je chvíli domov,
chvíli svět.

Miroslav Válek
NITE

A nad soľ vzácnosť sú pre človeka nite,
ked' nemá, čím by prišiel záplatu
na to, čo bolí, čo má zostať skryté
jak chromá ruka pod rukávom kabátu.

Kresba: Raymund Lauro

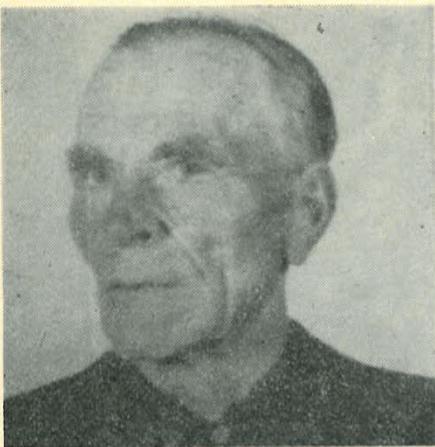
Tisíckrát zamkní všetko, čo fa trápi.
Do krvi zamkní slovo plačúce,
zo živej vody rozumu sa napi,
na jazvy nehľad', nehľad' na srdce.

Tým, čo fa lúbia, pre ich lásku luhaj.
Rozkolíš zvony poézie v nociach tesknoty.
Na nebi smutných vyjdi ako dúha,
nad cudzím svetom, ktoré nenôti.

SLOVNÍK ŽIVOTA

Uvádzame slová s predponou z, v ktorých sa najčastejšie robia pravopisné chyby:
zbit — 1. zbiť debnu, 2. zbiť niekoho palicou; zjednať sa — 1. zjednať sa na trhu, do služby; zobrať — 1. zobrať úrodu, 2. vziať niekomu niečo; zodrať — 1. zodrať z niekoho kožu, 2. zodrať topánky; zohnať — 1. zohnať niečo (ovce z vrškov), 2. zohnať niečo dovedna; 3. zohnať (obstaral) tovar; zrezat — 1. zrezat haluz zo stromu, 2. zrezat slamu na sečku, 3. zrezat, skritizovať niekoho; zvarit — 1. zvarit železo, 2. zvarit bielizeň; zvádzat, zviest — 1. zvádzat vodu, 2. zvádzat niekoho na zlé; zviezť — 1. zviezť dovedna, 2. zviezť niekoho na voze; zvolat — 1. schôdzku, 2. na niekoho; zvoliť — 1. súhlasiť, 2. zvoliť na funkciu; zvrhnúť (sa) — 1. zvrhnúť zhora dolu, 2. zvrhnúť sa mrvne.

POLSKY	SLOVENSKY	ČESKY	korela-	korelácia,	korelace,
korbowy	kľukový hriadeľ	kliková hřídel	cja	súvzťažnosť	souvztažnosť
korcić	dráždit	dráždit	korespondencia	korešpondencia	korespondence
korci mnie	nedá mi pokoj	nutká mne	korkociąg	vývrtnka	vývrtnka
kord	kord	kord	korkować	zátka	zátkovat
kordegarda	strážna miestnosť	strážní místo	korkow-	přístroj na	přístroj na
korde-	dvojsečný	dvojsečný	nica	zátkovanie	zátkování
las	lovecký nôž	myslivecký nůž	kormoran	kormorán	kormorán
kordialny	srdečný	srdečný	korník	črvotoč	červotoč
kordon	kordón	kordón	korni-	malá nakla-	malá naklá-
koreferat	koreferát	koreferát	szon	daná uhorka	daná okurka
korek	zátka	zátka	koroność	pokora	pokora
korekta	korektúra	korektura	korona	koruna	koruna
korektor	korektor	korektor	koronacja	korunovácia	korunovace
			koronacyjny	korunovačný	korunovační
			koronczarka	čipkárka	čipkárka
			koronka	korunka, čipka	korunka, krajka
			koronny	korunný	korunní
			korowód	chorovod	chorovod
			korowody	okolky	okolky
			korozja	korózia	koroze
			korporacja	združenie	sdružení
			korpułencja	telnatost	tělnatost
			korpus	trup, zbor	trup, sbor
			diplomatyczny	diplomatický	diplomatický
			zbor	zbor	zbor
			korpus kadetów	kadetná škola	kadetní škola
			korpus pompy	teleso čerpadla	těleso čerpadla
			korsarz	pirát	pirát

RICHTÁR Z POVOLANIA

Richtárstvo je na vidiek spoločenská a súčasne voliteľná funkcia. Ale v prípade krajana MICHALA JURASA z Kacviny mohli by sme to nazvať už povolaním. Ani nie div, lebo s richtárením je zviazaný prakticky už štvrti storočia. Musel sa iste tešiť obrovskej dôvere a súčasne mať veľa silnej väle a obeťavosti, že dokázal obetovať viac ako tretinu života nezástnej práci v prospech svojej obce, spoluobčanov, krajanov...

Krajan M. Juras, dnes bodrý sedemdesiatník, sa už od skorej mladosti zaujímal o verejné otázky svojej dedinky. Na obecných schôdzach bol neraz počut jeho rozvážny hlas. A tak ani neprekupuje, že ho už v r. 1939 — ako sotva dvadsaťšesťročného muža — zvolili za podrichtára. Bol to vari najmladší podrichtár v doterajších dejinách Kacviny. Túto funkciu zastával do r. 1945. Asi neskial, lebo o necelých 6 rokoch, teda v 1951 ho Kacvínčania zvolili tentoraz za richtára, ktorým bol do roku 1958.

Boli to roky, keď sa obec začala vzmáhať, rozvíjať, spieť k pokroku a ľudia čoraz viac pomýšľali na lepší život. V tomto období richtárenia kr. M. Jurasa sa udiali najmä dve, pre Kacvín mimoriadne dôležité udalosti. Prvou bola elektrifikácia obce. Samozrejme neobišlo sa bez ťažkostí a rôznych komplikácií, ale napokon spoločným úsilím dosiahli, že definitívne zmizli petrolejky a v obci zažiarilo elektrické svetlo. Druhou udalosťou bola komasácia. Kr. Juras takto ju spomína:

— Na komasáciu sa u nás pomýšľalo ešte pred vojnou, ale až v 50. rokoch sa stala skutočnosťou. Musím povedať, že nás stála hodne nervov, peňazí a na dlhé roky negatívne poznačila u nás vzťahy medzi ľudmi. Keď som sa vtedy nebehal, kolko nacestoval — a nielen ja — dokonca do Varšavy, kym sme ju konečne zavŕšili. Napriek tomu musím zdôrazniť, že aj keď niektorí naši obyvatelia podnes nie sú s výsledkami komasácie spokojní, predsa len všetci majú lepšie, ako predtým.

Po roku 1958 sa v Kacvine vytriedalo niekoľko richtárov — najprv Michal Radecký, potom Jakub Milaniak a Jozef Radecký. V 1971 si na richtársky stolec opäť zasadol kr. Michal Juras. O jeho vtedajšej voľbe krúži dnes anekdota. Totiž v tom čase sa stali módne bujné vlasy a brady a v Kacvine, ako všade inde, sa naraz objavilo mnoho mladých zarastených ľudí, čo bolo, najmä pre starších, do istej miery šokujúce. Počas volieb nový richtár vrazil postavil podmienku, že súhlasí vykonávať túto funkciu, ak obec zaobstará „barbiera“, čo by všetkých zaraštencov vyholilo. Samozrejme, holič nikdy neboli potrební, lebo móda rýchlo prešla a brady same zmizli.

Krajan Juras neboli nikdy proti mladým, práve naopak. Okrem iného jeho pričinením získala mládež v strede obce volejbalové ihrisko. Od mladých chce len jedno, aby ne-

robili šarvátky, boli slušní a spolu s ostatnými prispievali k zlepšeniu obce. Práce sa nikdy nebál. Za jeho richtárstva sa v Kacvini urobilo veľa. Obec vybudovala o.i. dva betónové mosty cez rieku, s ktorými predtým, najmä počas povodní, bolo veľa starostí, asfaltovala cestu cez celú dedinu, vybudovala bud opravila mnoho kilometrov poľných ciest, postavila garáže pre rolnícky krúžok, ktoré sú dnes, žiaľ, nevyužité atď. To všetko svojpomocne, hospodárskym systémom.

— Nebolo to ľahké — spomína kr. Juras — nahovoril ľudí, aby chodili zdarma pracovať. Nie všetci chcú, najmä mladí. Ale podarilo sa a to teší. Už som však unavený, mám ostatne sedemdesať rokov. Chcel by som richtárstvo zavesiť na kliniec, zaberať mi totiž veľa času — skoro tri dni v týždni. Povinnosť je veľa, ved' okrem vyberania daní a iných poplatkov, vydávania potvrdení, sa richtár každý mesiac zúčastňuje zasadanie u náčelníka gminy, kde sa určujú úlohy, predkladá návrhy podujatí vo svojej obci, jej potreby, skrátku reprezentuje ju navonok, pôsobí pri deľbe stavebných materiálov a vôbec musí dbať o poriadok, pomáhať ľuďom, angažovať sa pre svoju obec...

Keď ho v r. 1979 už tretíkrát za sebou zvolili za richtára na ďalšie štvorročné obdobie, pristal, lebo — ako hovorí — ešte to i ono by bolo treba dokončiť; o.i. asfaltovanie bočných ciest v obci, vyriešiť otázku prestavby ľudového domu, futbalového hriska pre mládež, začať výstavbu školy. Takto môže myslieť iba človek, ktorý má naozaj veľa lásky k spoločenskej práci.

Keď je reč o spoločenskej práci treba nutne dodať, že Michal Juras je zároveň vzorný krajan, člen našej Spoločnosti od jej začiatku a v miestnej skupine v Kacvine už mnoho rokov plní funkciu predsedu revíznej komisie. Keď sa ho pýtam, čomu by sa MS mala venovať v najbližšom období, ako vždy pohotovo ale rozvážne odpovedá:

— predovšetkým rozvíjaniu výuky slovenčiny v škole, ochotníckemu hnutiu, krajankej aktivizácii členov, najmä mládeže, no a vybaveniu dobrej, veľkej miestnosti pre kloboučku. Miestna skupina musí plne ožiť!

Krajanovi Jurasovi želáme do ďalších rokov mnoho zdravia, sily a úspechov z osobnom živote i povolania, zase miestnej skupine úspešný rozvoj, aby patrila k najlepším v našej Spoločnosti.

JÁN SPERNOGA

LIDÉ • LÉTA • UDÁLOSTI

LEDEN-JANUÁR

1.I.1823. V Kiskorosu se narodil Sándor Petőfi, vynikající maďarský básnik, tvůrce maďarské národní poezie, účastník revoluce 1848 (padl 31.VII.1849 v bitvě u Segesváru, nyní Sighisoara v Rumunsku).

1.I.1858. Po 10 letech od prvního provedení Halky S. Moniuszka ve Vilniusu se ve Velkém divadle ve Varšavě konala premiéra nového znění této opery, obohaceného dvěma dějstvími.

1.I.1919. V Martině obnovila svou činnost Matice slovenská.

1.I.1959. Výročí vitázství revoluce na Kubě, státní svátek.

4.I.1944. Vítězný boj 1.československé brigá-

dy vyvážené v SSSR u Bílé Cerkve na Ukrajině nedaleko Kyjeva.

5.I.1643. V vesnici Woolsthorpe v lincolnském hrabství se jako syn chudého rolníka narodil Isaac Newton, geniální světoznámý anglický fyzik, astronom a matematik. Zemřel 31.III.1727 v Kensingtonu (dnes londýnská čtvrt).

5.I.1947. V okupované Varšavě se konala zakladateľská schüze Polské dělnické strany (PPR), jež byla vedoucí silou v boji za osvobození Polska a zajistila nezávislosť v bezpečných mirových hranicích. Polská dělnická strana spojovala ozbrojený boj Polska s bojem Sovětského svazu proti hitlerovským okupantům a po osvobození Polska byla inspirátorkou revolučních společenskohospodářských a kulturních změn. Cíle, jeichž realizaci PDS zahájila, byly vysloveny v programové deklaraci Za co bojujeme. PDS organizovala partyzánské ozbrojené hnutí: Lidovou gardu, Svaz bojující mládeže ZWM, který vznikl 29.I.1943, a Lidovou armádu (AL). V

silvestrovskou noc 1943/44 ustanovila první lidový orgán — Zemskou národní radu (KRN) a vybudovala síť konspiračních národních rad. 15.prosince 1948 došlo k sjednocení Polské dělnické strany a Polské socialistické strany v Polskou sjednocenou dělnickou stranu (PZPR).

5.I.1944. V Jefremově u Orla v SSSR byla vyvážena 2.československá paradesantní brigáda. Mezi jejimi příslušníky byli Slováci z Oravy a Spiše — členové KSČaS v Polsku.

6.I.1918. Čeští poslanci vydali Tříkrálovou deklaraci, v níž žádali právo na sebeurčení pro český národ, a také pro „porobenou a politicky utlačovanou slovenskou větve v Uhersku“.

8.I.1878. V Petrohradě (dnes Leningrad) zemřel Nikolaj Někrasov, ruský básnik a vydavatel radikálne zamiereného časopisu Sovremennik. Většinu svých děl věnoval životu utlačovanému venkova. Proto byl nazýván pěvcem nešteti lidu (nar. 10.XII.1821 v Němirově na Podolí).

Manželia Gombošovci s dcérou Máriou.

MYSLELI SME NA BUDÚCNOSŤ

V krajanskej rodine Gombošovcov v Jurgove som sa ocitol po prvýkrát, ale vďaka dobrosrdečnosti a úprimnosti hostiteľov, cítil som sa ako doma.

Jurgovčania volajú k nim Do Zogrodnika. Manželka Helena pôsobí dojmom veľmi priyatelia, milej a zhovorčivej ženy. Jozef Gomboš, ktorý práve strúhal drevené sočničky, sa zdá byť dosť malovravny, preto hlavné

slovo odovzdáva svojej manželke. Vidno však, že mu práca neschádza z rúk.

Krajanka Helena Gombošová pochádza z mnohodetnej chudobnej rodiny. Bola jednou z najstarších detí, preto už od skorej mladosti spoznala príchuť ľahkej práce a domáčich starostí. Včas jej zomrela matka, preto hlavná farscha starostí o mladších súrodencov spočívala na najstarších deťoch. Vypo-

máhali nielen v práci na gazdovstve, ale vo voľných chvíľach sa snažili zarobiť. V lete zbierali lesné plodiny, ktoré potom predávali a utŕžené peniaze odovzdávali do domácnosti. Bolo ľažko, ale vďaka rodinnej súdržnosti si nejak poradili. Dnes už s istou dávkou nostalgie sa kr. Gombošová vracia k mladým rokom, keď chodievali boso, topánky mali len na veľký sviatok a aj tie si obúvali iba pri vchode do dediny.

Nie celá mladosť však bola taká pošmúrna. Vo svojich spominkach sa vracia aj k svetlejším a radostnejším obdobiam svojej mladosti. Patrí k nim učinkovanie vo folklórnom súbore tunajšej miestnej skupiny.

— Pamäťam sa na vystúpenie nášho súboru počas dožniek vo Varšave — spomínala krajanka H. Gombošová. Bol to veľký zážitok, viacerí z nás boli vtedy po prvý raz v hlavnom meste.

Učinkovala taktiež v divadelnom krúžku. Dnes v tejto rodinnej tradícii pokračuje dcéra Mária a syn Jozef.

Otec Jozef Gomboš mal trochu ľahšiu mladosť. To však neznamená, že žil v blahobytie. Keď mal dvadsať rokov, dostal sa na tri mesiace do mládežníckej pracovnej brigády Služba Poľsku a potom bol dva roky na vojenčine. Po návrate z vojenčiny musel si najprv zarobiť, aby sa mohol oženiť so svojou snúbenicou. Zobrali sa v roku 1953. Začiatky ich rodinného života neboli najštastnejšie. Museli si vynajáť dom, bývali sami a k všetkemu dochádzali prácou vlastných rúk. Potom prišli deti, o ktoré sa väčšinou musela starat matka.

— Prežili sme všetky problémy a trampoty, ale postupne sme dosahovali to, čo máme dnes — vravia. Mysleli sme predovšetkým na budúenosť našich štyroch detí — všetky sa vyučili a dnes pracujú. Sme všetci spolu a hoci sa syn už oženil, býva s nami, sme prosté šťastná rodina.

Rodina Gombošovcov má dnes pekný poschodový dom, v ktorom však je ešte aj dnes hodne práce. Krajanka H. Gombošová pracuje už niekoľko rokov na Slovensku a jej manžel popri hospodárení na neveľkom gazdovstve vyrába pre Cepeliu ľudový kuchynský riad. Obidvaja sú členmi našej Spoločnosti a ako hovoria, cítia sa vždy Slovákm a krajanmi. Svoje národné cítenie sa snažili všetiť aj svojim deťom.

A čo povedala o svojich rodičoch dcéra Mária: Takých rodičov, ako máme my, nemá nikto. Niekedy sa na nás aj rozúlia, trochu pokričia, ale vždy poradia, pomôžu, proste je nám spolu fajn.

Text a foto: D. SURMA

9.I.1918. V Krakově byla založena Akademie krásných umení.

10.I.1883. V Nikolajevsku (dnes Pugačov) se narodil Alexej N. Tolstoj, ruský spisovateľ, pokračovateľ veľkých tradícií ruského realizmu, autor historických dramat, vypráviení s partyzánskou tematikou a pohádek pre deti (zemrel 23.II.1945 v Moskvě).

10.I.1913. V Dubravce (dnes bratislavská čtvrť) se narodil dr. GUSTÁV HUSÁK, významný slovenský čírintel komunistického hnutia a národného osvobozeneckeho boja, generálne tajemník Komunistické strany Československa a prezident Československé socialistické republiky.

10.I.1946. Konalo se první zasedání Valného sromáždění OSN v Londýně.

14.I.1949. Byla vytvořena Sjednocená lidová strana.

15.I.1813. V Nových Zámcích zemrel Anton Bernolák, významný slovenský osvícenský bu-

ditel, jazykovedeč, kodifikátor prvého slovenského spisovného jazyka (nar. 3.X.1762 v Slanici, dnes zaplavené Oravskou priehradou).

15.I.1945. V prostoru Jasla byla zahájena útočná operácia 38.sovetské armády 4.ukrajinského frontu s účasťou priečneho dělostreleckých pluků 1.československého armádného sboru v SSSR a československých tankistov — Den československého dělostrelectva a raketového vojska.

16.I.1921. V Lubochňi sa konal sjezd sociálne demokratickej levice, ktorý sa stal zakladajúcim sjezdem Komunistické strany Slovenska.

17.I.1945. V rámci veľkej ofenzívy Sovetskéj armády, ktorá prešla do dejín ako lednová ofenzíva, oddíly 1.armády Polského vojska ve složení 1.běloruského frontu osvobodily polské hlavné mesto Varšavu. Během dalších 23 dní sovetská vojska osvobodila téměř celé Polsko a došla k Odře.

21.I.1924. V Gorkách u Moskvy zemrel VLADIMÍR ILJIČ LENIN, vůdce Velké říjnové

revoluce a svetového proletariátu, zakladateľ Sovětského svazu a tvůrce leninismu, jehož učení se stalo základom výstavby nové socialistické společnosti (nar. 22.IV.1870 v Simbirsku, dnes Uljanovsk).

22.I.1863. V Polsku vypuklo lednové povstání. Povstalecký manifest, ktorý vyzýval polský národ do boja proti carským uchvatitelom, obsahoval zároveň prísľub společenských reforem a odevzdání pôdy rolníkum. Vúdci povstania byli L. Mieroszewski, M. Langiewicz a R. Traugutt, ktorý vedl povstanie do r. 1864. V řadách povstalců bojovali i Češi a Slováci a příslušníci jiných národů.

24.I.1949. V Moskve byla založena Rada vzájemné hospodárskej pomoci — ekonomická organizace spolupráce socialistických státov.

28.I.1943. V Moskve vznikl Svaz polských vlastencov.

30.I.1943. U Stalingradu kapitulovala 6.nemecká armáda polního maršála Paulusa.

30.I.1946. Maďarsko bolo vyhlásenou lidovou republikou.

PRIESTORY NAŠEJ SLOVENČINY

Novým zvratným bodom v dejinách vyučovania slovenského jazyka na Orave a Spiši boli poledne dva roky. V r. 1981 bol zastavený mnohoročný regres, ktorý uzavrel dekadu sedemdesiatych rokov ďalšieho poklesu počtu žiakov, podmienok a úrovne vyučovania. V roku 1982 sa slovenčina opäť vrátila do niektorých škôl Oravy a Spiša a stúpol počet žiakov.

V máji a júni 1982 v súlade s rozhodnutím 5. plenárneho zasadania ÚV KSCaS, ústredný výbor spolu s redakciou Života urobili analýzu aktuálneho stavu vyučovania slovenčiny v jednotlivých školách na Spiši a Orave. Túto analýzu sme uverejnili veľmi v Živote č. 8/82. Na začiatku septembra sme ju doplnili údajmi z nových škôl a spolu s návrhami, ktoré vyplývali z tejto analýzy, sme prerokovali v októbri min. roku na porade ÚV a aktív zo Spiša a Oravy a po jej schválení sme ju odovzdali Kuratóriu osvety a výchovy v Nowom Sączi, ako aj ustrednému orgánu vo Varšave. Z analýzy KSCaS

PRIPOMEŇME,

že slovenské školstvo bolo zorganizované v rokoch 1946—1948 vo všetkých 26 dedinách Oravy a Spiša, kde všetky alebo väčšinu predmetov pre okolo 3 000 žiakov prednášali v slovenčine učitelia, ktorí prišli k nám zo Slovenska na základe poľsko-československej dohody. V roku 1951 sa v Jablonke na Orave začalo vyučovanie vo všeobecnovzdelávacom lyceu so slovenským vyučovacím jazykom, ktoré vzniklo vďaka iniciatíve a úsiliu celého slovenského obyvateľstva vrátane našej organizácie. Bol to mnohoročný zápas o zachovanie a pozdvihnutie na vyššiu úroveň výuky slovenčiny, ktorá bola a je najväčšou hodnotou v našom krajanskom hnutí. Zároveň to bolo najbúrlivejšie obdobie rozvoja slovenského školstva.

V päťdesiatych rokoch učiteľov zo Slovenska nahradili učitelia z Poľska, zaškolení na niekoľkomesačných kurzoch, ako aj absolventi

slovenského licea v Jablonke. Nedostatočná znalosť slovenčiny väčšiny nových učiteľov znížila úroveň vyučovania. V tomto období a neskôr v dôsledku vtedajšej politiky školských orgánov a horlivej činnosti bývalého okresného inspektorátu v Novom Targu (schôdze vo všetkých školách, individuálne presvedčovanie rodičov a pod.) sa školy so slovenským vyučovacím jazykom stále častejšie menili na poľské školy so slovenčinou ako dodatočným predmetom. V jablonskom lyceu sa ešte v školskom roku 1961/62 učilo v slovenčnom jazyku 67 žiakov, v 1965/66 bolo ich už 46 a v školskom roku 1967/68 iba 21 žiakov. Odviedla sa slovenčina stala tuná definitívne dodatočným predmetom.

Nielen tieto záporné tendencie sa dalo pozorovať v tamto období. Predovšetkým bol to — popri učiteľských kádroch — nedostatok učební pre vyučovanie gramatiky, pravopisu, literatúry, ako aj iných učebných pomocov, ktoré školské orgány nevyriešili pre potreby výuky slovenčiny. Hodne bolo aj iných závažných príčin, ktoré obmedzovali výuku slovenského jazyka, najmä keď ide o zápis. Toto všetko priviedlo slovenské školstvo do ľahkej situácie, s ktorou sa borilo po všetky minulé roky a bori až dnes. Najlepšie o tom svedčia staré ročníky Života.

Na tomto pozadí sa zrodili konfliktné situácie medzi slovenským obyvateľstvom i aktívom Spoločnosti a školskými orgánmi, ktoré odsunuli vyučovanie slovenského jazyka do úzadia. K tomu treba ešte uviesť nedostatok iniciatívy a účinnej pôsobnosti nadriadených školských orgánov — ministerstva a vtedajšieho krakovského kurátoria — pri riešení pálčivých problémov a uspokojovani naliehavých potrieb slovenského školstva. V tejto situácii, ktorú Spoločnosť sama nemohla vyriešiť, sa nevyhnutný stál úpadok škôl a pokles počtu žiakov, zvlášť cítelný v sedemdesiatych rokoch. Stav slovenského školstva v minulom období názorne predstavuje uvedená tabuľka.

Z týchto príkladov vyplýva, že v rokoch 1952/1970 sa počet škôl zmenšíl o 22 a žia-

kov o 1 991. Najväčší pokles bol v rokoch 1964—1970, v ktorých v pomere k roku 1962 ubudlo 26 škôl a 913 žiakov. V nasledujúcim desaťročí ďalej pokračoval pokles žiakov a škôl, ktorý bol zastavený úsilím Spoločnosti v roku 1981.

Ked' hodnotíme minulé obdobie, každému z nás sa natíská otázka, ako Spoločnosť splnila svoju povinnosť voči slovenskému školstvu v šesdesiatych a sedemdesiatych rokoch? Nevzdávali sme sa postupne jednej veci za druhou? Sice hodnotenie uplynulých rokov môže byť rozličné a odrážať rôzne postoje. Nebude však sporu v tom, čím sa pokles slovenského školstva vyznačuje v našom krajanom živote. Niet asi sporu ani v tom, že aj my sami sme neurobili všetko pre zachovanie a upevnenie slovenského školstva, najmä tam, v dedinách Oravy a Spiša, ale aj na ústrednom výbere Spoločnosti. Myslim, že aj na túto otázkou si bude treba odpovedať a z trpkých skúseností vyvodit ponaučenie pre budúcnosť.

Potrebné sú naše ďalšie opatrenia; musíme sa ďalej dožadovať odstránenia všetkých týchto nedostatkov, ktoré stále brzdia vyučovanie slovenčiny v školách a vybojovať si zvýšenie tejto výuky na náležitú úroveň teraz a v budúcych rokoch. Ale o nič menej

MUSÍME PRACOVAT S KRAJANMI,

aby všetci posielali svoje deti na vyučovanie slovenského jazyka. Žiaľ, stále ešte sa to sem-tam medzi krajanmi podeluje. Niečeby nechceli svoje deti posielat na slovenčinu, ale vo svojom vôbec neľahkom živote ešte príliš často využívajú deti do práce na gazdovstve, v tom aj na úkó slovenčiny. Práve preto je o to viac potrebná práca nášho aktív s krajanmi a to v celej našej organizácii. Zdôraznilo to 3. a 5. plenárne zasadnutie ÚV KSCaS z marca 1981 a apríla 1982 a obrátilo sa na krajanových rodičov, aby využili možnosť výuky rodnej reči. Na túto výzvu vzorne odpovedali krajania z Harkabuza, Jablonky-Matonogov, Hornej Zubrice č.1, Oravky, Lapšanky, Tribša a Čiernej hory č.1, kde sa po mnohoročnej prestávke začalo vyučovanie slovenského jazyka.

Napriek všetkým ľahkostiam nám po VI. zjazde KSCaS pribudli školy, v ktorých sa vyučuje slovenčina a zvýšil sa aj počet žiakov. Vieme však, že je to iba začiatok nášho spoločného úsilia a že predovšetkým od nás, aktív Spoločnosti a od krajanových rodín závisí, či naša slovenčina bude ďalej slabá alebo naopak, pozdvihne sa na žiaducu úroveň tak v počte žiakov, ako aj v oblasti výuky. Odpoveď je len jedna. Treba, aby náš aktív zhral, upevnil a ďalej rozvíjal všetky tie skúsenosti, ktoré už dva roky prispievajú k rozvoju slovenského školstva. Nemôžu byť žiadne úlavy v práci celej našej organizácie, ale nemali by byť ani v krajanových rodinách.

REČ FAKTOV

školské roky	Š K O L S T V O					
	so slovenskym vyučovacím jazykom		s výukou slovenského jazyka ako dodatočného predmetu		spolu	
	školy	žiaci	školy	žiaci	školy	žiaci
1952/53	33	2.471	1	50	34	2.521
1956/57	30	2.093	3	41	33	2.134
1959/60	25	1.594	3	93	28	1.687
1961/62	21	1.241	7	202	28	1.443
1964/65	9	495	9	235	18	730
1969/70	3	221	9	309	12	530
1975/76	2	166	14	361	16	527
1978/79	2	140	12	340	14	480
1981/82	2	119	14	351	16	470
1982/83	2	126	21	476	23	602

(čísla v rokoch 1952—1970 podľa uverejnených údajov Ministerstva osvety a výchovy. Stav v rokoch 1979—1982 podali školy a na

koniec decembra 1982 — Kuratórium osvety a výchovy v Nowom Sączi).

Ziaci, ktorí sa učia slovenčinu v základných školách na Orave a Spiši spolu s učiteľmi Angelou Kulaviakovou z Dolnej Zubrice a Jánom Galiniakom z Novej Belej na minuloročnom zájazde na Slovensku.

Výletu sa zúčastnili žiaci: Anna Adamčíková a Marta Świątyová z Nedeca, Jozef Bednárik, Andrej Hovanec a Cyril Kurnát z Novej Belej, Andrej Bryja, Valent Kovalčík, Kristína Petrášková, a Mária Petrášková z Krempach, Stanislava Bugajská, Irena Kozubová, Stanislav Stachulák a Bohuslava Šper-

láková z Jablonky, Mária Capiaková, Bohdan Fula a Anna Škodová z Chyžného, Maria Ďurčáková a Bohuslava Litviaková z Hornej Zubrice, Alina Garajová, Bohuslava Michálková a Zbigniew Smrečák z Malej Lipnice, Gražina Kozáková, Haliná Mastelová a Mária Pulková z Dolnej Zubrice, Anita Koval-

číková z Veľkej Lipnice, Dana Sarnová a Uršula Sarnová z Čiernej Hory, Alžbeta Sieczká a Kazimír Slabý z Podvŕska, Anna Trzopová z Repíška, Anna Šoltýsová a Irena Horníková z Jurgova, Jacek Ziembas z Krakowa.

Záľub výsledok je taký, že koncom decembra 1982 sa podľa údajov Kuratória osvety a výchovy v Nowom Sączi slovenský jazyk vyučuje v nasledujúcich 23 školách:

NA ORAVE: vo všeobecnovzdelávacom lyceu v Jablonke — 16 žiakov, v škole č.2 v Jablonke častočne so slovenským vyučovacím jazykom — 60 žiakov, a v 10 školách s dodatočnou výukou slovenčiny: v Harkabuze — 17 žiakov, Chyžnom č.2 — 10 žiakov, v Jablonke-Matonogoch — 16 žiakov, v Malej Lipnici č.1 — 10 žiakov, vo Veľkej Lipnici č.4 — 14 žiakov, Oravke — 7 žiakov, v Podvŕske č.2 — 22 žiakov, v Dolnej Zubriči — 57 žiakov, v Hornej Zubriči č.1 — 23 žiakov a Hornej Zubriči č.2 — 11 žiakov.

NA SPIŠI: v škole so slovenským vyučovacím jazykom v Novej Belej — 66 žiakov, a v 10 školách s dodatočnou výukou slovenského jazyka: v Čiernej Hore č.1 — 16 žiakov, v Čiernej Hore č.2 — 48 žiakov, v Jurgove — 28 žiakov, v Kacvine — 20 žiakov, v Krempachoch — 70 žiakov, v Nedeci — 23 žiakov, vo Vyšných Lapsoch — 33 žiakov, v Repíškach č.1 — 15 žiakov, v Tribši — 7 žiakov a v Lapšanke — 15 žiakov.

Z týchto údajov vyplýva záver, že rozhodne najväčšia úloha čaká tuná našich krajanov z najväčších a stredných miestnych skupín a obvodných výborov. Na Spiši obzvlášť v Kacvine, Nedeci, Jurgove, Repíškach, ako aj vo Fridmane a inde. Zase na Orave: v Jablonke, v Chyžnom, Veľkej Lipnici (vrátane Murovanice, Skočíkov a Kičor), v Podvŕske, Hornej Zubriči, ako aj v Pekelníku, Podsrni a ďalších. Väčšie je potrebná usilovná práca v prospech slovenčiny.

VÝVIN VÝUKY URČUJÚ SKOLSKÉ ORGÁNY

Vývin výuky slovenčiny v rozhodujúcej miere určuje postoj školských orgánov, rozličné vnútorné a vonkajšie činitele. Každy z nás vie, že práve tuná je veľmi dôležitým činiteľom v základných školách, učiteľov a ich nadriadených orgánov. Tam, kde prevláda pozornosť, správny postoj a starostlivosť riaditeľa a učiteľov o úroveň výuky slovenčiny a jej rozvoj, teplé ovzdušie, ochota pomoci žiakom, tam odstránili mnohé problémy a výsledky výuky sú dobré,

Záľub, treba otvorené povedať i to, že nie všetci zodpovední pracovníci škôl a ich nadriadených orgánov náležite plnia svoje povinnosti voči slovenskému školstvu. Mnohé skúsenosti hovoria, že ešte stále máme to pred sebou. Nestať, keď sa iba občas niečo urobí pre výuku slovenského jazyka. Potvrdzujú to okrem iného následujúce známe faktky, ktoré mali pre nás nepriaznivé následky. Totiž školské orgány v roku 1981 nezaviedli výuku slovenského jazyka pre prihlásené deti v školách v Tribši, Lapšanke a Čiernej Hore č.1. Kuratórium to vysvetľovalo nedostatom učiteľov a uisťovalo rodičov, ako aj Spoločnosť, že zabezpečí učiteľov od začiatku nového školského roku 1981/82. Stalo sa tak po našich intervenciach ale s ročným one-skorením v prípade školy č.1 v Čiernej Hore, kde sa výuka slovenčiny začala v októbri 1982. Zato v prípade Tribša a Lapšanky kuratórium zaviedlo vyučovanie po mnohých intervenciach na rôznych miestach až 10. decembra 1982.

Naši krajania v týchto obciach najlepšie vedia, čo znamená takéto viac ako ročné one-skorenie vyučovania slovenčiny pre zapísaných žiakov a ich rodičov. Niekoľko sa dá niečo nadrobí v nasledujúcom školskom roku. Ale je to oveľa zložitejšie, a nie všade sa podari. V Tribši a v Lapšanke sa to podarilo, ale počet žiakov zapísaných v r. 1981 a tých, ktorí v decembri 1982 začali výuku slovenčiny, klesol až o 28, čiže skoro o polovicu.

Argumenty o nedostatku učiteľov boli prekvapujúce, zvlášť po 36-ročnej existencii slovenského školstva. Vedľa tieto budú gminné školy mali učiteľov so znalosťou slovenčiny. So začúdovaním sme ich mená museli pripomeneť kuratóriu. Avšak pravdou je aj to, že nie všetci učitelia súhlasia s dochádzaním do škôl v susedných obciach treba pre nedostatočné autobusové spojenie, čo sa netýka Čiernej Hore a Tribša. Keby dokonca nebolo učiteľov na mieste, je tu ešte možnosť zamestnať učiteľov zo Slovenska. Sú to však otázky, ktoré by mali riešiť školské orgány. Ináč nič neponádžu samé sluby, nepodporené očakávanými výsledkami. Takýto postoj sa nemôže stretnúť so súhlasom Spoločnosti. Vďaka intervencii Spoločnosti kuratórium dopisom z 20. augusta 1981 adresovaným riaditeľom škôl na Orave a Spiši určilo zásady postupu pri oznamovaní a zápisoch žiakov na výuku slovenského jazyka. Tieto zásady uznávame za správne a nutné. Avšak ich dodržiavanie

svedčí o nedostatku kontroly nad ich realizáciou. Skoro v každej škole ich ináč oznamili a uskutočnili. V minulom roku sme tak tiež zistili, že zápisu neoznámili o.i. školy v Podsrni, Pekelníku, Podvŕske č.1, Hornej Zubriči č.3 a ďalšie. V škole č.1 v Chyžnom riaditeľ dokonca odmietol prijať prihlášky 17 detí na slovenčinu, podpísané rodičmi v súlade s nariadením kuratória z 20. augusta 1981 a toto vyučovanie nezaviedol. Napriek nariadeniu kuratória sa všade nekonali informačné schôdzky s rodičmi vo veci zápisov a opomenuli na nich účasť miestnych predstaviteľov KSČaS. Je to problém, ktorý si vyžaduje kontrolu kuratória a riaditeľov gminných škôl, aby platné zásady zápisov na slovenčinu boli plne dodržiavane vo všetkých školách (tiež zásady uverejnime v plnom znení v budúcom čísle).

Spomenuté ťažkosti a vynucovanie na škôlach výuky slovenčiny väzne komplikuje situáciu slovenského školstva. Popiera názory školských orgánov o vytváraní optimálnych podmienok pre rozvoj výuky slovenského jazyka. Zároveň vyvoláva u rodičov pocit obavy, že ich dieťa „nasilu“ zapísané na slovenčinu, bude neskôr vystavené represáliam v škole. Rodičia nám o tom otvorené hovoria a poukazujú aj na to, ako sa ich presvedčuje, že ich deti môžu mať horšie výsledky z iných predmetov, najmä vtedy, keď nepatria k najlepším žiakom a slovenčina ich ešte viac zataží. V súvislosti s tým neraz menia svoje rozhodnutia. Práve takto bolo v tomto školskom roku v spomínamej škole č.1 v Chyžnom. Tieto obavy nie sú neopodstatnené a ťažko ich rozptýli. Pre zástancov „bielych škvŕn“ na mape školstva v tejto oblasti má takto prípad silu argumentov. Nesvedčí, tak ako celá situácia, o starých formách a metódach práce vedenia niektorých škôl a zodpovedných pracovníkov kuratória? Či Spoločnosť spolu so Životom má byť jediným katalyzátorom zmien? Súhlasime, že častočne, ale nie výlučne. Alebo snáď mala by byť spojivom medzi krajanmi a školstvom? Pouvažujme o tom spoločne!

ADAM CHALUPEC

Jaroslav Hašek

Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války

Příhoda s koňakem

„Poslyšte, Švejku,“ řekl k němu, „nevíte o nějaké láhvi koňaku? Mně není nějak dobré.“

„To dělá všechno, poslušně hlásím, pane obrlájtnant, změna počasí. Může bejt, až budeme na bojišti, že vám bude ještě hůř. Čím více se člověk vzdaluje od své původní vojenské bázy, tím mu bejvá mleje. Strašnickej zahradník, nějaký Josef Kalenda, ten se taky jednou vzdálil z domova, šel ze Strašnice na Vinohrady, stavil se na Zastávce v hospodě, ale to mu ještě nic nebylo, ale jakmile přišel do Korunní třídy k vodárně, bral v Korunní třídě hospodu za hospodou až za kostel svaté Ludmily a cítil už malátnost. Nedorval se však tím odstrašit, poněvadž se vsadil předtím ten večer v Strašnicích v hospodě U remizy s jedním řidičem vod elektriky, že udělá pěšky cestu kolem světa za tři neděle. Počal se tedy dál a dál vzdalovat vod svého domova, až se přiválil do Černého pivovaru na Karlově náměstí, a vodtamutd šel na Malou Stranu k sv. Tomáši do pivovaru a od tamutd přes restauraci U Montágů a ještě vejš přes hospodu U krále brabantského, pak na Krásnou vyhlídku, odtud do Strahovského kláštera do pivovaru. Ale to už mu změna podnebí přestala svědčit. Dostal se až na Loretaňské náměstí a tam dostal najednou takový stesk po domově, že sebou praštíl na zem, počal se válet po chodníku a křičel: „Lidičky, já už dál nepůjdou. Já se na cestu kolem světa, — s dovolením, pane obrlájtnant, — vykašlu“. Jestli však si přejou, pane obrlájtnant, tak jim nějaký koňak seženu, jenom se bojím, abyste mně dřív neodjeli.“

Nadporučík Lukáš ho ujistil, že dřív se odtud nepojede až za dvě hodiny a že koňak prodávají hned za nádražím potajmu v láhvích, hejtman Ságner že tam už Matušiče poslal a ten že mu přinesl za patnáct korun láhev zcela obstojněho koňaku. Tady má patnáct korun, a už aby šel, a jen ať nikomu neříká, že je to pro naporučíka Lukáše nebo že on ho posílá, poněvadž je to vlastně zakázaná věc.

„Budete ubezpečené, pane obrlájtnant,“ řekl Švejk, „že to bude všechno v pořádku, poněvadž já mám moc rád zakázaný věci, poněvadž jsem se vždycky octnul v něčem zakázaném, aniž bych byl vo tom bejval věděl. Jednou v karlínských kasárnách nám zakázali...“

„Kehrt euch — marschieren marsch!“ přerušil ho nadporučík Lukáš.

Švejk šel tedy za nádraží, opakuje si po cestě všechny složky své výpravy: že koňak musí být dobrý, proto ho musí napřed ochutnat, že je to zakázané, proto musí být opatrny.

Když právě zahýbal za perón, srazil se opětne s poručíkem Dubem. „Co se zde flákáš?“ otázal se Švejka. „Znás mne?“

„Poslušně hlásím,“ odpověděl Švejk salutuje, „že si vás nepřejí poznat z té vaší špatné stránky.“

Po dlouhém čekání se vlak konečně hnul z Pešti směrem k haličské hranici. Stanice, jimiž projížděl, byly přeplněné vlaky s muničí a vojskem. Konečně se blížili k Humennému. Tam už byly znát stopy bojů. Po stráni se táhly primitivní zákopy, tu a tam stály vypálené usedlosti. Na stanici v Humenném se na peróně uherští četníci bavili na účet skupiny zatčených uherských Rusů, kteří měli ruce svázané dozadu a většinou rozbíté nosy a boule na hlavách, jak dostali hněd po zatčení výprask od četníků.

Nadporučík Lukáš to s nechuti pozoroval. Vůbec se mu všechno začalo hnusit a cítil potřebu opít se, aby ho opustil světobol. Vyšel z vagónu a šel vyhledat Švejka.

toho guláše, co jsme měli včera. Jenže voda je tam u tý pumpý, jak vidíte, pane lajtnant, nějaká žlutá, to bude asi nějaká železitá voda. Takový vody jsou moc zdravý a užitečný.“

„Když máš takovou žizeň, Švejku,“ řekl poručík Dub, dábelsky se usmíval a chtěje co nejdéle prodloužit tu scénu, ve které to Švejk nadebro prohraje, „tak se napij, ale pořádně. Vypij to všechno najednou.“

Poručík Dub zkombinoval si už předem, že Švejk udělá pár hltů a dál už nebude moci a jak on, poručík Dub, nad ním slavně zvítězí a řekne: „Podej mi taky láhev, ať se trochu napiji, já mám také žizeň.“ Jak se bude asi ten lump Švejk v tom hrozném okamžiku pro něho tvářit, a potom dál rapport a tak dále.

Švejk odztkoval láhev, přiložil k ústům a hlt za hlt se ztrácel v jeho hrdle. Poručík Dub zkameněl. Švejk před jeho očima vypil celou láhev, aniž by hnul brvami, a prázdnou láhev hodil přes silnici do rybníka, odplivl si a řekl, jako by byl vypil skleničku minerální vody: „Poslušně hlásím, pane lajtnant, že ta voda měla opravdu železitou příchuť. V Kamýku nad Vltavou jeden hostinský dětal pro svý letní hosty železitou vodu takovým způsobem, že do studny házel starý podkovy.“

Kresby: Josef Lada

„Já ti dám starý podkovy! Pojď mně ukázat tu studni, odkud měls tu vodu!“

„To je kousek vodtud, pane lajtnant, hned tady za tou dřevěnou boudou.“

„Jdi napřed, ty mizero, ať vidím, jak držíš krok!“

„To je opravdu zvláštní,“ pomyslil si poručík Dub. „Na tom bídém chlapovi není docela nic znát.“

Svejk šel tedy napřed, oddán do vile boží, ale stále mu něco říkal, že tam studna musí být, a taky ho nikterak nepřekvapilo, že tam byla. Dokonce tam byla pumpa, a když k ní došli, tu Svejk zapumpoval, tekla z ní nažlutlá voda, takže mohl slavnostně prohlásit: „Tady je ta železitá voda, pane lajtnant.“

Uděšený muž s pejzy se přiblížil a Svejk mu řekl německy, aby přinesl nějakou skleničku, že se pan lajtnant chce napít.

Poručík Dub tak z toho úplně zblížil, že vypil celou sklenici vody, po které se mu v ústech převalovala chuť koňské moče a hnojůvky, a úplně zpítoměl tím, co zažil, dal pejzatému židovi za tu sklenici vody pětikorunu, a obraceje se na Svejka, řekl k němu: „Co zde čumíš, táhni domů.“

Za pět minut Svejk objevil se ve štábním vagónu u nadporučíka Lukáše a tajemným posuňkem vylákal ho z vagónu a venku mu sdělil: „Poslušne hlásím, pane obrlajtnant, že za pět, nanejdýl za deset minut budu úplně vožrál, ale budu ležet ve svém vagóně, a prosil bych vás, pane obrlajtnant, abyste mně alespoň na tři hodiny nevolal a žádný poručení mi nedával, dokud se z toho nevyspím. Vše je v pořádku, ale mě chyt pan lajtnant Dub a já mu řekl, že je to voda, tak jsem musel před ním celou tu flašku vypít, abych mu dokázal, že je to voda. Všechno je v pořádku, nic jsem neprozradil, jak jste si přál, a vopatrnej jsem byl taky, ale teď už, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že už to cejtím, začínají mně nál brnět nohy. Ovšem, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem zvyklej chlastat, poněvadž s panem feldkurátem Katzem...“

„Odejdi, bestie!“ zvolal nadporučík Lukáš, ale beze všeho hněvu, zato však poručík Dub stal se u něho o paděsát percent nesympatičtější než předtím.

Svejk vlezl opatrně do svého vagónu, a ukládaje se na svůj plášt, řekl k účetnímu šikovateli a k ostatním: „Jednou se vám jeden člověk vožral a prosil, aby ho nebudili...“ Po těch slovech přebral se na bok a začal chrápat. (...)

Plyny, které vyvozoval krkáním, záhy naplnily celou místnost, takže kuchař okulista Jurajda, saje atmosféru nozdrami, prohlásil: „Saňka, tady voní koňák.“

U skládaciho stolu seděl jednoroční dobrovouník Marek, který konečně po všech útrapách dotáhl to až na batalionsgeschichtschreiberu.

Nyní sestavoval do zásoby hrdinné skutky batalionu a bylo vidět, že mu to dělá velké potěšení, ten pohled do budoucna. (...)

Z místa, kde ležel Svejk, ozvalo se zivnutí a bylo slyšet, jak Svejk mluví ze spaní: „To mají pravdu, paní Müllerová, že jsou si lidi podobní. V Kralupech stavěl pumpu nějaký pan Jaroš a ten se podobal hodináři Lejhanskovi z Pardubice, jako když mu z voka vypadne, a ten byl zas tak nápadně podobněj jičínskýmu Piskorovi a všichni čtyři dohromady neznámýmu sebevrahovi, kterýho násli voběšenýho a úplně zetlelého v jednom rybníku u Jindřichova Hradce, zrovna pod dráhou, kde se asi vrhnul pod vlak.“ — Ozvalo se druhé zivnutí a potom ještě dodatek: „Potom ty všechny vostatní vodsoudili k velkéj pokutě, a zejtra mě udělájí, paní Müllerová, cezený nudle —“ Svejk přebral se na druhý bok a chrápal dál, zatímco mezi kuchařem okultistou Jurajdou a jednoročním dobrovouníkem nastala debata týkající se věcí v budoucnu.

Okultista Jurajda mínil, že třebas na první pohled zdá se to být nesmyslem, když člověk píše z legrace o něčem, co bude v budoucnosti, ale je jisto, že i taková legrace velice často obsahuje prorocká fakta, kdy duševní zrak člověka překonává, pod vlivem tajemných sil, záclonu neznáma budoucnosti. Od toho okamžiku byl Jurajda ve své řeči samá záclona. Ob větu objevovala se jeho

záclona budoucnosti, až konečně přešel do konce na regeneraci, to jest na obnovování lidského těla, vrazil do toho schopnost obnovování těla u nálevníku, skončil prohlášením, že každý člověk může ještěce utrhnut ocas a ten že ji opět naroste.

Telefonista Chodounský k tomu poznamenal, že by si lidi medili, kdyby to u nich bylo možné jako s tím ocasem u ještěry. Jako řekněme například na vojně, někomu to utrhne hlavu nebo jiné části těla, a pro vojenskou správu byla by taková věc strašně vitanou, protože by nebyli žádni invalidi. Takový jeden rakouský voják, kterému by pořád rostly ruce, nohy, hlavy, by byl jistě cennější než celá brigáda.

Jednoroční dobrovouník prohlásil, že dnes, díky vyspělé výlečné technice, možno je s úspěchem nepřítele rozprůlit třebas i na tři příčné díly. Existuje zákon o obnovení těla mrskavek z rodu nálevníků; každá rozpůlená část obnovuje se, dostává nové ústrojí a roste sama jako mrskavka. V analogickém případě po každé bitvě by se rakouské vojsko zúčastnivší se této bitvy ztrojnásobilo, zdesaterovnásobilo, ke každé noze by se vyvinul nový svěží infanterista.

„Kdyby vás tak slyšel Svejk,“ poznamenal účetní šikovatel Vaněk, „ten by nám aspoň uvedl nějaký příklad.“

Svejk reagoval na své jméno a zamumlal: „Hier,“ a chrápal zase dál, vydav ze sebe tento projev vojenské disciplíny.

V pootevřených dveřích vagónu se objevila hlava poručíka Duba.

„Je zde Svejk?“ otázał se.

„Spi, poslušně hlásím, pane lajtnant,“ odpověděl jednoroční dobrovouník.

„Když se ptám po něm, vy jednoroční dobrovouník, máte ihned skočit a zavolat ho.“

„To nejde, pane lajtnant, on spi.“

„Tak ho vzbudte! Já se divím, že vám to jednoroční dobrovouník, nenapadlo hned? Máte přece projevovat více ochoty vůči svým představeným! Vy mne ještě neznáte. — Ale až mně poznáte —.“

Jednoroční dobrovouník začal budit Svejka.

„Svejku, hoří, vstávej!“

„Když tenkrát hořely Odkolkovy mlejny,“ zabručel Svejk, obraceje se na druhý bok, „přijeli hasiči až z Vysočan...“

„Rače vidět,“ řekl jednoroční dobrovouník vlivně poručíku Dubovi, „že ho budím, ale že to nejde.“

Poručík Dub se rozlobil. „Jak se jmennete, jednoroční dobrovouník? — Marek? — Aha, to jste ten jednoroční dobrovouník Marek, který seděl pořád v arestě, že ano?“

„Ano, pane lajtnant. Prodělal jsem jednoroční kurs tak řečeno v kriminále, a byl jsem redegradován, to jest po svém propuštění od divizního soudu, kde moje nevina vyšla na jaro, jmenován batalionsgeschichtschreibrem s ponecháním hodnosti jednoročního dobrovouníka.“

„Vy jím dlouho nebudejte,“ řval poručík Dub, celý červený v obličeji, kterýžto přechod z barvy do barvy dělal dojem, že mu nabíhají tváře po facích, „o to se přičiním já!“

„Prosím, pane lajtnant, abych byl předveden k raportu,“ řekl vážně jednoroční dobrovouník.

„Vy si se mnou nehrájte,“ řekl poručík Dub. „Já vám dám raport. My se ještě spolu setkáme, ale pak vás to bude setsakramentsky mrzet, poněvadž mě poznáte, když mě teď ještě neznáte!“

Poručík Dub odcházel hněvivě od vagónu, zapomenuv v rozčilení na Svejka, ačkoliv měl před chvíli ten nejlepší úmysl zavolat Svejka a říci mu: „Dejchni na mne!“ jakožto sáhnutí k poslednímu prostředku ku zjištění Svejkova nezákonného alkoholismu. Ted však bylo již pozdě, poněvadž když se opět za půl hodiny vrátil k vagónu, rozdali mevitím pro mužstvo černou kávu s rumem. Svejk byl již vzhůru a na volání poručíka Duba vyskočil jako srnka z vagónu.

„Dýchni na mne!“ zařval na něho poručík Dub.

Svejk vydechl na něho celou zásobu svých plic, jako když horký vítr nese do polí vůni lihovaru.

„Co je z tebe, chlape, cítit?“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že je ze mě cítit rum.“

„Tak vidiš, chlapečku,“ vítězně zvolal poručík Dub. „Konečně jsem tě dostal.“

„Ano, pane lajtnant,“ řekl Svejk bez všeho výrazu znepokojení. „Právě jsme fasovali rum do kafe a já jsem napřed vypil rum. Jestli však je, pane lajtnant, nějaký nový nařízení, že se má pit napřed kafe a pak teprve rum, prosím za odpusťení, přišť se to již nestane.“

„A proč jsi chrápal, když jsem byl před vůhodinou u vagónu? Vždyť tě nemohli vzbudit.“

„Já jsem, poslušně hlásím, pane lejtnant, celou noc nespal, poněvadž jsem si vzpomínan na ty doby, když jsme ještě dělali manévrov u Vesprimu. Tenkrát suponované první a druhý armádní sbor šel přes Štýrsko a západním Uhram vobkličil náš čtvrtý sbor, kterej byl na lágru ve Vídni a v okolí, kde jsme měli všude festunku, ale voni vobešli nás a dostali se až na most, kterej dělali pionýři z pravého břehu Dunaje. My jsme měli dělat ofenzívnu a nám na pomoc měly přijít vojska od severu a potom taky vod jihu vod Voseka. To nám četli v rozkaze, že nám táhne na pomoc třetí armádní sbor, aby nás nerozbili mezi tim Blatenským jezerem a Prešpurkem, až budeme forykovat proti druhýmu armádnímu sboru. Ale nebylo to nic platný; když jsme měli vyhrát, tak se vodtroubilo a vyhráli to s bělejma páskama.“

Poručík Dub neřekl ani slova a rozpačitě odešel, vrtě hlavou, ale hned se opět vrátil od štábního vagónu a řekl k Svejkovi: „Pamatujte si všechni, že přijde čas, kdy bude to přede mnou kníuet!“ Na víc se nezmohl a opět odešel ke štábnímu vagónu, kde hejtman Ságner právě vyslýchával jednoho nešťastníka od 12. kumpanie, kterého předvedl šikovatel Strnad, poděvadž voják začal již nyní pečovat o svou bezpečnost v zákopech a odněkud ze stanice přitáhl dviřka prasečího chlívku, pobitá plechem. Stál tu nyní vyjevený, vypoulený, omlouvaje se, že to chtěl vzít s sebou do dekunků proti šrapnelům, že se chtěl frsichrovat.

Toho použil poručík Dub k velkému kázání o tom, jak se má voják chovat, jaké jsou jeho povinnosti vůči vlasti a mocnáři, který je nejvyšším velitelem a nejvyšším vojenským pánum. Jestli ovšem jsou v batalionu takové živly, ty že je potřeba vymýtit, potrestat a zavřít. To žvanění bylo tak nevkusné, že hejtman Ságner kopkalel provinile na rameňa a řekl k němu: „Jen když jste to dobré mysel, přišť to nedělejte, to je hluost od vás, ty dviřka dejte zase nazpátek, kde jste je vzal, a táhněte ke všem čertům!“

Poručík Dub zahryzl se do rtů a umínil se, že na něm vlastně závisí celá záchrana rozkládající se disciplíny v batalionu.

Veľký aplauz si svojou hrou získali mladučké fujaristky.

novia predsedníctva ÚV KSČaS, ktoré v tento deň zasadalo v Novej Belej.

Slávnosť otvoril predseda OV KSČaS kr. František Kurnát, ktorý poukázal na význam tohto jubilea našej krajanskej organizácie a oboznámil prítomných s programom tohto podujatia. Príležitostný referát prednesol člen výboru MS kr. Ján Frankovič, ktorý stručne predstavil dejiny vzniku a činnosti KSČaS a na tomto pozadí pripomeral uplynulé roky pôsobnosti novobelskej MS, jej spoluzačladeľov a najobetavejších aktivistov, dosiahnuté výsledky a oboznámil prítomných s pracovnými plánmi do budúcnosti.

Nadiel slávostný moment vyznamenania miestnej skupiny medailou Za zásluhy pre KSČaS, ako aj medailami a diplomami 19 novobelských krajaniek a krajanov, ktorí sa najviac zaslúžili v práci MS. Medailami Za zásluhy pre KSČaS boli vyznamenaní: Emil Cervas, František Lojek, František Majerčák, Ludmila Majerčáková, Peter Sabura, Angela Zarembová a riaditeľ školy Boleslav Nowobilski. Diplomy dostali: Dominik Bednárik, Mária Cervasová, Anna Dluhá, Mária Dluhá, Marián Dluhý, Ján Kurnát, Helena Kurnátová, Ján Majerčák, Mária Majerčáková, Anton Skvarek, Valent Vincek a Katarína Vojenská.

KRAJANSKÉ OSLAVY V NOVEJ BELEJ

Po dvojročnej prestávke opäť vystúpil spojený novobelsko-jurgovský folklórny súbor.

Nová Bela patrí už roky k najaktívnejším a najiniciatívnejším miestnym skupinám našej Spoločnosti. Prejavuje sa to skoro na každom úseku krajanskej práce, najmä v oblasti organizačnej činnosti, slovenského školstva, kultivovania dávnych zvykov, rozvíjania čitateľstva atď. Napísal som „skoro“, lebo aj tuná sa zavše možno stretnúť s určitým ochabnutím, hoci aj krátkodobým (napr. naposledy v ochotníckom hnute), aby sa po čase práca opäť pohla ďalej. Hybnou silou všetkých počinaní je pružný a obetavý výbor MS a široký aktív, pričom aj radovi členovia tvoria činnú súčasť novobelského krajanského spoločenstva.

Dôležitou udalosťou v Novej Belej, čo patrilo k pekným iniciatívam tamojšej miestnej skupiny KSČaS, bol slávostný jubilejný večierok, usporiadany 27. novembra min. roku pri príležitosti 35. výročia našej Spoločnosti. Vzbudil veľký záujem a popri veľkom počte krajanov a mládeže zúčastnili sa ho aj ele-

KOSMITA a JÁ čili E.T.

E.T. je zkratka slov Extra Ter-

restrial, což znamená hosta z vesmíru. Tak se také jmenuje nejmá všechno bez ohľadu na pravdovější film amerického režiséra Stevena Spielberga (snímek 1), káni. E.T. si pomalu zvyká, zájehož premiéra se konala na loňském festivalu v Cannes. Host bednosti. Pomalu se učí „mluvit“ z vesmíru je vzrušující příběh s Elliotem. Přátelství mezi po-

přátelství malého chlapce se zemšťanem a hostem z vesmíru prochází různými zkouškami osudu. E.T. se stýská po jeho planetě. Zde, na zemi, je cizincem v neznámém okolí, ačkoliv o něj děti srdečně pečeji. Musí se skrývat před lidmi, aby se nedostal do kliniky jako v lese nedaleko města přistála kamenina. E.T. se stýská po jeho planetě. Zde, na zemi, je cizincem v neznámém okolí, ačkoliv o něj děti srdečně pečeji. Musí se skrývat před lidmi, aby se nedostal do kliniky jako

miru prochází různými zkouškami osudu. E.T. se stýská po jeho planetě. Zde, na zemi, je cizincem v neznámém okolí, ačkoliv o něj děti srdečně pečeji. Musí se skrývat před lidmi, aby se nedostal do kliniky jako

v lese nedaleko města přistála kamenina. E.T. se stýská po jeho planetě. Zde, na zemi, je cizincem v neznámém okolí, ačkoliv o něj děti srdečně pečeji. Musí se skrývat před lidmi, aby se nedostal do kliniky jako

Predsedu ÚV KSCaS kr. Adam Chalupec odovzdáva diplom členke sáboru Anne Dluhej. Vedľa Marián Dluhý a Dominik Bednáčik.

Dychovka bola vždy pýchou novobelskej MS. Sprava trúbklári František Kurnat a František Bednáčik.

Diváci pozorne sledujú kultúrny program.

Vyznamenania odovzdal krajanom so srdečnými blahoželаниями predsedu ÚV kr. Adam Chalupec.

V kultúrnej časti podujatia sa zhromaždeným predstavila najprv dychovka miestnej skupiny pod taktovkou kr. Milana Cervasa, ktorá predviedla náročný cyklus melódii zložený z úryvkov väznej a zábavnej hudby. Veľmi pôsobivým bodom programu bolo vystúpenie skupiny šolskej mládeže pod vedením riaditeľa školy Boleslava Nowobilského, ktorá svojou hrou na fujarkách vzbudila veľký obdiv a pochopiteľný aplauz obecenstva. Na záver sa pred publikom ukázal staronový, spojený novobelsko-jurgovský folklórny súbor, ktorý predvedol niekoľko nových prvkov a niekoľko najzaujímavejších ukážok zo svojho dátvneho programu. Hoci v jeho vystúpení bolo ešte badať više dvojročnú prestávku v nacvičovaní, jednako fakt, že sa nanovo zorganizoval a zúčastnil tejto milej slávnosti, vyvolal u krajanov neklamnú radosť a ovácie. Dúsfajme, že sa tento súbor rozhýbe, začne pravidelne evičiť, a som presvedčený, že nám dokáže pripraviť ešte mnoho pekných zážitkov.

Po kultúrnom programe a skončení slávnosti sa v hasičskom dome rozprúdila ľudová veselica, na ktorej sa mládež a starež veselo zabávala dlho do noci.

Text a snímky: JÁN ŠPERNOGA

život malého Elliota, ale všechno dobře dopadne. Film končí sérou, v níž děti utíkají s E.T. na kolech do lesa, kde již čeká kosmická loď.

Kdo to je E.T.? To malé kosmické stvoření, trochu připomínající červička, trochu beztváreho človíčka s dlouhýma rukama, vypadá spíše jako jedna z postaviček z Muppet Show než jako host z vesmíru. Je dílem Carla Rambaldiho, sochaře, jehož specialitou jsou filmové nestvůry. Tento italský umělec je rovněž autorem zvláštních efektů ve filmech King Kong a Blízká setkání III. stupně.

E.T. by však byl jen mrtvou loutkou, kdyby se nenašel člověk, který mu vdechl život. Pat, Tamara a Matthew se jeden po druhém oblékali do kůže sympa-

tického stvoření, aby mu dali život a lidské pohyby. (snímek 3). Pat Pilon, 34 let, úředník v kanceláři šerifa v Youngstown a Tamara de Treux, 22 let, herečka ze San Francisco, jsou trpaslíky. Matthew de Meritt, dvanáctiletý chlapec z Kalifornie, se narodil bez nohou. Díky němu E.T. chodí kolébavě jako kachna. Matthew ukrytý v těle E.T. chodil... na rukou! Při natáčení filmu těžce pracoval, ale nikdy si nestěžoval. Dnes po zkušenostech v kůži E.T. chce být režisérem.

E.T. je filmem trochu pohádkovým, trochu naivním. Je to film o dětech, v němž hrají děti. Není to však film výhradně pro ty nejmladší. Je určen všem, kteří neztratili — v dobrém smyslu — dětskou důvěřivost, víru a srdečnost.

ANDREJ PLÁVKA

DVE LÁSKY

Martina Lipku

Martin ju spoznal hned, i keď už uplynulo vyše dvadsať rokov, čo sa nevideli. Áno, v júni bude práve dvadsaťri rokov, ako maturoval na bystrickom gymnáziu a ona mu ešte žltým hodvábikom vyšila zelenú stužku, tak ako sa patrí, aby mal na predmaturitnú stužkovú slávnosť. Nech sa mu neposmievajú, že nemá dievča, ako ten bugriš, čaptavý Maňák, čo mu stužičku musela vyšiť iba mať, lebo všetkým dievčam bol iba na posmech. Ba, spomenul si zrazu, ved' túto zelenú stužku má ešte doma kdeši založenú medzi starými fotografiemi, prednedávnom, keď sa v nich prehľadal a čosi hľadal, vypadla spomedzi fotografií. S Julkom sa bol vtedy onoho maturitného roku stretol ešte zopár ráz v lete pri kúpaní na Hrone, ale ako koncom septembra odišiel do Prahy na štúdium práv, ona zasa nastúpila do zamestnania kdeši až do Rožnavy, viac sa nevideli. Boli si vtedy ešte vymenili zopár listov, ale na jeho posledné dva listy sama už viacej neodpovedala, a tak si prestali i písat. Život ich teda rozhodil, každého inde, on sa oženil, nie sice veľmi šastne, detí so ženou nemajú, nie vždy je u nich v manželstve súlad, občas, prizná si, aj z času na čas zabočí — a o Julke bol kedysi dávno počul, že sa vydala za akéhosi dôstojníka z povolania, ale kde žije a ako, nemá ani potuhy.

Martin sedí v pražskej reštaurácii Pelikán, a nijako mu neprekáža, že naňho čašník ako si pozabudol, hoci zo skúsenosti vie, že v tejto reštaurácii býva obsluha naozaj vzorná. Teraz sa takmer upnuto díva na Julku, ktorá práve vstala, vyzliekla si kostýmový kabátik a prehodila si ho cez stoličku. Ako sa pri stole vzpriamila, bola vidno ešte i teraz po rokoch jej pekne urastenú postavu. Mala na sebe blúzočku károvej farby s vyšivaným golierikom a ako si graciozne sadala, Martin už nevládal odolať jej prítážlivosti; tým viac, že sedela sama pri stole. Nuž čože, hútal Martin, nahnevať sa vari nemahnevá, a keďže bol i tak utešený, slnečný deň koncom mája, povetrie priam nabité pohodou, otvorenými obloktmi z rušnej ulice. Na Příkopě zaznieval onen dráždivý veľkomestský hurhaj, ktorý priam ponúka ľudí, aby sa k nemu pridali, Martin odčaju vstal od svojho stola a zamieril do kútika reštaurácie, k Júlii.

Zbadala ho, až zastal celkom pri jej stole a takisto ho ihned poznala.

— Julka, — prihovoril sa jej privetivo, stíšeným hlasom, — prepánačana, že fa práve tu nájdem po toľkých rokoch som ozaj nečakal.

Júlia sa rozjasnila tvár, len čo ho zazrela.

— Martin, — oslovila ho tým jej charakteristickým, trocha zastretým hlasom, ktorý sa ani po rokoch nezmenil, — vitaj, sadni si.

— Ako som fa zazrel, vieš na čo som si hned v prvom okamihu spomenul? — spy-

toval sa jej, sadajúc si. — Neuhádla by si. Na maturitnú zelenú stužičku, ktorú si mi vysila, na tie žltučké hodvábne iniciaľky mojho mena, na tie dve cifrované písmená M a L, vpletene do seba. Pamätaš sa ešte?

— Nuž akože by som sa nepamätala, milý Dunčo. Vidiš, nezabudla som ani na prezývku, ktorá ti bola vtedy prischla, lebo len tak sme sa volali, — prehovorila Júlia, Tahunka sa usmejúc.

Hm, ba ešte nezabudla ani na Dunča, prekvapil sa Martin a prisadol si ku stolu. — Tak hovor, kde žiješ a čo robíš v Prahe? — opýtal sa nahlas.

— Žijem v Košiciach na Komenského ulici, som zamestnaná v stavebnom podniku, rozvedená, muž so synom žijú spolu v Prahe, kam sa hned po rozvode presťahovali. Ale nežijeme v nenávisti, aj teraz, pri služobnej ceste do Prahy, stretla som sa so synom, študuje na technike a veľmi dobre, je to býstrý a fajn chlapec. A ty ako žiješ?

— Celkom obyčajne, nič zvláštneho, som zamestnaný ako právnik v istej spoločenskej inštitúcii, ženatý, ale bez rodiny, trmacajúci sa životom, od ktorého už veľa nečakám, lebo veľké plány už dávno zhasli. Každý ľovek pri vstupe do života má, nazdávam sa, veľké plány, ktoré, ako to už býva, obyčajne dosť rýchlo pohasnú, či nie?

— Keď to vravíš ty, — odvetila Júlia a zahľadela sa mu skúmavo do očí.

Naobedovali sa a Martin objednal fľaštičku vína.

— Hm, valtické, — spokojne zamručal, keď čašník doniesol fľašku, — tie juhomoravské vína sú znamenité, — podotkol a nalial do pohárov. Tu i tu sa poloukradomky zadíval Júlii do tváre, prenikavo i skúmavo, najmä keď uspokojne vyfukoval cigaretový dym, aby nim zastieral svoju zvedavosť.

— Len sa prizeraj, ako som ostarela, — prichytila ho Júlia, — len sa prizeraj, nedá sa veru nič zatajiť, ba ani sa veľmi nenamáham, veď načo aj, keď niet ani pričin.

— Ale Júlia, prosím fa.

— Ba veru hej, načo budem vymýšľať každaké makeupy, veď sa vari ešte pamätaš, že som nikdy nemala sklonky k fintivosti.

— Ani ti to nebolo treba, bola si vždy pekná i tak.

— No, no, no Martinko, nechaj to dvorenie.

— To je nie dvorenie, to je jednoduché konštatovanie faktu.

Júlia po pári pohárikoch trochu zrumeneli lica, ale i celá tvár akoby sa rozjasnila, oči nadobudli lesku a veselosti, ba akoby narastal jej pôvab i šarm, živo a pohotovo reagovala na Martinove slová, ktoré boli čím dalej tým dvornejšie a lahodnejšie.

— A kedy ty vlastne cestuješ späť, Julka? — spýtal sa Martin, keď sa už celkom vy-

prázdnila reštaurácia a čašník okolkoval okolo stola, dávajúc im na vedomie, že sa obsluha končí.

— Nočným rýchlikom, takže mám ešte fúru času, — odpovedala Júlia, — a ty?

— Ja takisto, tuším odchádzam päť minút pred polnocou, je to ten istý vlak, v Žiline sa rozdelí na dve polovice, predné vagony idú do Košíc a zadné do Bratislavu. Ale keď je tak utešene, mohli by sme si vyjsť niekom von, čo myslíš?

— Veľmi rada.

Vyšli na rušnú ulicu. Chvíľu postáli a Martin navrhol:

— A vieš ty čo — Julka, keď je tak krásne, bolo by hriechom nevyjsť si do Stromovky alebo do petřínskych sadov. Sám som sa už tadiaľ tiež dávno nemotal.

— Ale za štúdiu si si ich vari užil dosť, či nie? — opýtala sa, maličko sa usmejúc, — nejaké tie Zdeničky či Jirinky ľa občastnovali za pekných májových dní.

— Čože mám tajiti, veru hej, nachodil som sa dosť po ich alejách, najmä v tom čase, keď som býval na Letnej, ba aj učil som sa ta chodievať, keď bolo pekne.

Keď jej vo veľkej tlačenici na preplnenom trotoári dal prednosť, aby podišla niekoľko krokov dopredu, všimol si idúcky za ňou jej plnoštihlu súmernú postavu, ktorú tmavohnedý kostýmček ešte zvýrazňoval. Nohy mala pekné, vždy, to si dobre pamätaľ, a keď jej boky čas už trochu omotal a pridal na váhe, vobec nezdeformoval jej postavu. Bola stále esté ženou, za ktorou, ako sa hovorí, radi sa muži obzrú.

Došli po ľavej strane chodníka až k Prašnej bráne, kde zastali a Martin jej zrazu navrhol:

— A čo keby sme sa trochu potúlali po Starom meste? Prejdeme Celetnou ulicou na Staromestské námestie i k orloju a pokocháme sa tu vočne očarujúcou starou krásou.

— Nedbám, podme, tiež sa rada túlam po Prahe.

— Stará Praha dobre pristane i k Júlii, a nielen k Jirínke či Zdenie, ktoré si spomenula, — ozval sa vykročiac k Celetnej ulici a chytiac ju popod pazuchy. — Musím si ľa držať, aby mi ľa odo mna ďaleko neodtrhli, keď je taký nával na chodníkoch.

— Tak si ma dobre drž! — a pokývala hlavou, usmejúc sa. Do Martina vstúpila akási nevysloviteľná pohoda či radosť, jeho myseľ sa radovala, tešila, akoby bol zrazu našiel nečakané šťastie, ktoré obklopoval krásny svet okolo, aby ho ešte zdôraznil a znásobil. Ako to, že vtedy pred dvadsiatimi troma rokmi tak ledabolo sa vzdal tejto ženy, ktorá už vtedy stála za to, aby o ňu bojoval, premýšľal, kráčajúc vedľa Júlie po

Staromestskom námestí a obzerajúc si dve veže Týnskeho chrámu. Je stále ešte pekná i pôvabná, má v každom pohybe či geste obdivuhodný šarm, ba ešte i ten jej maličko zastretý hlas akoby patril k jej pohybom, k celej jej osobnosti. Akú to urobil vtedy fatalnú chybu, že sa neusiloval s ňou stretnúť, veď to bolo naozaj jeho dievča, jeho jediná opravdivá láska, všetko ostatné bolo vtedy len občasné krátkotrvajúce dobrodružstvo. Až na Elenu, terajšiu jeho ženu, ale tá prišla oveľa neskôr a i tak sa mu zdá, že život s ňou nemožno nazvať šťastným. Júlia je naozaj iná, akási skromnejšia vo svojej rozšafnosti, no práve táto skromnosť jej dodáva pôvabu a čara. Kde to len vtedy oči podel, že sa hned' urazil zato, že neodpovedala na jeho dva listy. Mal ist za ňou, mali sa stretnúť a nenechat ju napospas akémusi poručíckemu sedálónovi. Napokon ju i tak nechal a zobrajal si i jej jediného syna. Však sa všetko dozvie, ako to vlastne bolo, možno, že je z toho jej poručíka, pre ktorého mu neodpovedala na jeho listy, teraz už i plukovník, no pravdaže, veď to všetko už bolo veľmi dávno, ale čo z toho, keď ju nechal a sklamal. Celkom iste sklamal, akože ináč?

A už tam, pred pomníkom majstra Jána

Husa na Staromestskom námestí sa naraz rozholol, že všetko ide odrazu zariadovať tak, aby spolu strávili večer i noc a aby z Prahy odcestovali až zajtra.

Túlali sa potom po sadoch na Petřine, sedeli na lavičke, až kým ich podvečerný chlad jasného májového dňa neodohnal. Držali sa za ruky, dívajú sa zamilované na seba ako ozajstni maturanti. Ozaj, však Júlia je o dva roky mladšia, zišlo mu na um a odrazu sa vrátil v myšlienkach späť, do študentských bystrických rokov. Ano, on bude mať práve o mesiac štyridsaťtri a Julke bude kedy si na jeseň štyridsaťjeden. Ale nikto by jej veru tolko nehádal, ešte tak tridsaťpať najviac, možno ani tolko.

Dohodli sa ešte na Petřine, že v Prahe prenocujú a domov odcestujú až zajtra. Martin žiaril. Radoval sa naozaj ako zamilovaný mladič, už aj premýšľal o hoteli, kde by sa mali ubytovať. Lenže načo premýšľať, povedal si, zájdu na Václavské námestie do hotelu Ambassador, tam má dobre známeho reprečného, ten mu iste vyjde v ústrety. Pravdaže, pán Hynek, ktorý tak má rád Slovákov, že im vždy po ruke ide a oni radi sem chodia ako na isté, aj kvôli cigánskej muzike doľu vo vinárni hotela, kde sa znamenite varí.

Martin mal šťastie. Pán Hynek, malý, dengravý chlapík s plešivou, úzkou hlavou a zvedavými pichľavými očami bol v službe.

— Vítam vás, pane doktore, — privítal Martina, len čo sa priblížil k recepcnému pultru. A keď mu Martin vyslovil svoje želanie, podoprete prirodzené náležitou sumou bakšiu, pán Hynek spokojne odvetil:

— Pro vás vždy, páne doktore.

Izby dostali vedľa seba a keď sa ubytovali, dali sa trochu do poriadku, zišli hned dolu do vinárne Hungária na večeru.

Len čo si posadali k stolu, cigánska hudba práve začala ladiť nástroje a o chvíli dala sa Fučíkovým Florentínskym pochodom na svoju takmer celonočnú hudobnú pút melódiami do tanca i na počúvanie.

Pri príjemných a lahodiacich melódiah cigánskej hudby, ktorú Martin mal rád, popíjali po večeri badačońské víno, Júlia sa blažene usmievala a Martin si pomrnával v roztúreni pesničky, ktorými ho hudba takmer do vytrženia dojímala.

Strávili príjemný večer a keď napokon osameli v jeho izbe, bolo už hodne po polnoci. Ani vefa nehovorili. Keď sa k nej priblížil a zodvihol ruky, aby ju objal, vrhla sa mu sama spontánne do náručia.

Oddala sa mu potom s dievčanskou vášňou, ale i skúsenosťou milovania zrejž ženy.

— Julká, — prehovoril Martin vo chvíli oddychu, chytia ju za ruku, — ved' ja som fa vlastne ani neprestal mať rád, po celý dlhý čas; bol to dozajista iba taký útlm, ktorý napokon musel vybúsiť.

— Azda si mal byť vtedy výbojnejší, — ozvala sa Júlia do tmy, — vieš, ženy sú rády, keď ich dobývajú. Ani ja som nebola, zdá sa, výnimka.

— Nemal som vtedy dosť rozumu.

— A teraz už máš?

— Mohlo by sa povedať, že som ho práve pre teba stratil, ale je to naopak, nazdávam sa, že som ho práve nadobudol. Pri tebe, hej, celkom tak je to.

Sladká únava im prižmúrila oči a keď zaspávali, už svitalo.

Martin sa prebral prvý a keď sa načisto zubudil, už bol dávno biely deň. Júlia ešte tuho spala, s tvárou napoly obrátenou k obloku, na ktorom bola stiahnutá roleta; druhý oblok bol otvorený dokorán a vnikal ním svieži májový vzduch, ba i trochu slnca, ktoré už vyšlo nad strechy pražských palákov a osvetľovalo vyššie poschodia.

Martin sa na lôžku posadil, podoprel si hlavu a zadíval sa na Júliu, ktorá spolojne, sladko spala. Hoci mu prišla chut na cigaretu, nazapálil si ju, aby azda Júliu nezobudil. To je zvláštne, pomysiel si, ako ženy tuho spia, ba aj v nevyklo, cudzom prostredí. Aj Elena, jeho žena, je taký spachtoš, až sa neraz čuduje, ako vie rýchlo zaspáť, i keď sa predtým boli poškripili a on kočkoráz nie a nie usnút. Ženy majú naozaj asi lepšie

nervy, alebo sú azda flegmatickejšie. Možno oboje.

Júlia máličko pootvorila ústa a zláhka si odfukovala. Martin sa bližšie ku nej sklonil a zadíval sa jej do tváre. Drobné čipky na okrajoch hornej pery dodávali jej trocha zmyselnosti, no vrásky za kútikmi úst, vôkol spiacich očí, no najmä na obnaženom kruku neodškripiteľne svedčili o počiatkoch odkvitania voľakejšej krásy a mladosti. Večer to ani nebolo vidno, no teraz, v rannom svetle, v blízkom, skúmovom pohľade sa všetko akosi výraznejšie odhalilo. A pritom bolo zrejmé, že Júliina pleť nebola znivočená prílišným šminkovaním, sama to bola v rozhovore potvrdila; bolo to aj vidno na jej tvári najmä teraz v skúmovom pohľade zblízka. Na toto denné, raňajšie, a triezve svetlo akoby bolo vhodilo semiačko pochybnosti do Martinovej mysele. Ako sa tak uprene díval na Julkinu tvár, na jej máličko poodhalené prsia i na jej pochplené tmavohnedé vlasy, jeho včeražšia, odrazu vybúšená náklonnosť, či obnovená stará láska čím ďalej tým viacej začínala blednúť, kamsi unikala, strácali sa, mizla, až sa sám odrazu začudoval, čo sa to s ním robí a hľadal hned mimovoľne príčinu. No nevládal ju nájsť. Nebola ani v jedinkom neprijemnom slove, ani v posunku či správaní, ved' nebolo ani gesta, ani záladného pohľadu, nie to ešte vari nepristojného slova, ktoré by bolo čo i len náznakom naštربilo ich odrazu vybúšený súlad a vzajomné odovzdanie sa.

A predsa. Akoby sa bol týmto vzájomným telesným odovzdaním vybil celý jeho náboj náklonnosti, ba ešte i onoho dávneho mla-

dického vzťahu k Júlii, o ktorom si ešte pred hodinou mysel, že to bola opravdivá láska, rokmi stlmená, zaplašená, no odrazu dozretá a silná i pre budúcnosť. Rozplynula sa, nemá nijakej budúcnosti, nevydržala ani jednu noc a deň. Ale to nie je príčina len v Júliinej odkvitajúcej kráske, ktorá mu blysla myslou pri skúmaní jej tváre, to je i v nom samom, v jeho celkom inom myšlienkovom i citovom uspôsobení. Ved' napokon jeho svet sa sýti a napája z celkom iných prameňov ako jej svet, dalo sa to vybadať i večer pri uvoľnenej zábave pri cigánskej hudbe. Ju nedojala ani jedinká pieseň, i keď sa mu spočiatku zdalo, že je celá blažená. Bola zdržanlivá vo svojom prejave, najprv sa mu to páčilo ako prejav cudnej zdržanlivosti, no neskôr pobaadal, že je to intaktnosť citového vzrušenia. No i keď pri milovaní bola spontánna a vzrušenie jej, zdá sa, nechýbalo, tátó skutočnosť prestala byť prehno zrazu rozhodujúca, ved' práve telesným splynutím akoby bola vyprchala celá náklonnosť, obdiv, či hociaj aj lásku, ak tento vzťah k nej už teraz vôbec bolo možno nazvať láskou. Bola mu naozaj iba telesná žiadostivosť, zaštepená kedyk v mladosti a po rokoch odrazu vybúšená, podnechaná obapolnou zvedavosťou? Tak či onak, cítil sa zrazu akýsi prázdný a Júlia pripadala mu naraz cudzia, nevzbudzujúca v nom nijake túžby. Bolo mu jej odrazu akosi ľuto, ba ešte sa v nom začal kľút pocit viny, ani čo by bol naozaj odtrhol zakázané ovoce. Čo sa to s ním deje? Kde sa odrazu v nom berú tieto staromódne puritánske náhľady, vyúsťujúce až so sebaobviňovaním?

Keď sa potichu obliekal, už bol rozhodnutý; vedel celkom iste, že sluby, ktoré jej dal večer i v noci, nedodrží. No pri raňajkách i celou cestou až po Žilinu, kde sa lúčili, nedal jej ani v najmenšom najavo, ako sa rozhadol. Júlia bola stále celá štastná, i keď sa v Žiline stahoval do bratislavského vozňa, lebo nezbadala na nom nijaké zmeny.

Keď po pár dňoch dostal od nej prvý list a po týždni druhý, už trochu s nádyhom netrpezlivosti, neodpovedal ani na jeden. Celkom tak, ako ona na jeho listy pred triadvadsiatimi rokmi.

Martin Lipka zdvihol nahnevane telefón, ktorý ho už od samého rána jednostaj rozčúoval; bár by aj nie, ved' je to už vari zo desiaty raz, čo vyzváňa, ako prišiel ráno do svojej kancelárie a k tomu ešte nie práve najlepšej vôle. Včera sa s kamarátkami zdržal dlho do noci, oslavovali Jozefa a tak nečudo, že mu brnelo v hlave, nadájal sa ustavične minerálkou, lebo mu pľústilo po nočnej pi-jatike a veru nebolo radno sa mu ani veľmi prihovoriť. Nič nechcel ani vybavovať, len také bežné taťafatky, väznejšie veci odložil, najmä také, čo mohli počkať do zajtra, alebo i dlhšie.

— Haló, haló, no čože je, — zavrčal nevídne do telefónu.

V nom sa ozval tichý, ba možno povedať, že až tichučký hlas jeho ženy Eleny, takmer bojazlivý, no predsa akýsi dobiedzavý, či prosebný, ktorý akoby bol na diaľku vytušil, že s tým, koho oslovuje a sa mu prihovára, treba veľmi opatrné narábať, lebo je srditý a plný pušného prachu.

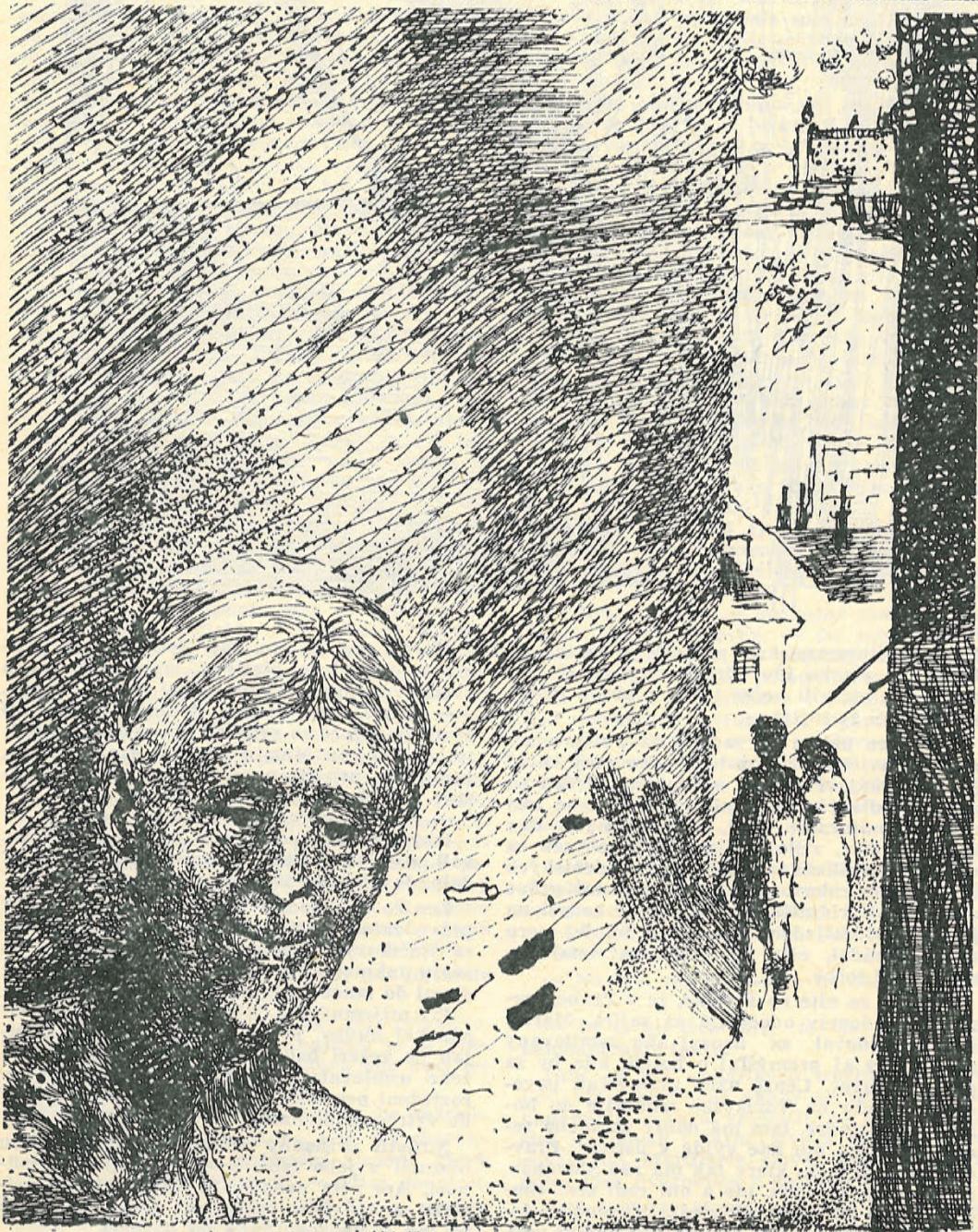
Spolu už nežili, ale len krátky čas, kedykoncom januára sa bol odstáhoval z bytu a našiel si zatiaľ len také núdzové bývanie v garsónke u priala. Ešte ani šatstvo nesťihol poodnášať, ved' Silvestra oslavovali ešte spolu, i keď už tiež len tak aby sa ne-povedalo. Bielizeň, šaty, knihy a všetko, čo je jeho, odnesie si až potom, keď si nájde definitívny byt, aby nemusel všetko dva razy prevlátať: ved' do tej tesnej garsónky by sa to aj tak nemalo kde spratať. Ba ešte ani žiadosť o rozvod nepodal. Bol si ju už skoncipoval, no akosi sa ešte nedostal k tomu, však má čas.

— No čo je zase? — zavrčal jej do telefónu, — nemám kedy, povedz rýchlo, čo chceš.

— Nedá sa to do telefónu, — odpovedala ticho — chcela by som sa s tebou zišť na pár slov. Vieš, mám k tebe malú prosbu.

— No dobré, príď o hodinu do Carltonu — môžeš?

— Môžem,

— Tak dobre, o hodinu v Carlone, — a položil.

Celkom sa mu to hodilo, aspoň sa rozptýli a minie sa mu čas. Ale čože to len môže chcieť, však Elena je príliš hrdá, aby sa čoskoro doprosovala, pozná ju dobre. Ba ešte i v domáčich nedorozumeniach či hádkach vždy vyhrávala práve ustupovaním a nie svárlivosťami hašterivých žien. Neraz, čakal brisknú a ostrú odpoved', na akú si už-uz chystal protiargumen, ohúrila ho mlčanlivosťou a akousi pokorou, či stúlením sa do seba, čím ho načisto odzbrojovala. Nijako ľa neteší zápasit s niekym, kto sa nebráni. To som teda zvedavý, čo je to za prosba, najmä teraz, v rozvodovom čase.

Ked' prišiel do kaviarne, už ľam sedela. Spočiatku bol v rozpaky, ako sa tvári, uvedomoval si, že je nervózny, nesvoj, celý roztasený, s očami červenými ani belgický zájazd a ona ho už predsa tak dobre pozná a hned' zbadá, že včera flámoval — a hned' si začal zazlievať, že súhlásil s touto schôdzkou. Ale najlepšie sa bude hned' priznať.

— Včera bolo Jozefa, — zaťal, len čo si sadol, — vieš, tak sme trocha oslavovali Jožka Malého, dobre mu to padlo, ked' sme sa u nich zišli.

— Isteže, patrí sa, — prisvedčila Elena uznanivo a s akýmsi prirodzeným pochopením, čo ho zrejme hned' upokojilo.

— Tak čo to máš za prosbu? — opýtal sa zrazu Martin bez okolkov, — hej a čo si dás, kávu?. No dobre, ja si dám pivo, vieš, po fláme.

Elena sa zrazu akosi dlho odhodlávala vysloví svoju prosbu, akoby si to bola naraz rozmyslela. Dívala sa raz na Martina a raz vokol seba, akoby hľadala oporu či posmeľovanie: až to začalo Martina znervozňovať i ozval sa:

— Tak čo je s tebou, Elena, čo nehovoríš?

— Ked' sa akosi obávam, či ma pochopíš, neviem. — Sklopila oči a začala sa pohrávať s remienčekom na kabelku.

— Ale prečo by som fa nemal chápť? Hľadám ešte mám u teba toľko dôvery, či nie? — spýtal sa začudovane a zapálil si cigaretu.

Medzičim doniesli kávu i pivo a Elena, miešajúc si kávu, akoby si bola v nej našla pomyselného pomocníka odrazu začala.

— Dobre viem, Martin, že si nikdy nemal ani najmenšej výhrady proti mojej mame, práve naopak, mal si ju a viem, že ju máš stále ešte rád a ona práve tak teba. Sám si vždy hovoríval, že tvoja testiná polámalá všetky predstupy o testinách a že ti je opravdivou matkou.

— Na tom trvám i dnes, — prerusil ju, — ale ešte stále neviem...

— Hned', len ma nechaj dopovedať. Tak pozri sa. Martin, mama pride v piatok poobede a chcela by u nás zostať tri-štyri dni, viac nevydrží, však sám dobre vieš, aká je, darmo by som ju združovala. Jej hydina by počapala a celá Lehota by jej to nikdy neodpustila, ako sama hovorieva, poznáš ju predsa. Prosila by som fa veľmi, keby si sa na tie tri-štyri dni vrátil, viem, budeš sa päťať a nazveš ma komediančkou, ale mama nevie o našom rozvode nič, len toľko, že nie vždy nám to klape, že sa pohašteríme, ale že sme ešte stále spolu. Je už príliš slabučká a vieš, že tú svoju Lehota nechce opustiť, darmo sme ju volali k nám. Martin, majme s ňou zlútovanie a nestrpčujme jej staré dni, možno sú to u nej už naozaj iba dni. Prosím fa, Martin.

On najprv hútal, hútal, vyfukoval cigaretový dym, odpil si piva, ale Eleno sa akosi bál pozrieť do očí. Napokon sa predsa len rozhodol odpovedať.

— No, hľadám mi to s mamou predsa ešte len také zlé nebude, ale nedbám, na tie tri-štyri dni, ako vravíš, sa vrátim, ale rozhodne nič viac. Nie, aby si potom mamu presviedčala, aby ostala na dlhšie alebo dokonca celkom, lebo ja potom výjdem s pravdom von.

— Hľadám mi ešte natoľko dôveruješ. Dávam ti čestné slovo.

— Tak dobre, ale to ti už teraz hovorím, nepokúšaj sa ma prekabátiť — a okrem toho, nepredstieraj nijaké dôverne cukrovačky, lebo vybúšim, na môj dušu vybúšim.

— Nebudeš mať nijaké príčiny vybuchovať, neboj sa, nedám ti k tomu príležitosť.

— Tak dobre, v piatok podvečer prídem, celkom tak, ako som normálne chodieval.

Aj sa tak stalo. Ked' Martin prišiel domov, jeho testiná sa už motkala v kuchyni, práve vykladala z košika vajíčka, ba i utešená, ošklbaná sliepka už bola vybalená na stole.

— No pozri sa, Martin, čo nám zase mama priniesla — ved' som jej vratela, načo sa unúva s toľkou ľarchou, ked' je taká slabučká, — ozvala sa Elena, šibnúc jedným očkom po Martinovi; pokývla pritom spiklenecky hlavou, akoby sa ospravedlňovala.

Ale pre teba, Martinko, naozaj najmä pre teba mám tu inú lahôdku, hľa, no, ovoňaj, — povedala hned' po zvítaní Elenina mama a podstrčila Martinovi pod nos mastný papier s radostným očakávaním.

— Slaninka, — povedal Martin, — domáca slaninka, oj d'akujem ti, mama, nezabudla si, že ju mám rád, no ved', ktože by ju nemal rád, takú znamenitú, domácu.

Večera sa odvabila len tak obyčajne, ako vždy, ked' prišla mama na návštavu. Najprv sa musela ona vyzoprávať, čo nového v Lehote, chválila sa, že jej tie akumulačné kachle veľmi cez zimu pomohli, oj, vynález je to znamenitý — a najmä čistý, nezašpiní sa v izbe, jáj, veru dobré zariadenie ste mi to zadovážili, deti moje, vďaka vám za to. V kuchynke si už kúrim drevom, mám ho dosť a tvrdého, to mi už susedovie Maťko narúbe, najprv na cirkulárke popili — a mám na celú zimu, až do jari, ešte i teraz ho mám do pol ciene, tak veru. A Ludia sú u nás dobrí, môžu, neviem ako u vás, ale počúvam, že sú ešte vždy Ludia na dedine lepší. To ich to mesto musí voľako kaziť, no nie?

— Tak je, mama, mesto je veľa na vine, — prisvedčil zrazu Martin, aby podporil testinej monológ, ktorý mu ináč prišiel celkom vhod, lebo nemusel sám hovoriť.

— Jáj, veru, veľa je planstiev na svete, — pokračovala Martinova testiná, — ved' aj prednedvnom prepadli v Bystrici akisi chuličani starého penzistu, dokaličili ho, dokopali a obrali o posledných osmedesiat korún, čo mal pri sebe; voľakde pri parku, nedaleko gymnázia a ešte vari nebola ani celkom tma, no, len si povážte, povážte — no a ked' sa to už i v takej Bystrici stáva, čo potom v Bratislave, v takom veľkom meste, kde sa zišlo veľa všeliajákych ľudí, — uvažovala stará, — či nie je tak?

— Tak veru, mama, veru tak, — prisvedčil Martin, lebo usúdil, že sa jemu patrí odpovedať.

— A vy akože si nažívate, ako, deti moje? — obrátila tému testina a pokukala po obidvoch, ktorí sa tam iba tak tmolili a báli sa jej pozrieť do očí. Sprvoti a dosť dlho neodpovedal ani jeden z nich, akoby si boli dávali jeden pred druhým prednosť, no ked' to už predsa len príliš dlho trvalo, Elena sa odhodlala prvá.

— Ale nuž len tak, so starosíami, mama. Martin ma príliš veľa práce, starosti, musí veľa cestovať po kadejakých konferenciách, sympóziach, stoji to i peniaze, štrapácia kolá, námaha — a potom, pravdaže, sme nevez i nervózni, namosúrení a podráždení. Nečudo, taký je celý nás dnešný život, každý sa kam si náhli, ponáhla, ani čo by mu všetko brali spredu nosa. Ludia sú nevŕli, bezohľadní i bezozběví — zakončila zasa svoj monológ Elena, aby sa trochu Martinovi revanšovala za jeho pochopenie.

— Jáj, deérka moja, — odpovedala jej vzápäť mať, — so žižlivosťou sa už dnes zriedkakedy stretnieš, na to bud' pripravená. A ved' si už i dosť stará na to, aby si to sama na sebe nebola neraz skúsila.

Pri takýchto rozhovoroch sa Martin z kuchyne vytratil, zaliezel do obývacej izby a venoval sa triedeniu kníh, ktoré nechá tu a ktoré si vezme so sebou do svojho nového bytu.

Na noc mame postlala Elena ako vždy v hostovskej izbe a im obidvom v spálni, aby sa všadevidiac a všimavá mať nezačudovala hroziačej zmene v manželskom posteľaní. Ked' s Martinom v spálni osameli, prihovorila sa mu ospravedlňujúco:

Nehnevaj sa, Martin, ale nešlo to ináč, však sám musí užnať.

— Ved' ja nehovorím nič, dobrú noc. Naštastie na počudovanie v ten večer sko-

ro tvrdzo zaspal a tak sa mič nejako zvlášť neskomplikovalo, ba aj celá sobota prešla po-kojne, iba v nedeľu odpoludnia, ked' sa bolo treba predsa len s testinou i s Elenou vybrať na obligátnu, i ked' krátku prechádzku, nastali komplikácie a Martin na okamih zner-vóznel.

— A prečo si ty, Martinko, neoblečieš tie tmavohnedé, čisto vlnené šaty, čo som ti bola vtedy na Martina kúpila? — ozvala sa zrazu testiná, ked' sa zberala na odpoludňajšiu pre-chádzku, hovorilo sa o počasi a o oblečení, lebo vonku bolo slnečno, ale zato na marec až príliš chladno. — Veru, i ked' podľa kalendára už jar, ale súčasť je ešte zubaté — dodala.

Martin, akoby prichytený pri čine, nevedel zrazu, čo odpovedať. Tie šaty si už odmiesol s prvou várkou k priateľovi do garsónky, vi-sia mu tam v trojdielej skrini. Ozaj sú vy-darené a rád ich nosí.

No ked' Elena pobadala jeho vyplášený pohľad, šmahom mu prišla na pomoc.

— Ale, dala som ich aj s mojimi sukňami do čistiarne, odpovedala mame za Martina, sú naozaj teplé.

Večerná siesta bola na počudovanie i pre Martina prijemná; v rozhlaske kdesi nasiel fúbívú romantickú hudbu, ktorá naozaj vyu-hovovala všetkým; mama s Elenou si uchlipkávali čaj a zahrýzali trocha čajovým pečivom, ktorým oni zasa uchlipkávali zelený velt-lín. Pravdaže, starká mala hlavné slovo večera, spomínała staré časy, ako dosť často, ked' k nim zavítala, ale neomfzala, bola ra-dost ju počúvať, neutápala sa v stereotypoch a i ked' sa tu dakedy opakovala, zakaždým to, čo spomínała, povedala novým spôsobom, v nových súvislostiach, alebo aspoň s novým komentárom, zväčša plným humoru, vtipu a neraz i sebairónie. Spomínała rada i svojho nebohého muža Jána. Eleninho otca, najmä jeho anabázu z ruského zajatia na konci prvej svetovej vojny, ale i iné príhody, ktoré vedela odieť do nebývale prifažlivej formy, takmer umelecky vycibrenej a dejovo čistej, bez balastu, zbytočných odbočení alebo zamotávok. Jej hlas bol už starecky traslavý, ale zato prijemný, ba možno povedať podmaňujúci, plynúci ako jarček kdesi v doline, šumiaci v ozvene lesa, ktorý tak lahadí ľudskému sluchu.

Sedela v kresle vedľa stojatej šesťramennej lampy, kde najradšej sedávala, vždy ked' prišla k nim. Veľké svetlo kázala zhasnut, dôvodiac, že i tak je tu svetla do vôle.

— A ved' sa takto aj lepšie rozpráva, deti moje, kdeže je to ako dakedy, ked' nebolo ani petroleja a museli sme svietiť iba kanmi.

Martin ju zadumanie počúval a zrazu mu prišla na um oddivuhodná myšlienka, ktorá ho priam prekvapila. — Ako človek počúva túto ženu, akoby sa odrazu začal vnútorné očisťovať; v jej prítomnosti akoby si na zlé nemohol ani myslieť, je naozaj akýmsi Ľudskej stelesneným morálnym kódexom, či niečim podobným, — priznával si a zadával sa na jej tvár i na ňu celú, sediacu tak trochu strateno vo velikánskom kresle-ušiaku, mädliaču pochudnutými rukami v lone a živo žmurkajúcou očami. Jej šedivé vlasy boli plné svetla, lebo jej hlava bola tesne vedľa lampy, ktorá ju ožiarovala ani gloriolou.

— Ani čo by tam sedel akýsi dobrý duch domácnosti — zišlo Martinovi na um a s chufou i s akousi dobrou pohodou vyprázdnil pohár. — Mama, a ty si nedáš pohárik vína? To ti predsa nemôže uškodiť, — povedal po chvíli.

— A vieš, syn môj, že si veru dám, — povedala zvýšeným, teplým hlasom, ktorý ozaj dojimal.

Elena hned skočila od stola a doniesla pohár.

Pri nej zastala a zaváhalo, pozrúca sa na Martina.

— A sebe čo si nepriniesla, Elenka? — opýtal sa jej Martin s úsmevom. Ostala stát ani primrazená.

Ked' si spolu štrngli, ich mama povedala:

— Ani neviete, aká som šťastná, deti moje.

Tej noci Martin i s Elenou po dlhšom čase znova spali ako manželia.

Kresby: Domová pohľadnica

NAJLEPŠÍ ŠPORTOVCI ČSSR 1982

Imrich Bugár

Koniec roka je už tradične obdobím, kedy sa vyhodnocuje športové výsledky, určuje poradie najlepších. Prednedávnom zavŕšili takúto súťaž v Poľsku, v ktorej, ako je známe, zvíťazil futbalista Zbigniew Boniek. Našich čitateľov bude iste zaujímať poradie najlepších v Československu. Tu sú výsledky:

- 1. IMRICH BUGÁR** (Dukla Praha) — 27-ročný diskár, ktorý na majstrovstvách Európy vybojoval zlatú medailu. K jeho najväčším doterajším úspechom patrí bronzová medaila z ME v Prahe (1978) a strieborná z OH v Moskve (1980). Bugár je zároveň čs. rekordérom v hode diskom — 68,60 m.
- 2. JARMILA KRATOCHVÍLOVÁ** (32 rokov, VŠ Praha) — najlepšia športovkyňa ČSSR v 1981 a víťazka ankety Zlatá tretra Európy. V r. 1982 bola halovou majsterkou Európy na 400 m vo športovom rekorde 49,49 s. Na letných ME v Aténach získala 2 strieborné medaily (400 a 4 × 400 m).
- 3. MILOŠ FIŠERA** (32 r., Jiskra Kolín) — majster sveta v cyklokrose zo šampionátu vo francúzskom Lanarvilly. Medzi najlepších na svete sa prvý raz prebojoval pred 10 rokmi druhým miestom na MS v Prahe (1972). V r. 1981 vybojoval už majstrovský titul na MS v Tuluze.
- 4. IVAN LENDL** (22 r., NHKG Ostrava) — víťaz mnohých tenisových turnajov majstrov o.i. v New Yorku, ktorého vyhlásili za 3. najlepšieho tenistu na svete. Nedávno vyhral turnaj v Antverpách, ako aj turnaj Masters v New Yorku (12 najlepších).
- 5. IVAN KUČÍREK** (36 r., Favorit Brno) a **PAVEL MARTÍNEK** (20 r., Dukla Trenčín) — cyklisti-dráhari, majstri sveta v tandemoch. Je to už druhý titul (prvý získali na MS 1981 v Brne).
- 6. KVÉTA JERIOVÁ** (26 r., RH Jablonec n.N.) — lyžiarka, bronzová medailistka v behu na 10 km na MS v Oslo. Vlani vyhrala trikrát aj preteky Svetového pohára a v celkovom poradí tejto súťaže skončila na 3. mieste.
- 7. DAN KARABIN** (27 r., RH Praha) — zápasník. Jeho najväčším úspechom vlni bola strieborná medaila v kategórii do 74 kg, vybojovaná na majstrovstvách sveta vo voľnom štýle.
- 8. JOZEF PRIBILINEC** (22 r., Dukla Banská Bystrica) — chodec, ktorý na minuloročnom európskom šampionáte v Aténach obsadil na 20 km nečakane 2. miesto a dobre obstaral aj v iných súťažiach.
- 9. ALENA HANOUSKOVÁ** (26 r., VŠ Praha) — najlepšia československá skibobistka. Svoje majstrovstvo dokázala najmä vo Svetovom pohári, kde vyhrala niekoľko pretekov a v celkovom poradí tejto súťaže si vybojovala prvé miesto.
- 10. HANA MANDLÍKOVÁ** (20 r., Sparta ČKD Praha) — v posledných rokoch jedna z najlepších československých tenistiek. Vlani sa o.i. prebojovala do finále medzinárodných majstrovstiev USA a hrala v semifinále medzinárodných majstrovstiev Francúzska.

Za najlepší športový kolektív vyhlásili MOTOCYKLOVÉ DRUŽSTVO ČSSR, ktoré vybojovalo prvenstvo v súťaži o Svetovú trofej na 57. ročníku Međzinárodnej motocyklovej súťaže v Banskej Bystrici.

Spr. J. KACVÍNSKY

Hviezdy svetovej estrády

QUEEN

Názov tejto skupiny sa po prvý raz objavil na britskej rockovej scéne koncom roku 1972. Vtedy sa totiž ku skupine pripojil znamenitý hudobník Freddie Mercury, ktorý výrazne ovplyvnil jej ďalší vývoj. Už o rok neskôr skupina vydala albumovú platňu Queen, ktorá spočiatku nevzbudila záujem. Až úspech nahranej neskôr malej platne Seven Seas of Rye a druhého albumu Killer Queen zaistila skupine trvalé miesto medzi najlepšími britskými skupinami 70. rokov.

V polovici 70. rokov sa skupina snaží získať mládež pre nový námet — opernú napodobeninu v rockovej úprave. Nahrala platňu Bohemian Rhapsody, ktorú kritici zhodnotili ako najlepšiu platňu r. 1975. Aj keď je to náročná hudba, lebo si vyžaduje nielen istú znalosť opernej klasiky, ale aj ozajstný „britský“ zmysel pre humor, získala si čoskoro milióny nadšencov. Bola to jedina svojho druhu rocková Noc v opere.

Po menej významných platňach z r. 1976–77 (A Day at the Races, News of the World) sa opäť zaskveli dvomi hitmi, plnými hudobného vtipu Fât Battomed Girls, ako aj Bicycle race. Veľký úspech im však priniesla LP platňa The Best of Queen,

nahraná v r. 1978, ktorá obsahuje 11 ich najznámejších šlágrov. Ani nie div, že za dva týždne bola napriek vysokému nákladu vyprodaná. Hodno ďalej doplní, že k najnovším hitom skupiny patrí Wueen Live Killers, Game hudba k filmu Gordon Flash a tento rok najmä Body Language.

Skupina vystupuje v zložení: Freddie Mercury (spev, skladba), Brian May (sólová gitara, skladba), John Deacon (basová gitara) a Roger Meddows-Taylor (bubeník).

NAJMLADŠÍ VO FOTOOBJEKTÍVE

Trojročná Paulina Mondelová z Nedece so svojim štvornohým priateľom.

Foto: DS

Na našich stránkach by sme chceli uverejňovať snímky najmladších. Prosíme vás preto, mili rodičia, aby ste nám posielali čiernobiele fotogratie svojich ratolesťi.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje znamenitú českú divadelnú a filmovú herečku, známu o.i. z mnohých televíznych seriálov. Dva z nich, v ktorých vystupovala, vysielala aj poľská televízia: Nemocnica na kraji mesta a Dnes v jednom dome. Napíšte nám jej meno a pošlite do redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujueme knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 11/82 sme uverejnili snímku československého tenistu Ivana Lendla. Knihy vyžrebovali: Helena Markovičová z Hodonína, Jozef Pivočarčík z Kacviny, Zofia Litvinová z Čiernej Hory, Štefánia Knapčíková z Mikolowa a Lucyna Bylinová z Vyšných Lapšov.

Vinšujem vám Nový rok

Vinšujem vám Nový rok,
žeby ste mali šťastný krok
a v tom šťastnom roku
plno zbožia v štoku,
doma lásku, svornosť,
žeby ste mali všetkého došť!
Dobré ráno!

(Slovenský ľudový vinš)

Chumeli Se...

Tisíce paliček víří v tmě,
kdo to bubenuje,
kdo to bubenuje
tam neslyšně?

Bílý kůň táhne
a dá šach,
je bílá, jen bílá
na všech poličkách.

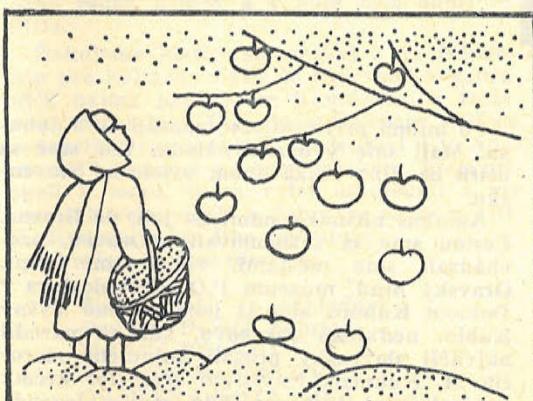
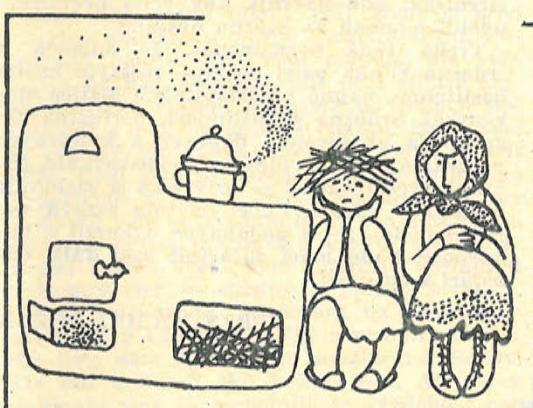
Na všech poličkách
a na každé louce.
Mizí šíp za šípem
z bílého toulce,

sněží šíp za šípem
z nebeské kuše:
i černý bez je zasažen
do hloubi duše...

Chumeli se, jako by
sám Krakonoš kých.
Sněhová sopka vybuchla
v blízkých oblacích
a chrlí, chrlí hustý dým
a třpytivou lávu. —
Nejzimnejší ze všech zim
jak nastydly muezzin
provolávám slávu!

MIROSLAV FLORIAN

Tieto dva obrázky, ktoré sme vybrali z rozprávky O dvanásťich mesiačikoch ..., pekne vymaľujte farbičkami a pošlite do redakcie. Autorov najkrajších obrázkov odmeníme peknými knihami.

LACNÁ PLACA

Bol vám vrah namyslený pán,
ktorý si mysel, že keď on do
jarku pľuvne, povodeň povstane,
keď zdupne, zas že zemetras, a
keď čo-to zvraví, treba z toho
zápis vzácný spraviť. I bol taký
skupý, až bol z toho hlúpy.

Aj stalo sa, že prišiel k nemu
paholček, že robiť chce za plat
inde zvyklý.

„U takého slávneho muža slú-
žiť, za tým musí každý túžiť, a
keď aj ty za tým bažíš, musíš
zľaviť!“

Zlivil poholček za plat polo-
vičný a bol si službou istý. Pre
pána však plat ani tak neboli
dosť nízky.

„Nechcem ja vašich minci ani
platov iných kremá zín žitných:
na prvý deň jedno, na druhý deň
dvoje, na tretí deň stvoro a tak
na každý deň vždy raz tolko“,
navrhol paholček znova.

Prišiel pánovi lacný paholček
vhod i spísal s ním na doštičku
zmluvu a žeby o rok viac nežiadal,
ako si teraz žiadal.

Prišiel rok a pán dával paholčovi
mericu zrna žitného, že vraj
škoda čas trávíť rátaním a že čo
je navyše, nech si ponechá.

„Len to pekne poráťajme —
najprv uhlíkom, potom furíkom!“

Rátali počtári, vozili furmani
— a zrna ubýva ako várky z
hrnca zo sýpok i z jám, no pa-
holček len bral a bral.

Ked' všetko vzal, ešte dosť ne-
mal. Bo vyšlo strašne moc zín
za celý rok. Celý majetok pánov
bol na zrno málo, lebo ešte ve-
ľa-vela dĺžoby ostalo.

I bol z pána nepán a z pahol-
čeka pán, ktorý všetko biednym
dal.

KLIMENT ONDREJKA

Prevzaté zo zbierky Povesti a
zvesti z dolín stredoslovenských,
Vydavateľstvo Osvetla, 1982.

VESELO SO ZIVOTOM

— Načo ti je ten uzol na
vreckovke?

— Mama mi ho uviazala,
aby som nezabudol po-
slat list.

— A poslal si už list?

— Nie. Mama mi ho za-
budla dať.

* * *

Pýta sa učiteľ žiaka:

— Prečo letí blesk tak
kukato?

— Asi nevie, kde má
trafiť...

* * *

Pýta sa mamička syn-
čeka:

— Jožko, prečo nechceš
jest, ved' si vravel, že si
hladný ako vlk!

— Mamička, a videla si
už vlka, ktorý by jedol
mrkvu?

* * *

Sedliak k synovi, ktorý
si nesie vysvedčenie:

— Môžeš sa hanbiť, synku,
ty si prepadol a naše
voly dostali cenu!

* * *

Učiteľka sa pýta žiakov,
či videli cez prázdniny ne-
jaký poľnohospodársky
stroj. Malý Jurko sa pri-
hási:

— Pani učiteľka, ja som
videl kozu.

* * *

— Mamička, naša Ry-
sula na ceste do mesta
pravdepodobne ochorela.

— Odkiaľ si na to pri-
šiel, Miško?

— Otec práve otvára
bránu a jej kožu nesie na
pleciach!

Čaro

Spod sosny pramienok vyviera,
svieti sfa retiazka do šera,
blyští sa akoby zo zlata —
nie je to vodenka zakliata?

Pošepekať, poradiť babenke,
nech zájde ku tejto studienke,
že keď sa ofrkne kvapôčkou,
omladne o dva, či päť rôčkov?

No ak je taká moc v prameni,
že mi ju v dievčinku premení?
To zas nie! Babku mám od malá,
takúto ja som si vybraľ!

MÁRIA TOPOLESKÁ

K 35. VÝROČIU KSČaS – NA POZVANIE MATICE SLOVENSKEJ

ODBOJÁRI NA HOREHRONI

Naši odbojári pri pamätníku padlých v Nemeckej. Snímka: D. Mikolaj

V období od 24. do 28. októbra bola v Československu na pozvanie Matice Slovenskej skupina bývalých účastníkov SNP, žijúcich stále v Poľsku. Zájazdu sa zúčastnili väčšinou odbojári z Oravy a Spiša, medzi ktorých patrili aj nositelia československých vojnových významenani — František Šoltýs a Ján Pukanský a niekoľkí aktivisti KSČaS, vrátane vedúceho zájazdu — Alojza Sperláka, predsedu oravského obvodu Spoločnosti. Funkciu sprivedca plnila po celý čas veľmi sympatická pracovníčka Oddelenia pre kultúrne styky so Slovákmi v zahraničí Matice slovenskej, pani Viera Kantárová.

Prvá etapa exkurzie sa začala hraničným prechodom v Chyžnom, odkiaľ nás zvlášť ob-jednaný autobus ČSAD dopravil do horského rekreačného strediska Mýto pod Dumbierom nedaleko Brezna. Tam nás uvítal vedúci kulturného domu ROH v Brezne Ladislav Vagadaya a predstavil pestry folklórny program v prevedení známeho súboru Mostár. Na druhý deň sme sa presláhovali do športovo-

rekreačného strediska Mazorník v Brezne, ktoré bolo našou základňou do konca zájazdu.

Niekoľko slov o samotnom meste. Zemepisná poloha Brezna spôsobuje, že je akoby bránon spájajúcou Horehronie s Nízkymi Tatrami. Uprostred krásneho, mälebného okolia sa zachrаниli mnohé pamiatky architektúry zo 17. a 18. st. a pozostatky banickej minulosti mesta. V minulom storočí v Brezne pôsobil významný dramatický spisovateľ Ján Chalupka. Počas II. svetovej vojny sa tu kŕžovali strategicky najdôležitejšie cesty partizánskych oddielov. Po oslobodení sa mestieko prudko vyvinulo v jedno z klúčových priemyselných centier stredného Slovenska, k čomu prispelo najmä zahájenie činnosti v r. 1945 NP Mostáreň. V súčasnosti Mostáreň vyrába okrem tradičných oceľových stavebných konštrukcií aj žeriavy, známe vo svete z vysokej úrovne. Novodobé Brezno je nelen významným pamätníkom slovenskej histórie a sídlom fažkého priemyslu, ale aj dôležitým kultúrnym centrom: stačí pripome-

nút učinkujúci pri Kultúrnom dome ROH súbor Mostár, súťaže spevákov — amatérov a celoštáte divadelné festivaly Chalupkovo Brezno.

Počas ďalších dní exkursia KSČaS putovala Horehroním po partizánskych stopách, kde si nejeden z dávnych bojovníkov živo spomínal na vlastné vojnové príbehy. Program výletov obsahoval návštavu Múzea SNP v Banskej Bystrici, partizánskych cintorínov v Čiernom Balogu-Skalici a Sihle-Tlstrom Javorie, povstaleckých pamätníkov v Kremničke, v Nemeckej, kde fašisti zavraždili okolo tisíc osôb v miestnej väpenke, návštavu Lomnistej doliny a Asmolovovej chaty, kde sídlil štáb povstania.

V Brezne účastníci zájazdu navštívili Horehronské múzeum v starej radnici a stretli sa so zástupcami Mostárne v Kultúrnom dome ROH, kde si o.i. pozreli film o dejinách závodu.

27. októbra o 18.00 hod. sa v kaviarni rekreačného strediska Mazorník konala slávnostná večera, zahájená rozlúčkovým prejavom predstaviteľky Matice slovenskej Viery Kantárovej, vedúceho KD ROH Ladislava Vagadaya, vedúceho zájazdu Alojza Sperláka a zaslúžilého oravského kultúrneho činiteľa Eugena Kotta. Stretnutie spríjemnil aj skvelý hudobný program v prevedení vedúceho súboru Mostár — Jozefa Gašperána. Tento všeestranne nadaný umelec, dirigent, aranžér, spevák, harmonikár, huslista, fujarista a dokonca aj inštruktor výtvarnej činnosti nám ukázal ozajstný kumšt improvizácie a akustických možností hry na fujaru a vdaka peknému hlasu a brillantnej hre na harmoniku dokázal rozospievat celú sálu.

Zelenú noc odbojárskeho zájazdu obohatil náhodou fakt, že jedna zo zamestnanký Mazorníka sa ukázala byť pôvodom z poľskej Oravy, z Veľkej Lipnice, a pozvala k svojej rodine na návštavu niekoľkých krajanov, spoľu so živou kronikou Oravy — Eugenom Kottom. Ráno, priamo pred cestou domov, sa účastníci exkurzie vpisali do pamätnej knihy strediska, kde navrhli, aby celej prevádzke udeliili odmenu za vzornú obsluhu.

Treba tuná poznámať, že odmena a srdcenná vďaka patrí doslova všetkým našim hostiteľom, najmä predstaviteľom Matice slovenskej. Srdečná pohostinnosť, perfektív organizácia ubytovania, dopravy a kultúrnych programov, ba aj bleskové vybavovanie pohraničných formalít — to všetko si zaslúhuje uznanie a vďaku. Chcel by som zároveň vyujať nádej, že sa podobných exkurzií v budúcnosti budú môcť zúčastniť naši ďalší odbojári a aktivisti.

JERZY MICHAL BOŽEK

BOLI TO KRÁSNE DNI

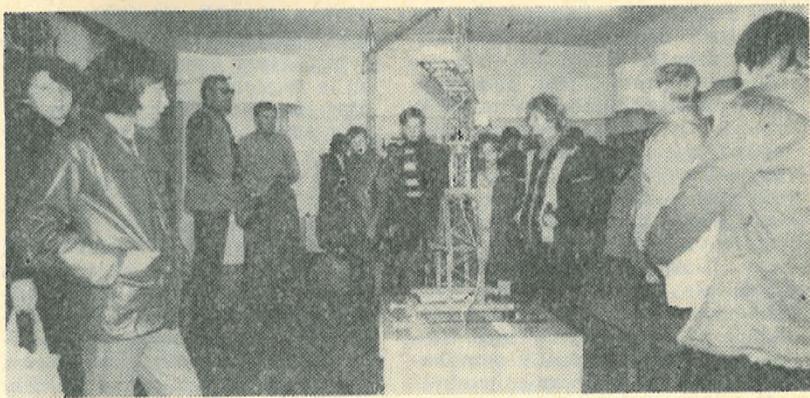
Ráno 11. novembra 1982 bolo pre nás krásne ako báseň, ako začiatok života plného nových udalostí. Vychádzajúce slnko najprv iba nesmelo vykuklo, akoby rozmýšľalo, či nás má zoubudit z bezstarostného spánku. Avšak toto ráno sme nespali ako inokedy. Dávno sme sa zbudili, vedľ pred nami bola cesta na Slovensko. Preto sme aj vyskočili z posteľ s pocitom, že nás čaká niečo krásne a veselé. Začali sme sa obliekať a baliť na cestu. Zatial sa nebo pomaly zaťahovalo mračenami. O 8.00 hodine bolo už pošmúrne a sy-chravo. Medzi stromy sadala sivá hmla. Po-

náhľali sme sa nasadnúť na autobus, ktorý nás odviezel na hraničný prechod do Chyžného.

V Jablonke sme stretli kamarátov zo Spiša a iných oravských dedín. Potom sme prekročili — podaktori po prvýkrát v živote — štátne hranice. Na slovenskej strane nás čakal autobus ČSAD s pracovníčkou Oddelenia pre kultúrne styky so Slovákmi v zahraničí Matice slovenskej Vierou Kantárovou a fotoreportérom časopisu Slovensko Dušanom Mikolajom. Čakal na nás aj predsedu ÚV KSČaS v Poľsku kr. Adam Chalupec.

Po milom privítaní sme nasadli do autobusu. Mali sme výbornú náladu, vedľ sme sa ocitli na dlho očakávanom výlete na Slovensku.

Autobus uháňal s nami na juh, do Brezna. Cestou sme sa zoznamovali s Oravou, prechádzali sme mestami, videli sme napr. Oravský hrad, múzeum P.O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne, ako aj jeho rodisko Vyšný Kubín, nedalekú Jasenovu, kde sa narodil najväčší slovenský prozaik minulého storočia M. Kukurík. Navštívili sme tiež krímu vo Valašskej Dubovej, kde podľa legendy

Na výstave učňov z Mostárni Brezno.
Snímka: D. Mikolaj

NOVOZVOLENÝ VÝBOR MS V MIKOŁOWE

František Šeliga — predseda, Tychy
Bronislav Knapčík — podpredseda, Mikołów
Štefánia Knapčíková — tajomníčka, Mikołów
Mária Adamčíková — pokladnička, Mikołów
Štefan Kovalčík — člen, Ruda Śląska
Juraj Sykorský — člen, Katowice

REVÍZNA KOMISIA:

Štefan Adamčík — predseda, Mikołów
Júlia Šeligová — členka
Štefan Fula — člen

DAPISOVATELIA ZIVOTA

Bronislav Knapčík
Bronislava Patasová

SÍDLO MS: 43-100 Tychy, Al. Rewolucji Październikowej 150/30 (u predsedu Františka Seligu)

SCHÔDZA KRAJANOV ZO SLIEZSKA

Koncom októbra m.r. sa v Katowiciach konala voľebná schôdza Miestnej skupiny KSČaS v Mikołove, ktorú viedol kr. Bronislav Knapčík. Ziaľ, nemohli sa jej zúčastniť zástupcovia Ústredného výboru KSČaS, keďže v tom čase sa konala aj porada dopisovateľov Života v Małej Lipnici.

V správe o činnosti MS za uplynulé obdobie, ktorú prednesol predseda kr. Štefan Adamčík, sa o.i. uvádzalo, že MS získala v tomto období 18 členov. Všetci členovia MS si riadne platia členské príspevky.

Pri tomto na schôdzi krajanov podrobne diskutovali o otázkach vyplývajúcich zo správy, ako aj o širšej a aktívnejšej pôsobnosti MS na Slezsku. Pre túto činnosť by však bolo treba vyriešiť niektoré organizačné problémy a zaistiť vyššie finančné prostriedky. Členovia MS KSČaS na Slezsku sú roztrúsení, bývajú v niekoľkých mestách, čo súčasťou krajanov. Táto situácia sa však nezmieni ani v najbližšom období. Preto veľmi pomocné pre krajanov by bolo zariadenie klubovne, sídla výboru miestnej skupiny v Tychach. Zatiaľ úlohu spojky medzi krajanami plní predovšetkým tlačový orgán našej Spoločnosti — Život, ktorý aj v tomto roku budú obdržiavať všetci naši členovia.

Ustúpujúci predseda MS kr. Štefan Adamčík konštatoval, že krajanov zo Slezska sa aktívne zapojili do osláv 35. výročia pôsobnosti našej Spoločnosti a zúčastnili sa o.i. kultúrnych podujatí v Ustroni, Dolnej a Hornej Zubrici a Katowiciach. Najvydarenejšia, z tých čo videl, bola obvodná vatra na Orave v Dolnej Zubrici, ktorú nazval slovenským dňom. Na záver zdôraznil, že aj našej miestnej skupine sa podarilo organizovať jedno kultúrne podujatie, ktoré sa konalo v Hornej Zubrici na Kolibe. Takéto zájazdy, ako tento do Hornej Zubrice, chceli by sme v budúcnosti zorganizovať aj do svojej starej vlasti — na Slovensko.

Krajania súhlasili, aby sídlo výboru MS bolo nadálej v Tychach, Al. Rewolucji Październikowej 150/30 u krajana Františka Šeligu.

Počas schôdze krajanov prerokovali rad organizačných otázok, o.i. získavanie predplatiteľov našeho krajanského časopisu a obdržali slovenské knihy a kalendáre Života. Náplňou kultúrneho života krajanov na Slezsku sa stane heslo: „slovenská tlač a kniha trvalým spoločníkom nášho krajanského života“.

Na záver sa konali voľby, po ktorých krajania želali novozvolenému výboru miestnej skupiny na Slezsku, aby sa mu darilo a jeho práca prinášala čo najlepšie výsledky.

Účastníci našej volebnej schôdze mali za seba bohatý deň. Strávili ho v Parku kultúry a oddychu, ráno boli na automobilovej burze a po schôdzi si mohli posiedieť v kaviarni, počúvať hudbu a dokonca sa zabavit.

BRONISLAV KNAPČÍK

— ODIŠLI OD NÁS —

9. novembra 1982 umrel vo veku 80 rokov krajan JOZEF SOLAVA z Hornej Zubrice, jeden zo zakladateľov našej Spoločnosti a prvý predseda miestnej skupiny v Hornej Zubrici. Odišiel od nás zaslúžilý činiteľ KSČaS, obetavý krajan, vzorný manžel a otec. Čest jeho pamiatke!

MS KSČaS v Hornej Zubrici

Dňa 7. decembra 1982 umrel tragicky vo veku 47 rokov zaslúžilý aktivista KSČaS z Novej Belej, krajan

FRANTIŠEK BEDNARČÍK

Zosnulý sa narodil 6. septembra 1935 v chudobnej rodine. Od najmladších rokov sa živo zaujímal o krajanov. Venuval mnoho svojich sil, času a schopností. Tešil sa veľkej dôvere krajanov a od roku 1963 bol delegátom novobelskej MS na všetkých zjazdoch našej Spoločnosti. V r. 1966 na III. zjazde

KSČaS ho zvolili za člena ÚV a túto funkciu zastával do r. 1979, kedy sa stal členom Hlavného čestného súdu. V miestnej skupine v Novej Belej pôsobil najprv ako člen výboru, pokladník, člen a tajomník revíznej komisie a od r. 1979 ako podpredseda MS. Posledných 8 rokov bol zároveň vedúcim klubovne novobelskej MS.

Krajan F. Bednarčík mál významný podiel na redigovaní a propagácii našeho krajanského časopisu ako člen redakčnej rady a dlhoročný dopisovateľ Života. Patril k najlepším a bol viacnásobným laureátom súťaže o Zlaté pero.

Za svoju záslužnú krajanovu činnosť, iniciatívu, obetavosť a tvorivý prispievok k rozvoju našej Spoločnosti bol vyznamenaný medailou Za zásluhy pre KSČaS.

Odišiel od nás dobrý Slovák, vzorný krajan, manžel a otec. Čest jeho pamiatke!

ÚV KSČaS
OV KSČaS na Spiši
MS KSČaS v Novej Belej
redakcia Života

pandúri chytili Juraja Jánošika, ktorého potom obesili v Liptovskom Mikuláši.

Naša cesta viedla okolo najväčšieho umelého jazera na Slovensku, Oravskej priehrade, od kiaľ plynne mnogo energie pre slovenské mestá, dediny i závody.

Po prichode do Brezna sme nechali svoje veci na ubytovni a išli sme sa prejsť na námestie. Samozrejme, po tolkých zážitkoch sme nemohli zaspäť, ale napriek tomu sme sa skoro zbudili a netrpzivo sme očakávali na nové dojmy.

Tento deň sme cestovali do Rožňavy, starého banského mesta, kde sme navštívili bancké múzeum a videli sme aj farebný film o živote horehronského ľudu. Jeho práca, umenie, kroje, tance a spevy nás očarili svoju krásou. Poznali sme schopnosti a nadanie slovenského ľudu.

Na spiatočnej ceste nás ešte čakala návšteva kaštieľa v Hrádku. Mali sme tam čo pozerať. Zaujimali nás predovšetkým portréty majiteľov Hrádku, ako aj krásny dobový nábytok zo 16., 17. a 18. storočia, hodiny, knihy, ozdobné sklo, porcelán a pod.

Tentokrát sme sa vrátili veľmi unavení a veru nebolo nám treba prikazovať, aby sme čim skôr išli spať.

Na tretí deň bolo opäť hmlisto, sychravo, ale nám to nepokazilo náladu. V tento deň sme sa mali stretnúť s mládežou Brezna. V mestskom kultúrnom dome nám predviedli bohatý kultúrny program, zložený zo spevu a tancov. Mali sme na čo pozerať! Krásne, farebné kroje dievča a chlapcov, hudba a šikovní žiaci základnej školy. Ich temperament a schopnosti, ich práca, usilovnosť a výsledky, ktoré dosiahli, nás nútili zamyslieť sa nad svojim vlastným postojom k práci, pouvažovať o vzdelení a ceste k dospelému životu.

Sme ešte veľmi mladí, celý život je pred nami a musíme si zvoliť správnu cestu. Pomáhajú nám v tom naši učitelia, ale veľa záleží od nás. Budeme mať dosť sile istú najsprávnejšou cestou, aby sme po rokoch neľutovali a boli spokojní s cieľom, ktorý sme si zvolili? Na výlete sme sa mohli naučiť veľa. Učili sme sa poznávať to, čo je krásne a potrebné v našom živote. Už nie prvy raz v živote sme si uvedomili, že len statočná a usilovná práca, priateľstvo a mier medzi národmi celého sveta nám umožnia dosiahnuť vytyčený cieľ — šfastný a plodný život.

Ked' sme sa 14. novembra na hranicu prechode v Chyžnom lúčili s našimi priateľmi, bolo nám ľúto, že už musíme ísť domov. Tie dni uplynuli ako krásny sen. Ale už v Jablonke sme si uvedomili, že každého z nás čaká rodný domov a v ňom naši dobrí rodičia.

Dakujeme Matici slovenskej i jej Oddeľu pre kultúrne styky so Slovákm v zahraničí, najmä paní Viere Kantárovej a Dušanovi Mikolajovi, Ústrednému výboru KSČaS, redakcii Život a zvlášť predsedovi ÚV Adamovi Chalupcovi a vôbec všetkým, ktorí prispeli k tomu, že sa výlet uskutočnil a my sme tak veľa videli a dobre sa na ňom cítili. Budeme nám dlho spomínať.

S krajanským pozdravom

Ziačky VIII. tr. základnej školy v Dolnej Zubrici:
MARTA PULKOVÁ
HALINA MASTELOVÁ
GRAŽYNA KOZÁKOVÁ

Z POKLADNICE
ZDRAVIAKOZMETIKA NASTÁVAJÚCEJ
MAMIČKY

Aj v tehotenstve chcete byť pekné a nič tomu nebráni, aby ste sa v tomto čase viacej venovali sebe. Určite sa budete cítiť spokojnejšie, keďže na všetky otázky týkajúce sa zmeny vašej postavy nájdete odpoveď v nasledujúcich riadkoch:

PLEŤ

Mnohé ženy práve v tomto čase majú najkrajšiu pleť. Vďačia ju správnej životospráve, pocitu vnútorného šťastia a vyrovnosti. Doprajte si aspoň osemhodinový spánok, snažte sa byť čo najviac na čerstvom vzduchu a stravu podriaďte zásadám správnej výživy. Keď budete dodržiavať tieto pravidlá a sústavne ošetrovať pleť, budeťte prijemne prekvapená výsledkom. Večer, prípadne aj ráno, pleť dôkladne vyčistite, opláchnite vlažnou vodou a naneste na ňu krém. Večer výživný, mastnejší, ráno hydračný. Keď sa budete cítiť unavenejšia a bledšia, použite make-up, pričadne jemný rúz na tvár.

Neznepokojujte sa, keď sa počas tehotenstva zmení stav pleti — mastná pleť sa často stáva suchá a maopak. Charakter pleti sa neskôr upraví. Kozmetické prípravky, ktoré budete teraz používať, prispôsobte však typu pleti.

TEHOTENSKÉ ŠKVРNY

Pigmentové škvry, ktoré sa objavujú na tvári okolo tretieho mesiaca tehotenstva, vyzierajú neprijemne. Avšak aj tie sa stratia niekoľko týždňov po pôrode. Z kozmetického hľadiska nie sú prekážkou v starostlivosti o tvár a liečenie. Keď sú škvry svetlé (môžu byť svetložlté až po tma-vohnedé), naneste na tvár make-up, ktorý vyrovnaná farebné rozdiely. Keď sú veľmi tmavé a výrazné, použite tmavší make-up a pleť nakoniec napudrujte.

KOŽNÉ TRHLINKY

Nepríjemným javom v tehotenstve, sú malé a jasné trhlinky, ktoré sa objavujú na pokožke v miestach, kde je najviac napäťa — na bruchu, bokoch, stehnách a prsiach. Keď sa už raz objavia, ostávajú natrvalo. Preto im musíte predchádzať zvýšenou starostlivosťou o pokožku, to znamená starať sa, aby bola stále pružná a vlačná. Denne a hľavne po sprche vtierajte do pokožky celého tela pleťové mliečko alebo jemný detský olej.

VLASY

Pod vplyvom hormonálnej premeny sa vlasy stávajú mastnejšie a krehkejšie. Umývajte si ich pravidelne každý týždeň a do pokožky hlavy po umytí vmasrujte vlasovú vodu s obsahom výživných látok. Zatiaľ sa zrieknite trvalej ondulácie, lebo by zle držala, pretože vlasy sú jemné.

Dva dni pred predpokladaným pôrodom si umyte vlasy dobrým šampónom, natočte ich a môžete byť istá, že aj v pôrodnici bude upravená. Pre istotu pribalte si do kabely aj suchý šampón. Po pôrode vlasy obyčajne viac vypadávajú, je to prechodný stav, ktorý sa za niekoľkých týždňov upraví.

ZUBY

Aj keď máte zdravé zuby, chodte aspoň každé tri mesiace na prehliadku. Pite hodne mlieka a do jedálneho lístka zaradte potraviny s väčším obsahom vápnika. Používajte zubnú pastu s fluórom, ktorý zabraňuje vzniku zubného kazu.

NECHTY

Keď sa nechty lámu, strihajte ich nakrátko a každý večer ponorte prsty do vlažného olejového kúpeľa — nechty sa upevnia. Nelakujte si nechty intenzívou farbou, krajšie a estetickejšie sú svetlé priečladné laky.

NOHY

Aj nohy musíte starostlivo ošetrovať, veď vás nosia celý deň s príbúdajúcim váhou a preto sú veľmi zaťažené. Aby sa skoro neunavili, noste topánky na stredne vysokom, širšom podpätku, najvhodnejšie sú štvorcennetrov. Vyhýbajte sa topánkam bez podpätkov, ktoré nepodporujú klenbu chodidla, ako aj kozáčkom z umelých hmôt, v ktorých sa nohy potia. Ak máte zamestnanie, v ktorom väčšiu čas dňa stojíte, obstarajte si zdravotné topánky.

Pre unavené nohy nie je vhodný príliš teply kúpel: bude lepšie, ak sa denne večer osprchujete vlažnou vodou. Nohám veľmi prospeje, ak ich niekoľkokrát za deň, alebo aspoň večer necháte odpočínať vo zvýšenej polohe. Ak máte nohy náhľiné na tvarenie kŕčových žil alebo rozšírených vlásočník, tento stav sa počas tehotenstva zhoršuje. O prípadnej liečbe si pohovorte s lekárom.

KÝM
DIEŤA DOSPEJE

KRIVICA

Správy z niektorých oblastí Poľska potvrdzujú obavy, že počet detí s krivicou v začiatokom alebo aj pokročilom štádiu zne- pokojivo rastie. Má na to vplyv snáď zlá výživa tehotných žien a neskôr, po narodení dieťaťa, chybá v starostlivosti o dieťa vyplývajúce skôr z ľahkosti terajšieho života ako z nedostatku vedomostí buď podceňovania.

V súvislosti s tým nesmieme zabúdať na všetky dostupné spôsoby, ktoré zabraňujú rozvoju tejto choroby, stále chrozujúcej deti.

Fakt, že deti dostávajú v poradnach protikrivičný vitamín v nárazových dávkach, nemal by nás uspokojovať. Krievicu vyvolá-

va nedostatok vitamínu D, ktorý dieťa nedostáva v dosťatočnom množstve v jedle, ale ho vyrába z provitamínu pod vplyvom slnečných lúčov. Vitamín D, zvaný protikrivičný vitamínom, riadi fosforečno-vápníkové hospodárstvo, teda aj výpenanie rýchlo rastúcich kostí dieťaťa. Preto budú nanič rôzne vitamínové kvapky a rôzne prepráty, dokonca zahraničné, ak dieťa nie je každý deň na prechádzke. Čerstvý vzduch a dokonca aj slabé slnečné lúče, ktoré prenájdu cez mraky, pomáhajú mladučkému organizmu chrániť sa pred kostnými poruchami.

Kojenie dieťaťa je veľmi dobru zbraňou v boji s krivicou, ale iba vtedy, keď už do 3. týždňa života kojenie doplníme inými pokrmami, schopnými kryť rastúce požiadavky rýchlo sa rozvíjajúceho organizmu dieťaťa. Štavy, vývar zo zeleniny, lisovaná zelenina, vývar z mäsa a kostí, vajcia, tvaroh a pod., zavádzané postupne do jedálneho lístka dieťaťa, obohacujú jeho diétu.

NECH HOVORÍ VELA A PEKNE

Dieťa, ktoré hovorí veľa a pekne, vzbudzuje spokojnosť a hrdosť rodičov a zároveň znamená dôkaz upevňujúcej sa schopnosti vyjadrovania svojich myšlienok. Táto cenna schopnosť bude dieťaťu uľahčovať život v škôlke, škole a neskôr v dospeлом živote.

Z výskumov veľkého počtu detí vyplýva, že dieťa inteligentných rodičov pozná už vo veku 3 rokov priemerne 1500 slov. Samozrejme, tak veľký počet slov ovládajú deti tých rodičov, ktorí im nešetria svoj čas, radi a veľa sa hrajú s dieťaťom a odpovedajú na nespočetné otázky.

Keď sa 3-ročné dieťa vie slobodne a zrozumiteľne vyjadrovať, znamená, že jeho dojčenský vek a rané deťstvo uplynulo v spoločnosti osôb, ktoré sa s ním veľa rozprávali a povzbudzovali ho k hovoreniu. Dokonca aj veľmi malé nemluvňa rado počúva, rádo pozera na ústa hovoriaceho a napodobňuje jeho zvuky. Vyplatiť sa, aby si mladí rodičia pripravili uspávanku a pesničky z vlastného deťstva, a keď ich sami nepoznajú, aby spievali slová, aké im prídú na um, na nápev akejkoľvek pesničky. Deti vobec zbožňujú nôtenie a pesničky, bez ohľadu na to, či majú nejaký zmysel. Robia im radosť a zároveň učia hovoriť.

TAKOVÝ JE ŽIVOT

V každém narozenom díteti dríme potenciálni génius. Alespoň to tvrdí britský psycholog David Levis. To, že z nich vyrústají prúmerní jedinci, je vina dospelých, jejichž vlivem děti bohužel hľupnou.

V jedných amerických novinách vychádza inzerát tohto známej: „Levně prodám: Muže, Bezplatně

přidám lovecké a rybářské potřeby, dva páry džín, dvě košile a psa, ktorý aportuje. V podstatě je to dobrý chlap, ale zriedka býva doma od října do prosince a od dubna do října. Nabídky výměny nepřicházejí v úvahu.“

Před vánocními svátky mají Mikuláši v obchodních domech plno práce. V jednom z obchodních domů vystoupila v této uloze studentka. K nepoznání mluvila hlubokým mužským hlasem a v převlekle se něčím nelíšila od svých mužských kolegů. Sef se však dovedl, kdo se skrývá pod Mikulášovým rouchem, a studentku propustil. Konec končí Mikuláš je přece muž! Studentka zažádala rozhodnutí u soudu s odůvodněním, že je to diskriminace žen.

ZO STARÉHO
KALENDÁRA

To dievča, ktoré sa v tomto mesiaci narodí, rábi obzvlášť čistotu — jak tela, tak aj v inom ohľade a veľmi sa chráni, aby sa jej poctivé meno zachovalo: stane sa z neho opatrná gazzdiná a verná priateľka. Známy k novému roku vďačne gratuluje.

Ten muž, ktorý sa v tomto mesiaci narodil, rád iných uznáva za bláznov; mnoho vody pije, nie sice bezprostredne, ale vo víne, v pive, v káve, v čaji, v punči a v mnohých hostincoch, aj keď proti svojej vôle; v spoločnosti mnoho hovorí, niekedy nezaujíma a musí dávať pozor, aby sa preto jeho najkrajšie nádeje nezničili.

ODPOVEDÁME
RODIČOM

NEBEZPEČENSTVO HNAČKY

Ohrozenie života nemluvňa v prípade hnačky spočíva nielen v citlivosti mladého, nedospelého organizmu dieťaťa na baktérie a ich jedy, ale aj v odvodnení čiže strate tukového moku. Ešte prednedávnom, keď nepoznali techniku vnútrozloje hydratácie, hnačka znamenala väzne ohrozenie života. Dnes včas poskytnutá pomoc môže zachrániť život dieťaťa.

Teda nesmieme zabúdať, že okamžité nemocničné liečenie (obraz choroby sa môže meniť z hodiny na hodinu) si vyžaduje dieťa, ktoré má časť vodnatú stolicu, nechuť k pitiu a po vypití vracia tekutinu, je apatické, ospalivé, má vysušené jazyk a kruhy pod očami. Ak máme ľahkosti so zavolením lekára alebo záchranného, bezpečnejšie je zaviesť dieťa do nemocnice prvým zastaveným autom. Dieťaťu nesmieme podávať žiadne lieky, ktoré nepredpísal lekár, nemali by sme ho kfmit, zato možno mu dávať lyžičkou prevarenú vodu,

ŽENY, ŽENY...

Muži nejsou tak odvážní, jak by se mohlo zdát. Rozhodně se bojí zubaře víc než ženy a hůr snášejí bolest. Potvrďto to testy, provadené v USA. Nejvíce se bojí muži ve věku do 25 let. Starší lépe snášejí bolest a pochled na vrtačku.

Ženy také kupodivu dovedou mnoho věcí udělat lépe než muži. Například lépe vidí ve tmě, rychleji se učí nazepamě básně, výrazněji mluví, dovedou věrněji zazpívat melodii, kterou uslyšely, a lépe si pamatují obličeje. O tom všem svědčí výzkumy amerických psychologů, kteří také tvrdí, že vzdělání a společenský

nátlak vyrovnávají rozdílné vrozené schopnosti. Je však pravda, že ženy jsou citlivější, ochoťnější ke spolupráci a mají lepší intuici. Jsou také vnitřnější na hluk, světlo a dotyk.

Zdá se také, že práh slyšitelnosti je u žen vyšší než u mužů; slyší zvuky s vyšší frekvencí než muži. Dovedou také přesněji určit místo, kde je zdroj zvuku. Hluk rozčiluje ženy daleko víc než muže a ostřejí reagují na hlasitou hudbu. Jejich produktivita značně klesá, musí-li pracovat v místnosti naplněné hlukem.

Ženy mají většinou také lepší zrak. V téměř úplné tmě vidí předměty, které jsou pro muže

neviditelné. Světla v mlze si všimnou o několik vteřin dříve.

Naopak muži mají rychlejší reakci a lepší koordinaci mezi zrakovým podnětem a pohybovou reakcí. Po delším cvičení se však koordinace u žen stává lepší. Proto mají ženy lepší výsledky v přesných řemeslech a v psaní na stroji. Dívky ve školním věku mluví plněji než chlapci. Později se vlivem okoli tyto rozdíly většinou vyrovnaní.

Ženy si déle než muži pamatuji to, co slyší nebo vidí. Proto se snáze učí texty z paměti. Herceky většinou zvládnou roli rychleji než herci. Muži mají daleko větší schopnosti v mechanika-

ce, obratněji skládají a rozkládají různá mechanická zařízení. Tyto rozdíly jsou viditelné již v raném děství.

A ještě jeden výsledek testu. Tentokrát jde o ženy, které podle všeobecného mínění nic nedělají, čili ženy v domácnosti svých mužů zaneprázdněných výdělečnou prací. Ukázalo se, že během roku tyto „nic nedělající“ ženy doma udělají práci, která by jim na pracovišti přinesla 25 tisíc dolarů. Odborníci na statistiku dokonce vypočítali, že průměrná žena pečující o děti, vaření, praní, žehlení a jiné práce v domácnosti pracuje týdně déle, než kolik má týden hodin.

ZUCCOLI — separáne vlnene kabátiky s koženými vreckami doplnajú bohatou nariasené sukne.

CHLOE — pondô má výrazne kožené lemy.

JEAN CHARLES DE CASTELBAJAC — ponco z vlnenej kockovannej deky.

SOPRANI — kabátiky z potesanej vlnenej tkaniiny, lemované kožou, doplnjujú dlhé sukne z kožekotu.

PIMS — komplet kombinovaný farby, modný akcent vytvára, žltá blúzka so záhybmi a zlze pletené pancechy.

CASTELBAJAC — ukázka architektonického štýlu — dev sa skladá z kontrastnych farbeniek rovných ploch.

BILL HAIRE — na krátkych farebných pletených satach sú zaujímavo zladdené farebne pletených ukázka architektonického štýlu.

Modely: IWS

VIEŠ, ŽE...?

SEN A SOL

Vedci tvrdia, že príčinou nespavosti je nadmerné množstvo solí v organizme a nedostatočnosť draslíka, spôsobený dlhotrvajúcou únavou a nesprávnu výživou. Unavený organizmus rýchlejšie spotrebuje draslík a vyrába viac chloridu sodného čiže soli. Teda ked' sme unaveni a nemôžeme spať, v našej diéte by malo byť ovocie, zelenina a tmačivý chlieb — potraviny s bohatým obsahom draslíka.

RADA PRE FAJČIAROV

Fajčari, ktorí nemajú dosť nevnej vôle, aby prestali s týmto zlozvykom, ale zároveň sa obávajú o svoje zdravie — mali by využiť radu prof. Richarda Dolla, britského odborníka na nádory pľúc. R. Doll totiž tvrdí, že pravdepodobnosť ochorenia sa znižuje s jedným veľkým množstvom mrkví. Tento blahodarný vplyv má karotén beta obsiahnutý v mrkvi.

JABLKA A DLHOVEKOST

Kto jedáva jedno jablko denne, dožije sa sto rokov — tvrdí sa nie bezdôvodne v starom po-rekadle. Zdravotné vlastnosti jablk pozvali už pred stáročiammi: považovali ich za liek proti rôznym chorobám a za preventívny prostriedok. V našej ľudovej medicíne jablčné víno povážovali za liek na reumatizmus a artritizmus. Dnes, samozrejme, vieme, aké sú prednosti jablk. Obsahujú totiž 20 minerálnych zložiek a majú výborný vplyv na trávenie.

MÚDREJSIE AKO PES...?

Počas výskumov nad inteligenciou ošípanej, vedci z Cambridgejkej univerzity (Anglicko) dospejeli k záveru, že je to oveľa múdrejsie zviera ako pes. Lepšie chápe úlohy, rýchlejšie sa učí a ani ľúč nemá horší ako polovincké psy. Možno ju vraj aj drezírovať.

MIENKY O ŽENÁCH

Už dávno vieme, že tie isté skutky a reakcie mužov a žien vyvolávajú rôzne mienky:

On trvá na svojom, lebo je principiálny — ona, lebo je tu-pá, bezohľadná a tvrdohlavá.

On je unavený, lebo pracoval neskoro do noci — ona býva iba sfrustrovaná.

Počas automobilovej nehody on mal smolu — ona nemá po-natia o šoférovaní.

Ak on chodí na školenie po práci, je hrdinom — ona, zanebáva rodinu. A tak ďalej, atď.

Nemyslite, že takto sa hovori iba u nás. Hoci nie je to žiadna útecha.

ASTROLÓGIA

V kráľovstve Bhután v Himalájach astrológovia každý rok zostavujú predpovede na budúci rok. Ked' im však v danom období vychádzajú mimoriadne nepriaznivé znamenia, starostlivo sa im vyzýbajú. A tak sa stalo, že tohoročná predpoved' mala dva augusty, ale nespomínila september. Lebo zlo môže nastaviť alebo aj nie, ale predčasné stárosci nikomu neslúžia.

HVĚZDY O TOM,
CO
VĀS ČEKÁ V ÚNORU

VODNÁŘ

21. I. – 18. II.

V zimě, mezi 20. lednem a 18. únorem, se rodí lidé ve znamení Vodnáře. Mráz a sníh drží lidi u kamen, kde čekají na lepší časy. Tak vzniká typ člověka, pro kteří podstatnou úlohu odehrává naděje a potřeba lidské společnosti. Jsou doma ve světě myšlenek. Z nich se rodí básníci, myslitelé a vynálezci. Často jsou nepochopení a vysmívaní, ale to jim nepřekáží. Nejsou jen teoretiky, ale snaží se své plány uskutečnit i prakticky. Mají rádi myšlení, společnost, techniku a vynálezavost, zajímavé, tajemné, záhadné a neočekávané věci a rychlé tempo. Nenávidí rutinu, konvenci, tvrdohlavost, nudu, nerohodnost a všechno, co omezuje jejich svobodu. Jsou společensky založení, ale nebojí se samoty a společnosti vlastních myšlenek. Často jsou považováni za lenochy, ale není to spravedlivé. Vyplývá to z jejich způsobu práce. Celé dny nic nedělají, ale pak za týden udělají tolik, kolik by jiný neudělal za tři měsíce. Pro většinu šéfů je ovšem takový způsob jednání ne přijatelný. Dívky a ženy ze znamení Vodnáře jsou dobrými kamarádkami a společnicemi, snad trochu chladné, ale přitažlivé.

V únoru se Vodnářům rýsuje možnosti splnění skrytých nadějí. Využijte jich! Některé osoby čeká cesta a zajímavé seznámení, které může dát nový smysl jejich životu.

RYBY

19. II. – 20. III.

Budete podléhat vlivům jiných osob, ale můžete vám to přinést prospěch v práci i ve finančních věcech. V soukromém životě to můžete vést i k manželství. Musíte však projevit i vlastní iniciativu a podnikavost, aniž byste zapomínali na nezbytnou opatrnost.

BERAN

21. III. – 20. IV.

Čeká vás zvyšená aktivnost, ale v této souvislosti mohou vzniknout i konflikty. Nevyhýbejte se společenskému životu. Setkání s přáteli budou příjemná a mohou přinést i prospěch v zaměstnání. Zlepšení zdravotního stavu a dobrá duševní pohoda vám přinesou uspokojení v osobním životě.

BÝK

21. IV. – 20. V.

Čeká vás větší časťka peněz, ale budete opatrní v utrácení. Radíme vám plánovat výdaje s tužkou v ruce. V osobním životě budete potřebovat hodně trpělivosti a výtrvalosti, můžete trpět depresí a ztrátou výry ve vlastní sile a možnosti. Nezapomínejte na odpočinek o samotě nebo ve dvou.

PANNA

24. VIII. – 23. IX.

V tomto období se dostanou ke slovu nepříznivé vlivy. Nejsilněji mohou postihnout zdraví. Pozor na nachlazení a úrazy a na dopravní nehody! V osobních styčích budete opatrní, nesvěřujte se kádrem na potkání. V zaměstnání si dobře rozdělete síly, neberte na sebe příliš mnoho dodatečných úkolů.

VÁHY

24. IX. – 23. X.

Dobré období na vyřizování soukromých a peněžních záležitostí. Můžete se zlepšit vaše postavení v zaměstnání, krok kupředu ve vaši kariéru. Můžete navázat nové, zajímavé známosti a citové vztahy. Těm, kteří se mají podrobít nějaké operaci, radíme odložit ji na příští měsíc.

STŘELEC

23. XI. – 21. XII.

Období bude příznivé po každé stránce, přinese mnoho dobré vůle, energie a plánů. Mladí lidé mohou očekávat úspěch v lásce a v přátelství. Při zařizování různých záležitostí budete mít štěstí. Koncem měsíce můžete přijít několik kritických dní, ale minou štastně, dátě-li si pozor, abyste se neunáhlili.

KOZOROŽEC

22. XII. – 20. I.

Vaši nejbližší čekají na dobré slovo, na trochu tepla a srdečnosti, na podporu a pomoc v řešení vlastních problémů. Věnujte jim trochu pozornosti, uvidíte, že i vám to způsobí radost. V osobním životě vás může čekat překvapení — kdosi náhodně poznáný na vás udělá hluboký dojem.

ŠTÍR

24. X. – 22. XI.

Citové a osobní vztahy se budou příznivě rozvíjet. Nedejte se ovládnout žárlivosti, která kazí rodinnou harmonii. Osoby narozené kolem poloviny měsíce by měly dbát o zdraví, zejména o dietu. Dobré období pro cestování, návštěvy a dovolenou, ale pozor na možnost úrazů při pěstování zimních sportů. V práci nepříjemný rozhovor s nadřízeným, ale na štěstí bez významných následků.

ČO NA OBED?

POLIEVKA ZO SUCHÉHO HRACHU

Rozpočet pre viac osôb: 160 g hrachu, 40 g masti, 30 g hladkej mûky, 20 g cibule, voda, soľ, zelený petržlen.

Cistý hrach vložime do studenej vody a varíme. Z masti a mûky pripravíme červenú zápražku, pridáme do nej postrúhanú cibuľu, popražíme, zalejeme vodou a povaríme. Potom ju pridáme k uvarenému hrachu, osolíme a spolu ešte povaríme. Nakoniec pridáme posekaný zelený petržlen. Do hrachovej polievky môžeme pridať koreňovú zeleninu, zemiaky, cestovinu, obilninu.

VLOČKOVÁ POLIEVKA

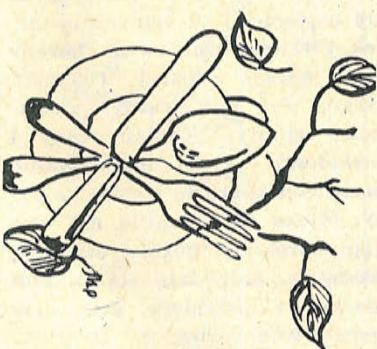
Rozpočet: 120 g miešanej zeleniny, 40 g ovsených vločiek, 40 g masti, 20 g cibule, voda, soľ, čierne korenie, zelený petržlen alebo pažitka.

Očistenú, postrúhanú zeleninu posolíme na zapenenej cibuľke, posolíme, okoreníme, zalejeme vodou, pridáme vločky a spolu povaríme. Nakoniec pridáme posekaný zelený petržlen alebo pažitku.

KARBONÁTKY — KROKETY

Rozpočet: 200 g hovädzieho mäsa z pleca, 100 g bravčového mäsa z priecka, 60 g žemľy, 20 g cibule, 2 vajcia, 40 g strúhanku, 30 g masti, mlieko, soľ, čierne korenie, majorán.

Do zomletého mäsa pridáme navlhčené a vytlačené žemľu, pretretý cesnak, postrúhanú cibuľu, soľ, majorán, korenie, vajcia a strúhanku. Všetko dobre premiešame a potom sformujeme do tvaru karbonátok alebo krokiet, obalíme v strúhanke a vyprážame. Podávame so zemiakmi a s privarkami — šalátom alebo kompotom.

TVAROHOVÝ REZANCOVÝ NÁKY

Rozpočet: 400 g krupicovej mûky, 1 vajce, voda, 80 g masla, 250 g tvarohu, citrónová kôra, 2 dl mlieka, 2 vajcia, 120 g práškového cukru, vanilkový cukor, 20 g hrozienok, mast a strúhanka na formu.

Múku, vajce a vodu spracujeme na tvrdšie cesto, ktoré vyvalkáme a necháme oschnúť. Potom ho pokrájame na rezance, ktoré vyvaríme v osolenej vode. Maslo vymiešame s polovicou cukru, pridáme ocedené rezance, postrúhaný tvaroh, citrónovú kôru, vanilkový cukor a hrozienska (ak nemáme hrozienska, môžeme pridať na rezance pokrájané sušené slivky). Všetko spolu dobré rozmešame a dáme do vymastenej a strúhankou vyspanej formy, zalejeme mliekom, v ktorom sme roztažili vajcia a zapečieme.

MEDVEDIE LABKY

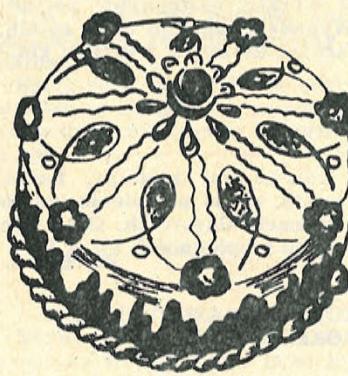
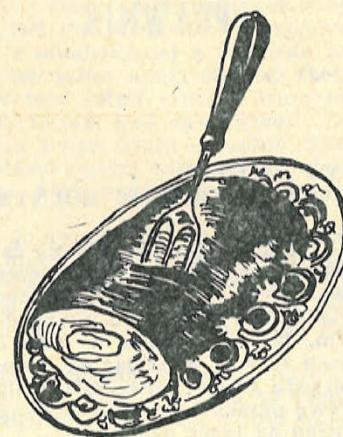
Rozpočet: 100 g masla alebo margarinu, 100 g práškového cukru, 120 g orechov, 150 g hladkej mûky, 1 vajce, 20 g práškového cukru na posypanie.

Tuk rozdrobíme s mûkou, pridáme cukor, zomleté orechy, vajce a spracujeme na cesto, ktoré rozdelíme na rovnaké kúsky o veľkosti orecha a vtláčame do čistých, suchých formičiek. Pečieme ich v stredne teplej rúre. Ešte horúce ich vyklopíme a posypeme cukrom.

Prášok do pečiva a z bielkov ušľaháný tuhý sneh. Cesto nalejeme do vymastenej a mûkou vyspanej tortovej formy a upečieme. Po upečení ju vyklopíme, necháme vychladnúť, rozrežeme na polovice, naplníme slivkovým alebo marhuľovým lekvárom alebo niektorým krémom, polejeme kakaoú polievou a ozdobíme kandizovaným ovocím.

Kakaová poleva: 80 g umelého tuku, 80 g preosiateho práškového cukru, 1 plnšiu lyžicu preosiateho kakaia, 1 lyžicu kukuričnej mûky a 1 lyžicu mlieka za stáleho miešania priviedieme do varu, potom odstavíme, ďalej miešame, a keď poleva začne hustnúť, polejeme tortu.

tak, že ho zabalíme do čistej utierky namočenej v octe a uložíme na chladnom mieste.

PEČENÁ PLNENÁ HUS

Mladú hus umyjeme, osolíme, naplníme plnkou, otvor zašíjeme, dáme na pekáč, pridáme trochu masti, podlejeme horúcou vodou a pečieme. Počas pečenia hus stále podlievame, aby sa nevyssušila. Keď pečieme staršiu hus, nenaplníme ju, ale dovnútra dáme dve-tri jablká.

Žemľová plnka: 8–10 žemľí pokrájame, navlhčíme mliekom, pridáme na masti a cibuľke oprázené posekané vnútornosti, 2 vajcia, mleté čierne korenie, majorán, soľ a posekanú potržlenovú vňať. Plnka musí byť vlažná.

Zemiaková plnka: 6–8 uvarených zemiakov prefrieme cez sitko, pridáme 3 žltky, soľ, 2 lyžice krupice, 1 lyžicu kukuričnej mûky a všetko dobre premiešame.

Krupicová plnka: 80–100 g krupice uvaríme v mlieku na hustú kašu. Vychladnutú osolíme, pridáme 80 g masla vymiešaného s dvoma žltkami, 2 na kocky pokrájané žemľu, mleté čierne korenie a posekanú potržlenovú vňať.

Pečenú hus podávame s pokrájanou plnkou a oprázenými zemiakmi. Zo zelenin podávame uhorkový šalát, dusenú bielu alebo červenú kapustu, prípadne šalát z paradajok, cibule a papriky.

ŠALÁT

SALÁT Z KYSLEJ KAPUSTY

Rozpočet pre viac osôb: 300 g kyslej kapusty, 1 cibuľa, 2 jablká, cukor, olej.

Kyslú kapustu pokrájame nadobro (ak je veľmi kyslá, môžeme ju jemne opláchnut v studenej vode). Pridáme k nej nadobro pokrájanú väčšiu cibuľu, a jablká, ktoré olúpame a postrúhamo. Nakoniec šalát poprášime asi čajovou lyžičkou cukru a pokvapkáme olejom. Všetko dobre premiešame a pred podaním necháme asi 15–20 minút stáť. Podávame k mäsu.

OSLÁVENCOM

FAZUEOVÁ TORTA

Rozpočet: 4 vajcia, 300 g uvarenej pretretnej fazule, 200 g práškového cukru, 3 lyžice sladkej strúhanku, na hrot noža prášku do pečiva, 50 g zomletých orechov. Plnka: lekvár.

Žltky vymiešame s cukrom do spnenia, pridáme uvarenú pretretú fazuľu, strúhanku, orechy,

MLADÝM GAZDINÁM

Zemiaky pri varení v šupke nepopukajú, keď do vody prilejeme trochu octu.

Zemiaky na polievku dávame varíť do vriacej vody, na prílohu do studenej, lebo vložené do studenej vody sa nerozvavia.

Keď nemáme chladničku, môžeme mäso odložiť na kratší čas

ŠETRIME V KUCHYNI

Šikovná gazdinka šetrí a využíva všetko, čo sa dá využiť napr. aj zvarené alebo skysnuté mlieko. So zvareným mliekom môžeme zamiesiť akýkoľvek koláč, dá sa z neho urobiť bešamel, ktorý použijeme do privarkov, omáčok, krémových polievok, zaprávaných zelenín a zaprávaného mäsa. Správne pripravený bešamel je hladký a môže nahradíť aj smotanovú záture.

Priprava bešamelu zo zvareného alebo kyslého mlieka

Do kastrólika dáme 1 lyžicu mäsi a 2 kopecovité lyžice hladkej mûky. Múku s masom trochu oprážime (nerobíme zápražku), prilejeme asi šálku studeneho zvareného alebo kyslého mlieka a dobre vymiešame na hustú hladkú kašu. Keď je kaša veľmi hustá, môžeme ju rozriediť tým istým mliekom, ktoré za stáleho miešania postupne prilievame.

DOKÁŽEŠ TO?
Odpověď: horní vpravo.

Odpověď — Rovnaké detaily: 1) Žltky roh býka v ľavom hornom rohu na obrázku sprava; 2) dlhšia kľukatá čiara nad býkom a ženou; 3) rúčka dáždnika a noha kresla; 4) kvietok na papuci a na levom chvoste; 5) toreadorova kravata v pravom hornom rohu pravého obrázka; 6) toreadorov vrkôčik pri palme; 7) kľukatá čiara na toreadorovej veste a nad kreslom.

PRAWNIK

WYPADEK
W GOSPODARSTWIE ROLNYM

(A) Helena O. domagała się zasadzenia od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jednorazowego świadczenia w związku z wypadkiem, jakiemu uległa w dniu 6 lutego 1979 r., wracając do domu z urzędu gminy, gdzie załatwiała sprawę przekazania gospodarstwa rolnego na rzecz następcy.

Oddział ZUS odmówił uznania wypadku za wypadek przy pracy w gospodarstwie rolnym, ponieważ nie miał on żadnego związku z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Stanowisko oddziału podzieliła Rada Nadzorcza Oddziału ZUS i zatwierdziła wydaną przez niego decyzję.

Rozpoznając odwołanie wnioskodawczyni od orzeczenia Rady Nadzorczej, Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie uznał, że sprawę budzi poważne wątpliwości prawne i przedstawił ją Sądowi Najwyższemu w celu zajęcia stanowiska.

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 29 maja 1980 r. III UZP 2/80 wyraził następujący pogląd:

Wypadek, jakiemu uległ rolnik, wracając do domu z urzędu gmi-

ny, gdzie załatwiał sprawy związane z przekazaniem gospodarstwa rolnego następcy, nie jest wypadkiem przy pracy w gospodarstwie rolnym w rozumieniu przepisu art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz. U. Nr. 32, poz. 140). Nie nastąpił on bowiem podczas wykonywania zwykłych czynności związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego lub w związku z wykonywaniem takich czynności. Wprawdzie z uwagi na specyfikę konkretnego gospodarstwa rolnego mogą występować różnice w czynnościach zaliczonych do zwykłych przy porównywaniu z innymi gospodarstwami, to jednak

zawsze przy „czynnościach zwykłych” chodzi o czynności związane w taki sposób z gospodarowaniem, że bez nich gospodarstwo nie mogłyby prawidłowo funkcjonować. Przykładowo — wypadek, jakiemu ulegnie rolnik w drodze z domu do pracy na polu lub z pola do domu albo w drodze do magazynu po zakup nawozów sztucznych, z reguły będzie mógł być uznany za wypadek przy pracy w gospodarstwie rolnym, ponieważ wymienione czynności wiążą się ściśle z prawidłowym prowadzeniem gospodarstwa rolnego i bez nich funkcje gospodarstwa rolnego nie mogłyby zostać zrealizowane (Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych, zeszyt 10 z 1981 r. poz. 184).

LEKARZ
WETERYNARII

OTRĘT BYDLA

Otręt jest chorobą zakaźną i zaraźliwą narządów płciowych buhajów i krów, wywołaną przez bardzo mały zarazek, charakteryzującą się występowaniem swoistych pęcherzyków na błonach śluzowych narządów rodnych krów i buhajów, połączona ze stanem zapalnym tych narządów.

Zakażenie przenosi się głównie drogą krycia. Wyjątkowo u jajówek nie krytych, lub u krów, może zakażenie nastąpić przez oceranie zadem o zakażonej śluzie, drążki lub drzwi obory. Czas od chwili zakażenia do wystąpienia objawów wynosi przeciętnie 3–6 dni, nierzadko tylko 24–48 godzin, a czasem 10–11 dni.

Z objawów ujawniających się u buhajów silny obrzęk narządów rodnych przechodzący niekiedy na okolicę podbrzusza. Obrzmienia są gorące i nacieczne. Na błoniach śluzowej pojawiają się pęcherzyki różnej wielkości, wypełnione wodnistą cieczą. U krów opisane pęcherzyki znajdują się na ścianach pochwy, z której wydobywa się znaczna ilość cieczy śluzowej, mniej lub ropy. W niektórych przypadkach przy wtórnych zakażeniach występuje stan zapalny z dużym obrzękiem narządów płciowych. Przebieg choroby jest zazwyczaj lagodny i zwierzęta leczą się w ciągu 2–4 tygodni, bez stosowania środków leczniczych. Zaraźliwość choroby jest znaczna i zaraza w okresie stanowień może rozszerzyć się szybko, z tych względów jest ona zwalczana z urzędu.

Zapobieganie polega na wstrzymaniu krycia w środowisku zakażonym, aż do ustąpienia objawów i zmian chorobowych u wszystkich zwierząt. Leczenie jest łatwe i pomyślne. Przeprowadza się przepłukiwanie narządów płciowych słabyimi roztworami środków dezynfekujących,

1% roztworami kreoliną, lizolu, vivanolu, aż do ustąpienia zmian na błonach śluzowych. Otręt nie powoduje nieplodności.

CHOROBY PASOŻYTNICZE KRÓLIKÓW

ŚWIERZB GŁOWY — przyczynią się małe pasożyty, drążące koptytarze w skórze i powodujące przez to silne śwędzenie. Zarażenie następuje przez stykanie się zdrowych osobników z chorzymi oraz przez zakażenie ściółką a także i myszy. Króliki są nie-spokojne, drapią i trą pyszczek przednimi łapami. Na całej głowie tworzą się krosty, które przechodzą w owrzodzenia. Króliki nie leczone tracą apetyt i szybko chudną. Po zauważeniu pierwszych objawów, należy chore króliki oddzielić od sztuk zdrowych. Chore miejsca na skórze głowy wystrzyc, następnie obmyć ciepłą wodą z mydlem i wetrzeć maść siarkową lub kreolinową. Zabieg ten należy powtarzać co 3 dni, a jednocześnie dokładnie czyścić i odkażać klatkę.

ŚWIERZB USZU — tu pasożyt usadza się w uszach. Nie leczenie tej choroby może spowodować zapalenie głębszych części ucha i mózgu, co powoduje śmierć. W chorobie pojawia się w uszach brunatna wydzielina oraz tworzą się krostki. Królik ma głowę przekrojoną, potrząsanią i kręci w koko. Po oddzieleniu chorych zwierząt, usuwa się z uszu zastygłą wydzielinę i smaruje się uszy w środku maścią przeciwswierzbową. Zabieg taki powtarza się co 2 dni. Klatki należy odkażać mlekiem wapiennym lub kreoliną.

PARCHY — choroba przenosi się na zdrowe sztuki tak jak i dwie poprzednie. Chorują przeważnie młode i oslabione króliki. Parchy są zaraźliwe dla ludzi, psów, kotów i drobiu. Prawie na całym ciele pojawiają się szarożółte, wilgotne strupki, w zagłębiu, w środku. Po ich odpadnięciu pozostają zaczernione, wilgotne plamy. Włosy w tych miejscach wypadają. Chorze sztuki należą natychmiast oddzielić, a skórę przemyć wodą z mydlem. Po usunięciu strupów, chorze miejsca

smaruje się codziennie jodyną lub 10 procentową maścią salicylową.

LISZAJ STRUGAJĄCY — najczęściej na głowie powstają małe, okrągłe lysiny. Skóra w tych miejscach jest zluszczone lub pokryta szarymi strupami. Leczenie jest identyczne jak przy parchu.

WŚCIEKLIZNA PSÓW

Wścieklizna jest chorobą bardzo niebezpieczną, nieuleczalną u zwierząt, a u ludzi uleczalną tylko w początkach, zaraz po ugryzieniu. Chorych na wściekliznę zwierząt nie wolno leczyć ani szczepić.

Najczęstszymi roznosicielami tej choroby są walczące się psy i wilki oraz lisy. Wszelkie inne zwierzęta i ludzie najczęściej chorują po pogryzieniu przez psa. Przy ukąszeniu do rany dostraja się śliną, a wraz z nią zarazki wścieklizny, które wnikały do nerwów i stamtąd wędrują aż do mózgu. Dopiero po usadowieniu się zarazków w mózgu następują widoczne zmiany chorobowe, objawiające się nienormalnym zachowaniem się zwierzęcia. Im bliżej głowy nastąpiło ugryzienie przez wścieklię zwierzę i im rana była większa i głębsza, tym wcześniej występują objawy choroby. Pies z ranami na głowie może zachorować już po kilku dniach, natomiast jeśli był ugryziony w nogę, objawy choroby mogą wystąpić po 2–3 tygodniach. U psów wścieklizna może przybierać postać gwałtowną lub cichą. Przy gwałtownej — pies staje się kapryśny, łatwo ulega podnieceniu, kryje się w ciemne miejsce, czasem bardziej niż przedtem jest weselszy i ruchliwszy. Z czasem traci apetyt, z pyska spływa mu śliną, gryzie i polka różne niejadalne przedmioty. Po kilku dniach takiego stanu, pies nie poznaje właściwie i ucieka z domu. W tym okresie może rzucić się na ludzi i inne zwierzęta. Stopniowo zwierzę takie przesyka z coraz większą trudnością, głos ma zahrypnięty, tak że wreszcie nie może szczać i jeść, a po kilku dniach nie może chodzić i w końcu pada.

Przy cichej postaci choroby u wściekłego psa nie występują ataki szalu, zwierzę chodzi z coraz większą trudnością i po 2–4 dniach pada.

W zapobieganiu należy tępic walczące się psy, gdyż one najczęściej są roznosicielami choroby. W gospodarstwie psy powinny być uwiązane. Niezależnie od tego corocznie należy psy poddać szczepieniu przeciw wściekliznie, które to szczepienie jest przynusowe.

LISTY

CZYTELNIK J.K. ze Spisza pyta w swym liście, czy możliwe jest umiejscowienie się gruźlicy w wymieniu i jaki to ma wpływ na mleko.

Gruźlica jest chorobą, która może atakować wszystkie narządy, szczególnie narządy tzw. miękkie, a więc i gruczoły mleczny. Te postacie gruźlicy trudno jest wcześnie rozpoznać. Zarazki powodują w wymieniu zmiany, które początkowo nie są dostrzegane. Mleko od takiej krowy zawiera dużo zarazków i spożywanie go na surowo może być przyczyną gruźlicy u pijącego człowieka. Choroba rozpoczyna się najczęściej od tylnych ćwiatek. Pierwszym objawem choroby jest obrzęk chorej ćwiatki. Obrzęk ten jest twardy, początkowo gorący, później zimny i nieboleśnie. Przy obmacywaniu możemy stwierdzić wewnątrz guzy. Mleko na początku ma wygląd normalny, później staje się wodnisty, pojawiają się w nim kłaczki i przybiera przy tym barwę żółtozieloną.

Przy gruźlicy wymienia wraz z mlekiem, jak już wyżej napisalem, wydalane są zawsze prątki gruźlicy. Należy jednak pamiętać, że i przy innych postaciach choroby prątki mogą znajdować się w mleku, ale wtedy nie ujawniają się zmiany w wymieniu.

H. MĄCZKA

Významnému návštěvníkovi ukazujú v zoologickej záhrade kletku, v ktorej sa vedla vlka prechádza ovečka.

— Zaujímavé! — nadchýna sa host. — Také dačo som ešte neviel. Ako sa vám to podarilo?

— Jednoducho. Tri razy denne meníme ovečku!

— Počúvajte, tetka, — vraví paní na trhu — čím ste kŕmili tie sliepky?

— Prečo?

— Tiež by som chcela schudnúť...

ILUSTROVANÁ POLITIKA — Bělehrad

LUDAS MATYI — Budapest

— Tak čo, Bill, — pýta sa farmař kolegu, — poškodila ti včera výchrica stodolu?

— To ešte neviem, — odpovedá druhý. — Zatiaľ som ju ne-našiel.

Mladomanžel sa pýta:

— Drahá, čo budeme mať dnes na obed?

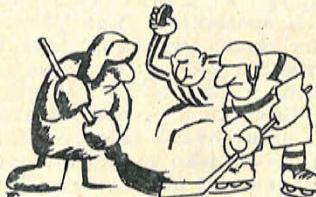
— Neviem, drahý, na konzerve nebola nálepka.

Pani Klebetná zazvonila u susedky.

— Podteď dalej... — pozýva ju susedka.

— Rašej nie, mám špinavé nohy... — vraví pani Klebetná.

— To nič, ved sa nemusíte vyzúvať.

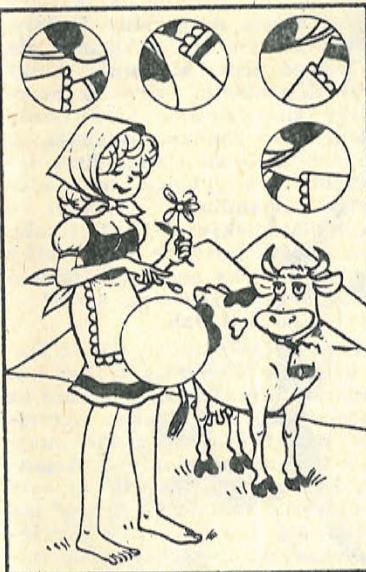
KROKODÝL — Moskva

— Už sa vrátil muž?

— Ešte nie, ale už viem, kde ho mám hľadať!

DOKÁZEŠ TO?

Jeden ze čtyř obrázků v kroužcích je chybějící částí obrázku. Na jeho nalezení máte 2 minuty. Odpověď na str. 29.

Dokážeš to?

Odpověď na str. 29.

Na týchto dvoch obrázkoch skúste najti 7 rovnakých detailov.

MENO VEŠTI

SEVERÍN — dômyselné, živé, pohyblivé a tvrdé meno.

Clovek s týmto menom je obyčajne urastený, statnej postavy, máva tmavoblonď, gaštanové alebo hrdzavé vlasy, zavše kučeravé, riedke, ktoré mu často rady vypadávajú. Oči sivé alebo čierne, výdatný nos a potmehúdsky úsmev. Pochádza z mnohodetnej a pomerne bohatej rodiny. Nie je príliš nadaný a len ľahko končí strednú školu. Má však zmysel pre techniku a je v tom veľmi zručný. Môže byť dobrým automechanikom, ťoférom, operátorm bud' zámočníkom. Žení sa pomerne neskoro s oveľa mladšou ženou, ktorá ho veľmi miluje. On ju však podceňuje. Často zostáva starým mládencom, zhýkaným ženami. Sukničkár, rád si uhne. Jeho manželstvo nie je príliš vydarené.

Najstatnejšie obdobie v jeho živote je vo veku od 20 do 35 rokov, potom prichádza kríza v manželstve, niekedy nemoc bud' iné problémy. V zamestnaní nie je veľmi oblúbený. Podľukom a päťtolizačtvom sa dostáva do funkcie, v ktorej sa chce udržať za každú cenu. Je veľmi lakový a šetrný, preto už pred 40. rokom života si nahonobí maťtok a žije v blahobytu.

Ked Severín pestuje šport, dosahuje priemerné výsledky, zriedkavo sa dostáva na pódiu, hoci z fyzickej stránky má na to všetky predpolikády. Je nekamarátsky a sebecký. Rodičia majú s nim hodne starosti.

Severína manželka je poriadna žena a dobrá gazdina. Sužuje ju manželovo skupánstvo a jedovatosť. Po 7 rokoch manželstva dochádza preto ku konfliktom a Severín poznáva na vlastnej koži zlomyseľnosť osudu.

TADMIR

SNÁR

Věříte snům? Ne? My také nevěříme, ale co to škodi, podívat se občas do snáře? Vždyť je to jen zábava a co když se nám dobrý sen vyplní? Tedy, zdálo se vám o:

Angreštu — máš zlostné osoby ve sém okoli.

Cestě do Ameriky — štěstí v podnikání.

Bilní plátna — budeš zproštěn podezření.

Barvení látky — sám sebe obelháváš.

Kouření doutníků — jsi rozvážný člověk.

Kupování inkoustu — obdržíš poselství.

Křečich — trápí tě nevolnost.

Střílení z luku — nalezeš pomoc a zastání.

Spatném počasi — vše se obrátí k dobrému.

Odvinování vlny — upadneš do chudoby.

Rozhovoru o politice — hádka s přáteli.

Pouštění žilou — neštěstí, zloba.

Poupěti — láska, zásnuby.

Vrátném — nepěkné klepy.

Překročení prahu — brzy si zřídíš vlastní domácnost.

Průvodu — tvůj život bude neustálé bloudění.

Desateru přikázání — nějaká prosba ti bude odmítnuta.

Rezavém žezele — udrž si svoji čest neporušenu.

Různících mezi milenci — dobré se provdáš.

Shromáždění žen — zloba, nevole.

Smyčce, v níž visíš — nějaké vroucí přání nebude ti splněno.

Svini s prasátky — budeš mít velký zisk, výhru.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA KULTURALNEGO CZECHÓW
I SLOWAKÓW W POLSCE

WYDAWCĄ: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wilejska 12, tel. 28-24-11.

REDAKCJĄ: ADAM CHALUPEC (redaktor naczelny), Jan Spernoga, Dominik Surma, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz j. czeskiego), Alžbeta Stojowska (tłumacz j. słowackiego). Opracowanie graficzne: Areta Fedak.

SPÓŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galičník, Jozef Grigľák, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupkova, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáš, Eugen Mišinec, Lídia Mšálová, Severin Vaksmanšký, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraju przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 24 zł, rocznie 96 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowych Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumerate ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 46. M-90.

Nr. indeksu ISSN 0514-0188.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

DVE SLEČNY WAYNOVÉ. Veľkú senzáciu v pokojnom Zürichu vyvolala istá mladá osoba, ktorú jej sprievodca, pán Zölner z NSR, predstavil ako... dcéru slávneho amerického herca Johna Waynea, ktorý umrel v roku 1979. Zölner telefonoval rôznym redakciám, majiteľom súťažnejších nočných podnikov v meste a oznamoval, že slečna Linda Aissa Wayneová prišla do Európy, aby tuná nahrala na gramofónov platnu pesničku My Daddy John, že píše aj knihu o svojom otcovi, v ktorej uverejni 500 jeho neznámych snímok. Niekoľkým taktiež hovoril, že slečna Wayneová už podpisala zmluvu s magazínom pre páнов Penthouse a bude pôzvočat fotografom bez šiat. „A táto slávna osoba mieni navštiviť váš podnik. Patrilo by sa ju náležite uvítať — sugeroval nakoniec majiteľom a riadiťom podnikov. Tito vediac, že slávni hostia sú dobrou reklamou pre podnik, vitali slečnu Wayneovú kvetmi, hostili ju a jej sprievodcu alkoholom. Prekvapená Svajčiari zistili, že Američanka hovorila pekne nemecky, ktorá však vysvetlovala, že slávny otec ju ako dievča poslal do internátu v Rakúsku.

Zdá sa, že pán Zölner mal veľké plány so slečnou Wayneovou. Ale pomerne rýchlo vyšlo najavo, že je podvodníkom a domnelá dcéra legendárneho herca nemá s ním nič spoločné, volá sa Claudia a je... Zölnerovou manželkou, Nemkou.

Najviac sa rozčúnila vravou, ktorú tlač urobila okolo celej udalosti, ozajstná Linda Aissa, 26-ročná hercova dcéra, vydatá a matka malej dcérky, ktorá nemá nič spoločné s filmom, ani s estrádou. „Zaujímavé je, prečo si podvodníci vybrali práve mňa, najpokojujnnejšiu z celej rodiny?“

Na snímkach: falosná slečna Wayenová a sedem dospelých detí Johna Waynea.

DO TRETICE...? V americkom denníku Los Angeles Times uverejnili správu s veľkým titulkom Taylorová a Burton opäť spolu. Čitatelia, ktorí predpokladali, že je to predzvest' ďadnej svadby slávneho hereckého páru, boli sklamani. Liz Taylorová a Richard Burton sa stretli — iba na scéne. Totiž herečka spolu s filmovým výrobcem Bufmanom založila z New Yorku vlastné divadlo Group Theater a chce tam hrať ve-

selohru od Noela Cawarda Private Lives. Je to príbeh o rozvedených manželoch, ktorí sa náhodou opäť stretnú. Obaja prežívajú práve medový týždeň — každý s novým partnerom — ale nadalej sa milujú a nadalej nenávidia... Liz Taylorová navrhla Burtonovi, aby bol jej partnerom, ako onen rozvedený manžel... Teda situácia na scéne sa bude podobáť tej, akú už spolu prežili v živote.

Tento slávny pári sa zosobášil prvýkrát v roku 1964. Burton bol sice piatym manželom hviezdy, ale zároveň — ako sa vtedy hovorilo — aj jej dovtedy najväčšou láskou. Obaja hrali spoločne v niekoľkých filmoch, o.i. v Skrotenej zlej žene a Kto sa boji Virginie Woolfovej. Lúbili sa a vadili na striebornom plátnе a v živote. Konečne v roku 1974 sa rozvedli, aby sa o rok neskôr opäť zosobášili! Toto druhé manželstvo trvalo iba dva roky. Burton sa rýchle opäť oženil. Liz sa vydala za amerického politika Wernera. Bol to jej siedmy sňatok a šiesty manžel. Teraz už niekoľko týždňov je hviezda opäť rozvedená...

Vari spoločná práca v divadle znamená úvod k tretiemu slobášu so slávnym hercom? Medzi filmármami sa o tom hovorí stále hlasnejšie. O slovo sa prihlásili dokonca psychológovia, ktorí tvrdia, že existuje veľa takýchto manželstiev, ktoré sa vždy na novo schádzajú — milujú sa a nenávidia. Na snímke Liz Taylorová a Burton.

* * *

V MAĎARSKU skonštruovali zámok bez kľúča. Možno ho namontovať na každé dvere, ktoré sa otvárajú dovnútra bytu, dokonca aj na dvere vlastného bytu. Má 26 tlačidiel označených písmenami abecedy. Aby sa dalo otvoriť dvere, stačí stlačiť niekoľko pímen tvoriacich slovo, ktoré pozná iba majiteľ bytu, domáci alebo vedúci obchodu buď skladu, stačí kľúčku — a dvere sú otvorené. Písmenový maďarský zámok patentovali už v 16 štítach, o.i. v ZSSR, USA a Japonsku.

* * *

AMERICKÁ MLÁDEŽ má vového „idola: Volá sa Matt Dillon, má iba 18 rokov a zatiaľ zahral v jednom, jedinom filme „Tex“ o láske mladých Rudí. Mat je pekný, vysoký chlapec s tmavými kučeravými vlasmi, akých majú rady mladé dievčatá. „Objavili“ ho úplnou náhodou. On sám hovorí o tom: „Zunovala sa mi škola a začal som sa ulievať. Vláčil som sa po okoli, oblečený trochu nedbalos. No a raz prišiel za mnou istý pán, začal sa so mnou rozprávať, potom si so mnou dohovoril schôdzku a dal mi prečítať scenár. Potom sa ma spýtal, či by som sa nepokusil zahrať vo filme. Prečo nie, povedal som, lebo ten, ktorého som mal zahrať, bol taký istý ako ja — arogantný a premudrený.“

Týmto „pánom“, ktorý oslovil Matta Dillonu, bol predstaviteľ

filmových ateliérov Walta Disneya, jeden z mnohých „hládčov nových tvári“, ktorých zamestnávajú agentúry a filmoví výrobcovia. Chlapec bol fotogenický a predovšetkým nadaný. Výborne si poradil so svojou prvou úlohou a páčil sa divákom, najmä mladým. Budúcnosť však ukáže, či to opäť nebude iba ďalšia „hviezda jednej sezóny“. Na snímke: Matt Dillon.

* * *

Z NOVÉHO STARÉ. Ralph Lauren z New Yorku je módnim návrhárom vydávajúcim veľké peníze na nových výrech, ktoré vypadajú ako stará věteš. Chceš-li býť oblečený podľa poslední

mody, musíš vypadat ako otrhaný tulák — tvrdí pan Lauren. Oblečení, ktoré navrhuje a prodáva za vysokou cenu, není samozrejme staré, ale uměle „otrhané“. Podobnou módu prosazujú i Japonci. V Európe jsou nejpopulárnejší pánové Rei Kawakubo a Yohji Yamamoto. Jejich specialitou sú děravé svetry, ktoré vypadajú, ako by je roztrhal pes, a kalhoty se záplatami z jiné ležky. Belgický Van Gils nabízí svým zákazníkům proužkované šaty v takovém stavu, aby je jejich majitel v nich spal pod mostem. Slavná firma Levi Strauss pere džíny ve zvláštních strojoch tak dlouho, až jsou odřené do bila. Bratři Zenou vyrábějí kalhoty, které jsou nejen oblíbené, ale vypadají jako polité červeným vínem. Jak je vidět, i v době krise můžeme být oblečeni podle poslední módy, aniž bychom utratili peníze.

Na snímku: Děravý svetr podle návrhu Rei Kawakubo udělá v Paříži kariéru. V elegantním butiku stojí 1950 franků!

* * *

ZIVOT A MANŽELSTVO JOHNA LENNONA, zavraždeného v roku 1980 ex-beatlesa a jeho japonskej manželky Yoko Ono, ešte stále fascinuje mnohých obdivovateľov tohto hudobníka. Využili to v Amerike, kde vznikol musical venovaný tomuto slávneemu a dosť neobvyklému páru. Režisér a výrobca Bob Eaton chce už zanedlho uviesť tento musical na scénu.

Ulohu Yoko zverili speváčke a tanečnice z Indonézie Gutsi Bogokovej. Bude krajšia a mladšia ako originálna Yoko — totiž japonská Lennonova manželka nebola nikdy príliš pekná, pričom bola staršia ako Lennon. Johna Lennona bude hrať doposiaľ celkom neznámy herec Robert Lupone. Zatiaľ sa o ňom vie iba toľko, že je navlas podobný Lenonovi.

* * *

WILLIAM ARTHUR PHILIP, čtyřmesečný syn britského následníka trónu, dostal ako dar majetek o ploche 400 hektárov. Je však pochybné, zda kráľovnina vnuček se tam výběc někdy dostane. Štědrým dárcem oných 400 hektárov je David Aguiler, režisér planetária univerzity Colorado,

který mu osobne pozemek vyměřil. Leží v okoli sopky Mount Olimp na —planetě Mars. Americký astronom je si však jist, že nešte William Arthur Philip do späť, lidé už budou letať na Mars a princ se bude marianský majetek hodit.

NEJMLADŠÍ, OSMNÁCTI-LETÝ SYN ANGLICKÉ KRÁLOVNY se stal učiteľom na Novém Zélandu. Princ Edward letos maturoval v exkluzívnej škole Gordonstown, ale neslo mu to příliš dobré a měl potíže s přijetím na univerzitu. Královnini poddaní se dozvěděli z oficiální zaprávy, že mladý princ se ještě nerozhodl, jaký směr studii by chtěl vybrat, a že chce rok pracovat daleko od rodinného paláce. Edward je učitelem v Wanganui-College, 300 km od hlavního města Nového Zélandu Wellingtonu. Učí anglickině a tělocviku v osmé třídě a pracuje od půl osmé ráno často až do večera. Nebere plat, ale „kapesné“ z královské pokladny. Ředitel školy je s ním velmi spokojen a tvrdí, že princ Edward má stejné pracovní podmínky jako všichni učitelé. V domu, v němž bydlí Edward, byl však ubytován i jeho osobní ochránce, který s ním přijel z Londýna a hlídal ho jako největší poklad.

Na snímku: Prince Edward jako učitel.

AMANDA LEAROVÁ je na Západě populárnu speváčkou s nízkym, trochu zachripnutým hlasom. Od začiatku jej kariéry počuť o nej nespolečné klebety. Predovšetkým to, že Amanda nie je vôbec žena, ale muž, ktorý zmenil pohlavie! Speváčka energeticky protestovala proti týmto klebetám a dokonca oznámila, že je tehotná — ale žiadne diéta neporodila, čo vyvolalo nové klebety. Amandiným ctiteľom — skor platonickým — bol už roky starší pán Salvador Dali, výskyt maliar a veľký podivín. „Amanda je najkrajšou ženou na svete“ — zvykol hovoriť Dali.

Pred niekoľkými mesiacmi Dali ovdovol, je chorý a vraj sa cití samotný. Teraz časopisy, ktoré sa specializujú na klebety, uvierajú súčažnú spravu: starý majster vraj mieni adoptovať Amandu Learovú a zanechať jej celý svoj veľký majetok! Chce len toľko, aby mu zlatovlasá speváčka venovala čo najviac času. Boľa by to pravda? Nezmysel! — hovoria jedni. A iní: po Dali možno všetko očakávať...

Na snímke: Amanda Learová a veľký maliar.